

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Tarhî, Çağdaş ve Gerçekçi Açından Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstat Kaymakamı Mesajı.....Demir SAVAŞÇIN
7. Message from the Deputy Grand Master..... Demir SAVAŞÇIN
10. En Muhterem Sahir Talât Akav Kardeşimizin Biyografisi
13. 90.Yıl Etkinliklerinde En Muhterem Sahir Talât Akav
Kardeşimizin Yapığı Konuşmalardan Seçmeler.....Mimar SİNAN
19. Sevgiyle Yuran Çekiş..... Remzi SANVER
22. Bir Büyük Üstat, Bir Rit Kurucusu; Bir Şariatan;
Cagliostro Kontu ve Mısır Masonluğu.....Reşit ATA
37. George Washington ve İntilâfçı
Amerikan Masonları.....Sayhan BİLBAŞAR
46. İngiltere’de İlk Büyük Loca Kuruluş Yıllarına
Ait Bir Olay.....Abdurrahman ERGİNSOY
49. Spekülatif Masonluğun Orijini Üzerine.....Semih TEZCAN
64. Arif ve İrfan Sahibi Olmak..... Namık OMAĞ
68. Ortaçağ Felsefe Dünyasında
Evrenin Ülu Mimar.....Haluk FEYZİOĞLU
75. Zenci "Prince Hall" Masonluğu.....Tamer AYAN
91. Çalışmada Basiret ve Başarının Temeli
Demokrasi ve Hür Teşebbüştür.....Barlas TOLAN
99. Eğitim, Çalışma ve Erişme Üzerine.....Kopral ÇERMAN
106. Localardan Haberler..... Mimar SİNAN
111. Aramızdan Ayrılanlar.....Mimar SİNAN

YIL: 2000

NO: 117

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.

Şâni Yüce Kur'an, S.III.139

KAZANCI MATBAACILIK SANAYİ A.Ş.
Tel: (0212) 887 10 48 – 887 10 49 İSTANBUL - 2000

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
Araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi: **Sahir Talât AKEV**
Yazı İşlerini fiilen idare eden: **Osman S. ALTINAY**
DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.
ISSN 1301 – 2762

SAYI: 117 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel: 0212 251 26 50 EKİM 2000

4. Büyük Üstat Kaymakamı Mesajı..... Demir SAVAŞÇIN
7. Message from the Deputy Grand Master.....Demir SAVAŞÇIN
10. En Muhterem Sahir Talât Akev Kardeşimizin Biyografisi
13. 90.Yıl Etkinliklerinde En Muhterem Sahir Talât Akev Kardeşimizin
Yaptığı Konuşmalardan Seçmeler.....Mimar SİNAN
19. Sevgiyle Vuran Çekiç..... Remzi SANVER
22. Bir Büyük Üstat, Bir Rit Kurucusu; Bir Şarlatan;
Cagliostro Kontu ve Mısır Masonluğu.....Reşit ATA
37. George Washington ve İhtilâlcı Amerikan Masonları.....Sayhan BİLBAŞAR
46. İngiltere’de İlk Büyük Loca Kuruluş Yıllarına Ait
Bir Olay.....Abdurrahman ERGİNSOY
49. Spekülatif Masonluğun Orijini Üzerine.....Semih TEZCAN
64. Arif ve İrfan Sahibi Olmak..... Namık OMAĞ
68. Ortaçağ Felsefe Dünyasında Evrenin Ulu Mimarı.....Haluk FEYZİOĞLU
75. Zenci "Prince Hall" Masonluğu.....Tamer AYAN
91. Çalışmada Basiret ve Başarının Temeli Demokrasi ve
Hür Teşebbüstür.....Barlas TOLAN
99. Eğitim, Çalışma ve Erişme Üzerine..... Kopalal ÇERMAN
106. Localardan Haberler..... Mimar SİNAN
111. Aramızdan Ayrılanlar.....Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAT KAYMAKAMI MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Muhterem Localarımızda yapılan konuşmalarda, son zamanlarda sık sık rastladığım bir başlık var,

“Niçin Buradayız?”

Hakikaten önemli, hepimizin bilmesi ve anlaması gereken bir konu. Fakat daha önemli bir husus var “Niçin Buradayız?”ın cevabını vermek için

“Neden beni buraya aldılar?”ın

bilincinde olmamız gerekir kanısındayım. Bulduğum Muhterem Loca çalışmalarında, Kardeş Sofralarında, buraya alınmamız nedenleri hakkındaki düşüncelerini Loca Kardeşlerimle paylaşmakta idim. Bu paylaşımı “Mimar Sinan Dergimizde” sizlerle yapmak benim için bir mutluluk vesilesi olmaktadır.

Buraya alınmasını istediğimiz hariciler için, tahkikat ile görevli kardeşlerimiz şu sonuca varırlar. “Masonluğu temsil ve temessül edebilir veya edemez.”

Evet Sevgili Kardeşlerim bu iki kelime “temsil” ve “temessül”dür.

Temessül kelimesi geniş anlamda, "Belli bir biçime girme" "Bir şeye veya kimseye benzeme" anlamına gelmektedir. Temessül'ün eş değer bir anlamı vardır ki oda "özümseme"dir.

Özümseme; "Canlı bir organizmaya dışarıdan çeşitli maddeler katılması" "Aynı toprak üzerinde yaşayan ama etnik bakımdan, dili ve genel olarak dini ve yaşama düzeyi farklı iki insan topluluğu arasındaki dayanışma süreci" olarak tanımlanmaktadır.

Masonlukta ise temessül; Masonik yaşamı özümseyebilmektir. Çünkü Masonluk başlı başına bir yaşam biçimidir. Bu yaşam biçimi de evrenselidir. Tanımlamada ifâde ettiğim gibi temessül, yaşam biçimimizi Masonik yaşam ile kaynaştırarak, Masonik yaşam biçimine dönüştürmektir. Masonik yaşam biçimine dönüşmek ise, "inisiye olabilmek" ile başlar. Şu halde Masonluğu özümseyebilmenin Masonik tanımı "inisiye olabilmek"tir. Derneğe üye olmakla "Mason" sıfatı alınır. İnisiye olabilmek ise sonsuza dek devam eder zaman sınırı yoktur. Masonlukta ise "Bir Mason gibi davranma" bir davranış biçimi olarak ifâde edilebilir.

Temsil edebilir, temsil edemez ifadeleri, temsil yetkisinin verilip verilemeyeceği anlamına gelmektedir.

Temsil yetkisi ise belirgin özellikleriyle; yansıtma, simgesi olma, simgeleme, anlamında ifâde edilmektedir. Masonluğu yansıtılabilmemiz simgesi olabilmemiz için ise, Masonluğu temessül edebilmemiz, özümsememiz, inisiye olabilmemiz gerekmektedir.

Bu kısa açıklamam ile şu sonuca varabiliriz. Bizi buraya temsil ve temessül görevini yapabilir diye alıyorlar. Bu görevlerden ilki, temessül kendi şahsımızda kendi benliğimizde

Masonluğu özümsemek ve inisiye olabilmektir. Masonluğun amacı insana ve insanlığa hizmet olduğuna göre temsil ve temessül bizlerin en başta gelen ilk ve en önemli görevidir.

Temessül ve temsil yaşla, başla, masonik ünvanla ve derecelerle, görevlerle kazanılacak değildir; Kazanılmış da değildir. Temessül edebilmek için, en geniş anlamda; tekrisin anlamının, yeminimizin yüklediği sorumluluğun ve Masonluğun bizlerden beklediği görevlerin bilincinde olmak, ayrıca da ezoterik eğitimin temel unsurları olan tefsir sanatını, kelimelerin ve sembollerin ezoterik anlamlarına nüfuz ederek kavramak zorunluğundayız.

Masonluğu anlamak ve sindirmek kolay olduğu kadar zordur da. Masonluk hakkında çok bilgi sahibi olmak, Masonluğu anlamak ve temessül etme anlamına da gelmez. Bizi Nur'a götürecekle olan ruhi tekâmül ise zaman içinde ve çalışmalarımızla mümkündür. Tefekkür hücrelerinde gördüğümüz VİTRİOL kelimesindeki anlam gibi.

Bu durumda ilk görevimiz çalışmalarımızda Masonluğu temessül etmek ve ondan sonra da ikinci görevimiz temsil yetkisini kazanabilmemizdir.

Konuya Ziya Paşa'nın şu satırları ile son vermek istiyorum.

**Erişir menzil-i maksuduna aheste giden
Tiz-i deftar olanın payına damen dolaşır.**

Evrenin Ulu Mimarı'ndan dileğim bu çalışma gücünden bizleri yoksun kılmasın.

Kardeş Sevgi ve Saygılarımla.

Demir SAVAŞÇIN

Bü.: Üs.: Kaymakamı

MESSAGE FROM THE DEPUTY GRAND MASTER

Dear Brethren,

I have noticed the frequency of the following lecture title in our Worshipful Lodges "Why are we here?"

It is really an important subject that all of us should know and understand. However, there is a more important aspect. In order to answer the question above, we need to be aware of our response to: "Why are we admitted?"

During the meetings and Harmony Table of my own Worshipful Lodge, I have been declaring my point of view on this question to those Brethren who were present. In this edition of the Mimar Sinan Bulletin, I will be happy to share these ideas with all of you.

The Masters who carry out the investigation on the candidates who have applied for our lodges finally reach the following conclusion: "He is able to or he is not able to represent and assimilate Freemasonry."

Yes, dear Brethren, those two words: "to represent" and "to assimilate" In a brother sense, "assimilation" means "to take a new shape" or "digestion of new materials in a living organism" or "solidarity of two ethnic communities with different languages, religions and cultures.

In Freemasonry "assimilation" may be defined as being able to adapt to the Masonic way of life. Freemasonry is actually a universal way of life. As I have defined above, "assimilation" is to mix our life with the Masonic way of life and enhance its quality. This process starts with "initiation". Then the Masonic definition of "assimilation of Freemasonry" is "to be initiated". When a man is admitted to our fraternity then he takes the title of "Freemason". On the other hand, initiation is an ongoing process, has no limits and never ends. Acting as an honorable man is a form of behaviour typical of Freemasonry.

The judgment "He is able to or he is not able to represent" decides whether the candidate will be allowed to represent Freemasonry. Representation may be defined as the ability "to reflect or to be a symbol of the Fraternity". In order to reflect or symbolize, we should first assimilate Freemasonry.

After this short explanation, we may conclude that we have been admitted to Freemasonry so that we can perform the duties of the assimilation and representation of Freemasonry. The first of these duties is to be a Mason in our hearts and learn thoroughly the objective of our craft which is service to mankind.

The ability to assimilate and represent can not be acquired by age, years, titles and degrees. By the help of esoteric education, we should understand the meaning of our initiation, assume the charges in our obligations and be able to interpret the symbols and allegories in which Freemasonry is concealed.

To understand and digest Freemasonry is more difficult than it seems. One may have vast knowledge about the craft but that does not necessarily mean that does not necessarily mean that he has assimilated the lessons and the teachings of the craft. Spiritual perfection and enlightenment can only be attained through time and effort, as the word VITRIOL which we had seen in the chamber of reflection, symbolizes.

So, our first duty should be "assimilation of Freemasonry" and then we must strive to acquire the ability "to represent Freemasonry". I want to conclude this subject with the following verses from Ziya Paşa

**He who goes slowly will finally reach his destination,
He who hurries will stumble on the uneven ground.**

I wish the GAOTU will give us the energy to perform our duties.

With brotherly love,

Deputy Grand Master

Demir SAVAŞÇIN

SAHİR TALÂT AKEV

06 Eylül 1925 yılında doğmuşum.

Babamın işleri dolayısı ile 40 günlük iken Yunanistan'a Selânik'e götürülmüşüm. İlk tahsilimin ilk iki yılını, Selanik'te Saint-Vincani de Paul Sörlerinin okulunda, ondan sonra ilk tahsilimin geriye kalan yıllarını ve bizim onuncu sınıfımız karşılığı olan Premiére Lycée'ye kadar yine Selânik'te Mission Laiique Française Lisesinde okudum.

İtalyan-Yunan Savaşının başlaması ile memlekete döndük ve Saint-Michel Lisesinin onuncu sınıfına kaydedildim. 1940-42 döneminde iki yıl süre ile Saint-Michel Lisesinde son iki yılımı okumak suretiyle bu liseden pek iyi derece ile ve birincilikle mezun oldum.

Bu süre zarfında okulda bana Raoul Fellereau Fratisi Dili ve Edebiyatı ödülü verildi.

1942 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydoldum ve 1946 yılında bu Fakülte'yi Pek iyi derece ile ve birincilikle bitirdim. 1946 yılında rahmetli Reşat Atabek Üstadın yanında avukatlık stajına başladım ve aynı zamanda Fakültenin Doktora sınıfına devam ettim. 1948 yılında Doktora yeterlik sınavını verdim ve stajı bitirerek İstanbul

barosu Avukatı sıfatını kazandım. Aynı yılın sonbaharında askerlik görevimi yapmak üzere Yedek Subay Okulu'na sevk edildim. 1949 yaz döneminde ise aynı okulda hâkim olarak görev yaptım. 1959 yılında İstanbul'da serbest avukat olarak çalışmaya başladım ve hâlen de bu mesleğe devam etmekteyim. Sonraki yıllarda "Türk Hususî Hukukunda Kumar ve Bahis" konulu tezimi vererek Hukuk Doktoru Ünvanını kazandım. 1956 yılında Avukat Harika Keskin ile evlendim. Bu evlilikten Fatma Yıldız adında 1964 doğumlu bir kızımız vardır.

Meslekî hayatım sırasında 1983-1988 yılları esnasında İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyeliği'nde bulundum. 1986-1989 yılları arasında Uluslar arası Avukatlar Birliği'nde Başkan Yardımcılığı görevinde bulundum. Hâlen aynı Birliğin Yabancı Yatırımlar Komisyonu'nun Başkan Yardımcısıyım.

Çeşitli derneklerde görev aldım. Özellikle Türk-Fransız Kültür Derneğinin Yönetim Kurulu'nda Genel Sekreter, Başkan Yardımcısı ve Başkan olarak görev aldım. 1992 yılında Fransız Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Officier de Pansas Académiques" nişanı ile ödüllendirildim. Doktora tezinde meslek dışı alanda yayınlanmış çeşitli makalelerim vardır.

Masonik yaşamıma gelince: 18.06.1953 tarihinde Kardeşlik Locası'nda nura kavuştum. 1954'de Kalfa, 1955'te Üstat oldum. Bu locada sırası ile Kâtip Yardımcısı, Hatip Yardımcısı, iki dönem Hatip görevlerinde bulundum. Locanın Büyük Loca Delegeliği'ne de seçildim. 1961 yılında Hümanitas Locası'nın kurucuları arasında yer aldım ve 1963 yılında Birinci Nâzır, 1964

yılında Üstadı Muhteremlik görevlerinde bulundum. Bu arada felsefî derecelere intisapla Parvis Philosophique'te Hatip görevinde de bulundum. 1965-1970 yılları arasında Büyük Loca Büyük Kurulu'nda Büyük Muhakkik ve Büyük Teşrifatçı görevlerini ifa ettim. 1988-1990 yıllarında Büyük Hatip Yardımcısı, 1992'de de Büyük Birinci Nazır olarak görev yaptım ve yapmaktayım. Ritin muhtelif derecelerinde de terfi ettim. Büyük Haysiyet Divanı'nda Hatip olarak vazife gördüm ve 1990 yılında 33. Dereceye iykaaf edildim.

(Kardeşimizin kendi yazdığı hayat hikayesi bu şekilde sona eriyor...)

18 Nisan 1998, 22 Nisan 2000 tarihlerinde yapılan Konvanlarda iki dönem arka arkaya Büyük Üstat'lığa seçilen Sahir Talât Akev Kardeşimiz 14 Haziran 2000 tarihinde aramızdan ayrılarak Ebedî Maşrık'a intikal etmiştir.

90. YIL ETKİNLİKLERİNDE EN MUHTEREM SAHİR TALÂT AKEV KARDEŞİMİZİN YAPTIĞI KONUŞMALAR DAN SEÇMELER

Türkiye Büyük Locası'nın kuruluşunun 90. yılı münasebetiyle 1999 yılında yapılan etkinlikler çerçevesinde, En Muhterem Sahir Talât Akev Kardeşimizin, basın mensuplarına verilen davette yapmış olduğu konuşmanın metni ile, gene aynı etkinlikler çerçevesinde Vadilerde tertiplenen sergilerde yaptığı açılış konuşmasının metnini, kendisini bir kez daha sevgi ve saygılarımızla anarak Kardeşlerimize sunmaktayız.

Basınıımızın Değerli Mensupları, (*)

Türkiye’de bir ulusal Büyük Loca’nın kuruluşunun 90. Yılı etkinlikleri çerçevesi içinde tertiplediğimiz bu davetimize karşılık vermiş olmanızdan dolayı teşekkür ederim.

Bugün Masonluğun gizli kalmış bir tarafı yoktur. Belki bir zamanlar Masonlar toplantı ve çalışmalarını çok gizli tutma ihtiyacındaydılar. Bunun nedenleri buldukları ortamın özgürlüğe müsait olmaması, ülkede uygulanan siyasi rejimin Mason idealleri ile bağdaşmaması gibi sebeplerdir.

Her ne kadar kural olarak Masonlar Localarında politik tartışmalara girmezlerse de bazı zamanlarda ülkelerinde, demokrasi ve özgürlük fikirlerini yayabilmek için gizlenme ihtiyacını hissetmişler ve bu sebeple Loca çalışmalarını ve Masonluğu esrarlı bir hava içinde uygulamışlar, kimliklerini saklamışlardır. Fransız İhtilâli, İtalyan İhtilâli ve Carbonari Hareketi, 2. Meşrutiyet ve İttihat ve Terakki gibi.

Ancak zamanla bu gizlilik ortadan kalkmış, bir çok ülkede Masonluk hakkında günlük basında bizzat Masonların verdikleri haberler yayınlanmış, televizyon kanallarında Masonluk hakkında programlar, belgeseller ve açık oturumlar tertip edilmiş, Masonluk olgusu kamuoyunun bildiği ve tartıştığı bir mesele haline gelmiştir.

Bunun her ülkede aynı olduğu ileri sürülemez. Ama bazı ülkelere Masonların törenlere kendi regalyalarıyla katıldıkları da gözden uzak tutulamaz. Bunun dışında Masonluk bir çok Üniversitede bu konularda kurulan kürsülerde bilimsel inceleme konusu olmuş ve Masonluk hakkındaki yayın ve konferanslar birbirlerini takip etmişlerdir.

Bazı ülkelere, özellikle radikal dinci akımların etkisiyle Masonluk açığa çıkmaktan çekinmiş, mensupları da hiç gereği yokken Mason kimliklerini gizleme ihtiyacını hissetmişlerdir. Bunun ne Masonluğa, ne Masona ne de Masonluk aleyhindeki akımlara yararı olmuştur.

Masonlar haklı olarak genelde polemikten kaçınmaktadırlar. Hakarete varacak derecede ağır sözlere cevaptan da bu maksatla kaçınmaktadırlar. Bu geceki bu davet bir polemigi açmak için yapılmış bir davet değildir. Ancak, maruz kaldığımız haksız saldırıların çoğunun bilgilendirme noksanından kaynaklandığı da kuşkusuzdur. Bugün batılı ülkelere halka açık kitapçılarda Masonluk hakkında her türlü eserin bulunması, Masonluğun tarihinin, kaynaklarının, sembolizmasının ve felsefesinin öğrenilmesi mümkündür.

(*) Bu konuşma 26 Nisan 1999 tarihinde Büyük Loca binamızın toplantı salonlarında basın mensuplarına verilen davette yapılmıştır.

Türkiye’de bu konuda doyurucu yayınların bulunduğu iddia edilemez. Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası bugünden itibaren bu eksiği tamamlamaya çalışacaksa da bunun zamana bağlı olduğu düşünülerek ilk adımları Türkiye’de ilk ulusal Büyük Loca’nın kuruluşunun 90. Yılına kutladığımız 1999 yılında atmak başlıca düşüncemiz olmuştur.

Gerçekten, bilindiği üzere Osmanlı ülkesinde 18. ve 19. Asırlarda değişik yörelerde yabancı obediyanlara bağlı Locaların çalışmakta olduğu kesindir. Ancak, bu dönemlerde Osmanlı ülkesine has ve o ülkedeki Masonluğu temsil eden bir Büyük Locanın mevcut bulunmadığı da kesindir.

Kendine has bir örgütlenmesi bulunan Masonlukta iki ayrı teşekkülün yanyana yaşadığı da bilinen bir gerçektir. Şöyle ki, Masonluğa tekris dediğimiz inisyasyon töreni ile başlayan bir Masonun hayatının ilk aşaması inşaat işçilerinin dereceleri gibi evvela Çırak (1), sonra Kalfa (2) ve nihayet usta veya Üstat (3) derecelerini elde etmekle başlar. Bundan sonra Mason isterse felsefi derece dediğimiz dereceler için çalışan çeşitli ritlerden birine intisab edebilir. Bizde uygulanan Hür ve Kabul Edilmiş İskoç Riti’nin son derecesi 33. derecedir. Yine Masonluğun bu özelliği ilk üç derecenin Büyük Loca dediğimiz bir örgütün idaresi altında olmasını, bundan sonrakilerin ise Yüksek Şûra dediğimiz başka bir örgüte bağlı olmalarını gerektirmektedir.

İşte 19. Asırda başka ülkelerdeki evrimin aksine olarak Türkiye’de 1861 yılında bir Yüksek Şûra kurulmuştur. Ancak Şûra’yı Alî-i Osmanî ismini alan bu Şûra’nın ömrü uzun olmamıştır.

2.Meşrutiyet’in ilânından sonra Osmanlı ülkesinde Osmanlı Masonluğunun tekrar diriltilmesine teşebbüs edilmiş ve 1909 yılında aynı şekilde dünya Masonluğundaki evrime aykırı olarak evvelâ bir Yüksek Şûra tekrar faaliyete geçmiş ve onun tarafından aynı yıl bir Büyük Loca kurulması düşünülmüştür. Meşrik’ı Azam-ı Osmanî ismini alan bu Büyük Loca’nın resmî kuruluş tarihi 1 Ağustos 1909’dur. İlk Büyük Üstadı da Mehmet Talât Sai Kardeşdir ki, sonradan bu Büyük Üstadımız Sadrazam Talât Paşa olarak tarihe geçecektir.

Her ne kadar Türkiye’de Masonluğun örgütlenmesi 1935-1948 yılları arasında kesintiye uğramış, 1948’den bu yana bünyesinde geleneksel Masonluğun gerektirdiği bazı değişikliklere maruz kalmış ise de sonuç itibariyle 1999 yılında 160 Locası ile Türkiye’nin sekiz kentinde çalışmalarına devam etmektedir.

Bu suretle bu yılın 90. Yıl etkinliklerine tahsis edilmesi öngörülmüş ve bu etkinlikler arasında da Masonluğun tanıtılması programlanmıştır. Pekalâ biliyorum ki, çeşitli yazılı ve görsel basın organlarında Masonların açılmasından bahsedilecektir. Aslında burada gerçekte bir açılma yoktur. Çünkü bizim söylediğimiz ve söyleyeceklerimiz zaten bilinen şeylerdir. Belki tek fark olarak, vaktiyle başkalarının bizim hakkımızda söylediklerini bu kere biz kendimiz söyleyeceğiz.

2 Mayıs Pazar günü Aya İrini’de “Doğudan Batıya İnsanlık Köprüsü: Masonluk” diye bir sergimiz açılmıştır. 12 gün süren bu sergiyi yaklaşık 15 bin kişi ziyaret etmiş ve anketlerimize verdikleri cevaplarda çok olumlu izlenimler edindiklerini ifade etmişlerdir. Yaz aylarında Antalya, Marmaris, Bodrum yörelerinde tekrarlanması planlanan bu sergimiz ülkemizin uğradığı deprem felaketi nedeniyle ertelenmek zorunda kalmıştır.

Sözlerime son vermeden önce bir konuya da daha fazla açıklık getirme ihtiyacını duymaktayım. Bu daveti yaparken zaman zaman “bu da bugün neden icap etti” gibi bazı sorularla karşılaştık. Yukarıda da ifade ettiğim gibi 90. Yıl kutlamaları buna vesile olmuştur. Geçen yılın 18 Nisanında bu göreve seçildikten sonra bu fikri şiddetle destekledim. Ancak Türk Masonlarının bu husustaki arayış ve istekleri yeni değildir. Yıllardan beri mutlak bir suskunluğu muhafaza etmenin yersiz olduğu düşünülmüş, hissedilmiş ve geçmişte Önceki Büyük Üstadlarımız bu konuda bazı açıklamalarda bulunmuşlar, basına demeç vermişlerdir. Bu bakımdan hareket yeni değildir.

90. Yıl bu bakımdan bir vesile olmuş ve münferit açıklamalar yerine daha şümüllü, daha radikal açıklamalar yapmamıza olanak sağlamıştır. Bu kere geleneksel Mason Haftası çerçevesi içinde 18 Aralık 1999 gününde bu sergi İzmir’de Lokal binamızda yeniden açılacaktır. Bu sergiyi gezenlere çalıştığımız Localar da gösterilecektir.

90. yıl çerçevesinde yıl boyunca yapılan çeşitli konferans ve panellerin bir uygulaması da bugün biraz sonra izleyeceğimiz panel olacaktır.

Geldiğiniz için teşekkür ederim.

Sahir Talât AKEV

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası
Büyük Üstadı

(Aşağıdaki yazı, 90. Yıl sergilerimizin Ankara ve İzmir Vadileri'ndeki açılış konuşmalarından alınmıştır.)

Türkiye'de ulusal ilk Büyük Loca'nın kuruluşunun 90. Yıl münasebetiyle, 1999 yılında yapılan etkinlikler, Türk Masonlarının kendilerini tanıtmalarına da vesile olmuştur.

Ne yazık ki, Masonlar için bir bayram yılı olması gereken bu yılda, ülkemizi sarsan depremler bu konudaki programlarımızı aynen uygulamamıza engel olmuştur.

Ancak, aştığımız bu çığır durmayacak, etkinliklerimize düzenli aralıklarla devam edilecektir. Tanıtmaya yönelik bu etkinliklerimizin büyük faydası olmuştur. Masonluk aleyhine her nasılsa edinilmiş bazı sabit fikirler dolayısıyla yönelen haksız suçlamaların doğru olmadığı anlatılabilmektedir.

Masonluk hakkındaki en büyük suçlama gizli cemiyet olmasıdır. Oysa ki Masonluk gizli değil, kapalı bir cemiyettir. Yeni okuduğum bir kitapta bir yazar "Masonluk gizli değil, giz'leri olan bir cemiyettir" demektedir. Kapalılıktan kasıt bir cemiyetin bazı sırlarının olmasıdır. Bir zamanlar Masonluğun yapısı gizli tutulabildi, bugün kitap, makale, gazete söyleşileri gibi çeşitli yazılı, TV gibi görsel yayınlar, tertiplenen panel ve konferanslar bu gizliliği ortadan tamamen kaldırmıştır.

Bu tanıtım faaliyeti eskiden de yapılırdı. Ama 90. Yıl kutlamaları bunun daha etkin bir şekilde yapılmasına imkân tanıdı. Yayın eksiklikleri de giderilmek üzeredir, ama daha çok işimiz olduğunu da vurgulamak isterim.

Şu halde, sır, giz nedir?

Tarih, prensipler, mevzuat, semboller, ritler ve ritüelleri, hattâ işaretlerin hepsini içeren çeşitli dillerde yayınlanan eserler kitaplıklarda yer almaktadır.

Şu kadar ki Masonun sırrını İnisiasyon (Tekris) dediğimiz tören teşkil etmektedir. Tekris'in törensel kısmı yayınlanmış olabilir. Ama o töreni bizzat yaşamayan kişi İnisiasyon'dan doğan ve Mabette teneffüs edilen sihirli havayı hissedemez, anlayamaz. Bunu da bizlere çok görmeyin, çünkü bu kapı gerekli koşullar kendinde olan iyi ahlâk sahibi bütün insanlara açıktır.

Mason ideali birleştiricidir. Mason, insanlık ve bütün insanlar için barış ve mutluluk yuvası olacak bir ülkü mabedinin peşindedir. Çok defa bu bir ütopya gibi nitelendirilir. Spekülatif masonluğun ilk kuruluş dönemlerinde

etkinliği ile tanınmış Şövalye Ramsay, tarihe geçmiş nutkunda şöyle diyordu: “Masonluk evrensel bir Cumhuriyettir ki her ulus bu Cumhuriyetin bir ailesi, her aydın kişi de onun bir ferdidir.

Bu suretle, Masonluk, değişik din, dil, ulusa mensup insanları birleştiren, birbirlerini sevmeyi öğreten bir müessesedir. Bu hoşgörü, bu sevgi dünyada barışı sağlayan en önemli etkenlerden biri olacaktır.

Bir ütopya gibi görünen insanlık mabedinin, dünyanın küreselleşmeye, birliğe doğru gittiği bu anda ütopya olmaktan çıkacağı ve iyiniyet sahibi bütün insanları bu yolda birleştiren ve gerçekleşecek bir ideal olduğu umudunu taşıdığımı ifade etmek isterim.

Hepinize teşekkür ederim.

Sahir Talât AKEV
Büyük Üstat

(Multivizyon gösterisinde yer alan konuşma metni)

Masonluk hakkında söylenen bir söz vardır. Masonluk hayatın normal akışına göre, birbirinden ayrı olması gerekenleri birleştiren, ayrılıkları yok etmeye çalışan bir topluluktur ve bunda da başarılı olmaktadır.

Masonluğun sinesi içinde değişik fikirlerin savunulabilmesi de, bu düşünceenin başarılı bir uygulamasından başka bir şey değildir ve bu da müessesenin kuvvetidir. Masonluğun bundan başka bir kudreti yoktur ve kendisinde bir takım gizli kudretin varlığını vehmedenler hayallerinin kurbanıdırlar.

Masonluk her mensubunu inançlarında tamamen serbest bırakmaktadır. Değişik düşünce ve inancı olan kimselerin dostça yaşayabileceklerini, birbirlerini kardeş gibi sevebileceklerini kanıtlamaya çalışmaktadır.

Masonluk tek bir inancım, tek bir doktrinin, tek bir akımın tekelinde değildir.

Masonluğun tarihi de bunu göstermektedir.

Geçmişe ve geleneklere bağlı olmakla birlikte XXI. Asrın eşiğinde, düşüncelerimiz ileriye dönük olmalıdır. Bugüne kadar yaptıklarımızın daha iyisini, daha mükemmelini yapmalıyız. Düşünce ve emeklerimizi geleceğe yönelterek, insanların yetişmesinde aktif bir rol oynamanın yollarını aramamızı ve gelecekte insanların mutluluğunu sağlayacak İnsanlık Mâbedi dediğimiz ülkünün gerçekleşmesine nasıl katkıda bulunabileceğimizi zaman kaybetmeden aramalıyız, bulmalıyız. Bu çalışmalarımızın insanlığa sevgi ve barışı getireceği umudunu taşıdığımızı bir kere daha vurgulamak isterim. Hepimizin dileği budur.

SEVGİYLE VURAN ÇEKİÇ

Remzi SANVER

Sahir Talât Akev kardeşim, 14 Haziran 2000 tarihinde, Ebedî Maşrık'a intikal etti. Türk Masonluğu Büyük Üstadını, insanlık özel bir evlâdını, ben ise ışığımı kaybettim.

Kendisini tanıdığım günü unutmak nasıl mümkün olabilir ki, şu an gibi hatırlarım. 23 Mayıs 1991. Locama, tekrisimden sonra katılacağım ilk toplantı. Devam çizelgesini imzalamak için sıra bekliyorum. Arkamda, ilk defa gördüğüm, enerjisi ve zekâ fışkıran gözleriyle hemen dikkati çeken bir biraderim var. Yaşının –en azından bana göre- bir hayli ileri olduğu ortada. Saygı ve çekingenliğin karışımı bir hisle kendisine sıramı veriyorum. Son derece sevecen ve nazık, bana teşekkür ediyor. İsmimi soruyor, cevap veriyorum. O da kendisini tanıtıyor: “memnun oldum, ben de Sahir.” Bu sırada, etraftan “Haluk’un oğlu, yeni tekris oldu” gibi sözler duyuluyor. Sahir Birader bu sözlere o ana kadar alıştığımın aksine- pek itibar etmiyor; ellerimi avuçlarının içine alıp gözlerimin içine bakıyor ve “Remzi kardeşim, çok memnun oldum. Görüşelim.”

Bu karşılaşma beni çok sevindiriyor. Biraz ayak üstü tanıştığım bu biraderime içim o denli ısınıyor, onu ilk görüşte o kadar seviyorum ki, buna biraz kendim de anlam veremiyorum. O andaki bütün çocuksu heyecanıma rağmen, Sahir Ağabey'i –ya da o gün ilk ve son olarak kullandığım ifâdeyle Sahir Üstad'ı tekrisimden hemen sonra tanımanın Masonluk yolundaki yürüyüşüm için ne önemli bir fırsat olduğunu o zaman idrak edemiyorum elbette.

Böylece kendisini takip etmeye başlıyorum. Konuşmalarının, yazılarının, hattâ özel sohbetlerinin peşinde koşuyorum. “Görevlerin geçiciliği”, “Sütuna dönmek”, “Kardeşlikten başka kalıcı unvan olmadığı”, “Tesviye”, “Farklılıkların yarattığı zenginlik” gibi sözleri sürekli zihnimde yankılanıyor. Üstalık bazı söylediklerinin locamdaki, doğrusu halâ pek de

akıl sır erdiremediğim bir takım uygulamalarla, çeliştiğini düşünüyorum. Böyle olunca kendisine daha çok sarılıyor, daha çok bağlanıyorum.

Seneler böylece akıp gidiyor. Bir gün, bir panele kendisiyle birlikte konuşmacı ağrılıyor. Katılmadığım bir Şey söylüyor. Gönül rahatlığıyla itiraz ediyorum. Alınır mı, kırılır mı, yakışık almaz mı diye aklımın ucuna bile getirmiyorum. Bundan en çok onun mutlu olacağını biliyorum. Öyle de oluyor zaten. Bir ustanın büyüklüğünün, yetiştirdiği çıraklarının kendisine benzemesiyle değil, benzememesiyle ölçüldüğünü bir kere daha anlıyorum.

Gün geliyor, benim büyük ustam, kurumumun Büyük stadı oluyor. Tabii ki seviyorum. Ama kendisine ünvanlarıyla hitap etmekte de zorlanıyorum doğrusu. Hattâ bazen aklıma da gelmiyor değil, Şu görevi bir bitse de Büyük stat yeniden Sahir Ağabeyim olsa diye. Bunun bu kadar ani, bu kadar acıya boğarak gerçekleşeceğini bir an bile düşünmeden.

Sahir Ağabey, Masonluğun temel stnlarından biriydi. Onun kaybının büyüklüğü, kendisinin üstlenmiş olduğu idarî vazifelerin öneminden kaynaklanmıyor Şüphesiz. Zâten yle olsaydı, bu kayıp bu denli büyük olmazdı ki. Sahir Talât Akev'in arkasında bırakmış olduğu boşluğun azameti, etrafında yarattığı sihirli havanın sadece kendi kişiliğinden kaynaklanıyor olmasındandı. Evet, Masonluktaki bütün vazifelerin, bireysel olgunlaşmamız yolundaki bir araç, amacın ise inisiyasyon yolunda kardeşlik içerisinde yürümek olduğunu bilen ve son nefesine kadar da buna göre yaşamış bir kardeşimiz artık maddeten bizimle değil. Kendisini her tanıyanda iz bırakmış bir sevgi ve Őefkat abidesi aramızdan ayrıldı. Masonluğun sevgi temeline dayanan inisiyatik bir kardeşlik kurumu olduğu gerçeğini hem sözleriyle, hem de davranışlarıyla sürekli yaşayan ve yaşatan gerçek bir usta Ebedî Maşrık'a gct.

Arkasında onun ışığıyla aydınlanmış nice kardeş bırakarak...

Şu anda kendisine karşı olan hangi hissimin baskın geldiğini düşünüyorum.

Sevgi? Şüphesiz evet. Saygı Mutlaka. Fakat hepsinden çok minnet.

Evet, Sahir Ağabey'ciğim, sana, kelimelerle ifade edemeyeceğim kadar minnettarım:

Gözlerimin nura açılışının ikinci haftasından bugüne sevgiyle elimden tutup, Őefkatle yol gösterdiğin için...

İyiye, güzele, doğruya doğru atmaya çalıştığım her adımda desteğini hissettirdiğin için..

Masonluğun inisiyatik kimliğinin korunmasına gösterdiğin hassasiyet için...

O uğursuz hastalıktan ameliyat olmanın birgün öncesinde, sana hiçbir zaman kırılmayacağımı bilmene rağmen, hasta yatağından kalkıp düğününe geldiğin için...

Seni tanıdığım on yıldan beri tek bir kalp bile kırdığını görmediğim için...

Bu kadar iyi, bu kadar müşfik ve bu kadar sevecen olduğun için...

Bu çatı altında dile getirdiğimiz değerlerin canlı bir örneği olduğun için...

Herşey için...

Büyük Üstatlığa seçildiği gün bir söz vermişti hepimize, Üstadı Muhterem olduğu gün verdiği sözün aynını elindeki çekiç daima sevgiyle vuracaktı. Sözünü tuttu. Çekicinin sesiye elbetteki karşılıksız kalmadı. Sevgiyle vuran bir çekice, binlercesi eşlik etti ve onu Zincirlikuyu'ya defnettığımız gün, genci yaşlısı, kadını erkeği, 75 yıllık o çınarın arkasından gözyaşı döktü. Kim neden ağlıyordu bilmiyorum ama benim gözyaşlarım, ona duyduğum özlemden olduğu kadar, kendimi zayıf ve çaresiz hissetmemden akıyordu. Doğrudur, Sahir Ağabey'i hayatta az insanı sevdiğim kadar sevdim. Ama daha da önemlisi, Masonluk yolundaki yürüyüşümden hiç kimseye güvenmediğim kadar ona güvendim; hiç kimseye dayanmadığım kadar ona dayandım. Şimdi dönüp baktığımda görüyorum ki arkasından döktüğüm gözyaşları elbette ki ona değil, ama kendimeymiş.

Özlem? Elbette ve daima. Ümitsizlik? Asla. Onu yokluğunun beni en çok bunalttığı anlarda gözlerimi sütunlara çeviriyorum ve yükselen sesler duyuyorum:

“Görevlerin geçiciliği”, “Sütuna dönmek”, “Kardeşlikten başka kalıcı unvan olmadığı”, “Tesviye”, “Farklılıkların yarattığı zenginlik”. Ve bir defa daha anlıyorum ki bu âlemde bir daha var olan bir daha yok olmaz. Hiçbir şey ölmez herşey yaşar.

Sahir Talât Akev artık yok. Ama ruhumda koparttığı fırtına ben yaşadıkça esmeye devam edecek.

Sevgiyle vuran çekiç sustu. Ama tutuşturduğu sevgi meşalesi hiç sönmeden yanmaya devam edecek.

Hiram öldü. Ama onun elinden düşen avadanlıkları alıp, eserini bıraktığı yerden devam ettirecek insanlar daima var olacak.

Ve böylece her kederin sonunda bir kurtuluş, yeni ümitler ve yeni bir ışık parlayacak.

Sahir Talât Akev kardeşimin aziz hatırası önünde sevgi ve hürmetle eğiliyorum.

BİR BÜYÜK ÜSTAT; BİR RİT KURUCUSU; BİR ŞARLATAN:

CAGLIOSTRO KONTU ve MISIR MASONLUĞU (*)

Reşit ATA

Giriş:

Öyle bir kişi düşününüz ki bazılarına göre sahtekâr, bazılarına göre ise bir ilah. Bazıları onun insanlığın en beter düşmanı olarak görüyor, bazıları kurtarıcı gözüyle bakıyor. Nefret ve saygı, aynı kişinin üzerinde birlikte toplanıyor. Papa mahkum ediyor, Avrupanın en kudretli kralları ise şeref misafiri olarak ağırılıyor. Hakkında yüzlerce kitap, makale hatta romanlar yazılan, 250 yıla yaklaşan geçmişine rağmen bugün bile farklı değerlendirmelere konu olan bu insan, 8 Haziran 1743'de Palermo'da doğmuş, 26 Ağustos 1794'de San Leo adasında ölmüş, asıl adı Guiseppe Balsamo, ama şöhretini Cagliostro Kontu adıyla yapmış, evvelce çoğunluk onu

yerden yere vururken bugün övgüyle ananların sayısının artmakta olduğu bir kişi.

Hemen hemen bütün Avrupa'yı, Mısır'ı, Fas'ı, Cezayir'i dolaşan Cagliostro için, ilk seyahatlerinde sadece maceraperest denmiştir. Daha sonra, Londra'daki ilk ikametinde dolandırıcı, Rusya'da büyücü, Strasbourg'da ampirik (tecrübi metodcu), Lyon'da şarlatan, Paris'de peygamber-kahin, Londra'da ikinci ikametinde halkın safdillığının istismarcısı, İsviçre ve Roma'da ise tek geçerli dini tahkir eden kişi diye anılmıştır.

Özellikleri:

Tarihte önemli roller oynamış kişilerden bahsedilirken, bazı

(*) *Bu yazıda işlenen konu çok daha kısa olarak, 3.6.1992 günü Ahenk, 3.4.1995 günü Şakul ve 10.12.1996 günü Çekiç Muhterem Localarında yaptığımız konuşmalarla Kardeşlere sunulmuştur.*

kimseler ondan uzaklaşır, bazıları yanında yer alır. Aynı devirde yaşayanların taraf tutması sadece o gün için önemlidir... Bu şartlarda yazarların objektif görüşlerini ortaya koyabilmeleri güçleşir.Cagliostro'yu yakından inceleyenler, hatta onu yargılayanlar, onun hakkında kesin kanaat edinmenin, karar vermenin imkansız olduğunu söylüyorlar. Hiç kimse, başkalarında onun kadar sadakat ve vefa hissi doğurmamıştır; onun kadar da hiddete sebep olmamıştır ve hiç kimse en yakınları için bile onun kadar muamma olmamıştır. Cagliostro'yu ciddiyetle incelemek için romancıların giydirdiği hayali kostümleri üzerinden çıkarmak gerekir. Yararlanılacak kaynaklar ise, uzman şahitlerin, ok yakınında yaşayanların verdikleri bilgiler, gelip geçerken onu ziyaret edenlerin aracıkta, sıcağı sıcağına yazıverdikleri intibaları, resmi soruşturmalara ait evraktan arşivlerde kalabilenler ve Cagliostro'nun şahsi mektupları, dilekçeleri müdafaanmeleri ya da doğrudan yazdırdıklarıdır. Kendi yazdıklarıysa, zaman içinde sistematik olarak ihmale uğramıştır.

O dönemde Avrupalılar Cagliostro'yla çok yakından ilgilidirler. Çünkü kimin elinin kimin cebinde olduğu bilinmeyen, çıkar ilişkilerinin izlenmesi imkansız hale gelmiş, hattâ saraylarda ahlaksızlığın alıp yürüdüğü açıktan açığa yazılan, söylenen, Fransız ihtilali öncesi olaylar hep Avrupalıların kendi öz tarihi, şehirler onların öz şehirleri, hatıralar ve alışkanlıklar onların

kendi hatıra ve alışkanlıklarıdır. Hristiyanlıkla, engizisyonla, Fransız ihtilaliyle, 200-250 yıl önceki Avrupa'nın karmaşık ve garip evliliklerle birbirine bağlanan Krallık ve Prenslükleriyle çok yakından ilgilenmeyen Türk toplumu Cagliostro'yu Gerard de Nerval, Alexandre Dumas gibi yazarların eserlerinden tanır. Bu yazarlar da daha çok masal havasında eserler yazdıkları için, Cagliostro'yu olduğu gibi değil, yakıştırmalarla ele almışlardır. Türk okuru da onun şaşaalı kostümler, bijular içinde çizilmesinden hoşlanmıştır. Oysa aslında giyiminin çok mütevazı olduğu bilinmektedir. Ama Cagliostro'yu bir Mason olarak ele alır ve bir Mason gözüyle incelersek, Türk toplumu için değil ama, Türkiye'deki Masonlar için ilgi çekici bir kişi oluverir. Biz onu hem bir Mason, hem bir Büyük Üstad ve bir Rit'in kurucusu, yaratıcısı, aynı zamanda sanki bir şarlatan olarak inceleyeceğiz. Bu arada hayatını, şahsiyetini, yaşadığı dönemi ve şartlarını da göreceğiz ki, değerlendirmeyi ona göre yapabilelim. Gayemiz de esasen onu bu yönüyle tanıtmak, Kardeşlere bilgi vermektir.

Cagliostro hakkında yazılan sayısız eserler içinde en detaylı olanı ve belgelere dayananı belki de Dr. Marc Haven'in "Le Maître Inconnu: Cagliostro" adlı kitabıdır. Haven Kardeşin bir Cagliostro hayranı olduğu hissediliyorsa da, incelemelerinde tarafsızlığı elden bırakmamaya çalışan, tahlillerini

gerekçelere dayandıran “bilim adamı” hüviyeti, eserinde kendini belli etmektedir. Marc Haven, kitabında mehaaz olarak verdiği 215 adet kitap, makale belgenin yanında, onun doğumuna ait kilise kaydını, evlenme belgesini, ölüm belgesini, aile ağacını, muhtelif tarihlerde attığı ve birbirine benzemeyen imzalarını, hatta mühürünü bile incelemiş, hastalarına uyguladığı bazı ilaçlarının reçetelerini dahi elde etmiş ve bunların bugün bile tababette, eczacılıkta kullanılan maddelerden yapıldığını görmüş bir uzman olarak ortaya çıkıyor.

Cagliostro Avrupa'nın en büyük kentlerini dolaşmış, kâh uzun ömür iksiri satmış, kâh ruh çağırmış, suya bakarak geleceği okumuş, çeşitli maddelerden elmas ve altın elde edilebileceğini iddia etmiş, kâh da sarayların aranan adamı olmuştur. Roma'lı güzel Lorenza Feliciani'yle evlendikten sonra ikamet ettiği Londra'da kendilerini Kont ve Kontes Cagliostro diye tanıtmışlardır. Ömrü ya saraylarda debdebe ve zenginlik içinde, şöhret basamaklarını tırmanırken ya da hapishanelerde gün sayarken geçmiştir; sanki devamlı inip çıkan bir asansörde yaşamaktadır.

Genelleme yaparsak, Anglosakson Masonluğu Cagliostro hakkında her zaman olumsuz fikirlere sahip olmuştur. Kara Avrupasında ise, özellikle Fransa'da, hayranları bir hayli çoktur. Bunun sebeplerine daha ileride değineceğiz. Cagliostro hakkında yandaşlarının yazdıkları

çok uzun ve çok detaylıdır. Biz bu kadar detaya girmeyeceğiz. Önce, çok değerli bir Mason âlimi olan Albert G. Mackey Kardeşin 1918 yılında basılan “Encyclopaedia of Freemasonry” adlı eserinin “Cagliostro” maddesini kısaltılmış olarak verelim:

“18. asırda boy veren bütün Masonik şarlatanlar arasında, Avrupanın hemen her ülkesine yayılmış taraftarlarına ya da hilelerindeki inandırıcı masumiyete kapılmış olsun, ister safdil ister seçkin pozisyon ve karakterdeki yandaşlarının çokluğuna rağmen, Cagliostro, gene de en önemlisidir. Bu asrın Masonik tarihi, Masonluğun bu sahtekâr prens'i olmadan tamam sayılamaz. Cagliostro'yu dışta bırakarak 18. yüzyılın Masonluk tarihini yazmak Hamlet'i Danimarka Prensi kısmını çıkararak oynamaya benzer. Kendi hayatı hakkında Cagliostro 1787'de Londra'da (Life); 1786'da Paris'de (Memoires); 1786'da Strasbourg'da (Memoires Authentiques) adlı kitaplarını yazmıştır.

“Cagliostro 8 Haziran 1743'de Palermo'da, Peter Balsamo ile Felicia Bracaniere'nin oğlu olarak dünyaya geldi. Babası ölünce, dayılarının himayesinde, Palermo yakınında St. Roch okulunda din eğitimi gördü. 13 yaşında Castiglione'ye, Manastıra gönderildi. Orada kimya (ya da simya!..) ve tıp ilimlerinin kurallarını öğrendi. Okulun kurallarına uymayıp Palermo'ya geri döndü. Burada,

kanuna aykırı davranışları sebebiyle yakalanıp hapsedildi. Bir kuyumcudan önemli miktarda altın dolandırınca da, doğduğu şehirden ayrılmaya mecbur oldu, Messina'ya geldi. Orada, kendini büyük bir kimyager olarak tanıtan Altotar adlı kişiyle tanıştı. Birlikte İskenderiye'ye gittiler. Orada bazı kimyevi maddeler ticareti ve muhtemelen mali operasyonlarla önemli paralar kazandılar. Cagliostro 1776'da Londra'da ortaya çıktı. Nisan ayında 289 no. Esperance Locasında dereceler aldı. Müesseseyi şahsi çıkarları için kullandı (böyle deniyor ama ne yaptığı belirtilmiyor). 1777'de Mısır Masonluğu'nu "Egyptian Masonry" icad ettiğini söyledi (icad kelimesi Mackey'in ifadesidir, Cagliostro icad sözünü hiç kullanmamıştır). Mısır Masonluğu'nun yayılmasıyla da dönemin en büyük Masonik şarlatanı olarak meşhur oldu. (Masonik şarlatan kelimelerini Mackey kullanıyor. Oysa Mısır Masonluğunu kabul eden pek çok kişinin hiçbiri Cagliostro'ya şarlatan demiyor, saygıyla karşılıyor).

"Londra, hilekârlığı için verimli bir mekân olmadı ve İngiliz Masonları ona karşı ilgisiz kaldı. Cagliostro da zaten Rit'ini yayma ve bu yayılmanın sağlayacağı maddi menfaati (?) elde etme hırsıyla (yayıma konusunda epey sükse bulduğu) Kara Avrupası'na geri döndü.

Mısır Masonluğu, hayatının geri kalan döneminde binlerce saf kişiyi

aldatmak için kullandığı (nasıl kullandığı belli değil ama Mackey öyle diyor) bir âlet oldu.

"İngiltere'deki ikameti sırasında, Vereau de Morand adlı bir editörün çıkardığı "Courier de l'Europe"da hakaret dolu bir dizi makaleyle hücumla uğradı. İngiliz halkına hitabettiği bir açık mektupla bunlara cevap verdi. Londra'da kendine bağlı birkaç "Egyptian" Locası bulunmasına rağmen, muhtemelen Morand'ın yayınıyla, popülaritesini kaybetti ve mayıs 1787'de İngiltere'yi kesin olarak terketti.

"Savoy'a, Sardunya'ya ve başka güney Avrupa şehirlerine gitti, sonunda mayıs 1789'da düşüncelessiz ve küstah (!..) bir davranışla Roma'ya gelip, 50 yıldır Masonluğa tahammül eden kilisenin, yâni Vatikan'ın gölgesine rağmen bir Mısır locası organize ("kurdu" denmemesinin acaba sebebi ne?) etti. Aynı yıl, Localarını ithaf ettiği Vaftizci Yahya festivalinde, 27 Aralıkta, kutsal engizisyon onu tutuklayıp San Angelo kalesine hapsedti. Söylendiğine göre aleyhindeki en önemli şahidin öz karısı olduğu ve engizisyonun acımasız şartlarında görülen bir davada, Mason teşkilatı kurmak ve toplantılar yapmaktan mahkum oldu. "Mısır Masonluğu-Maçonnerie Egyptienne" adlı el yazması kitabının yakılmasına hükmedildi, kendisi de ölüme mahkûm edildi, sonra Papa tarafından cezası ömür boyu hapse çevrildi. Cagliostro beyhude yere Fransız Millet

meclisine başvurduysa da sonuç alamadı. Dünya tarihinde çok geniş bir yer tutan, prenslerin, yüksek rahiplerin, filozofların dostu, binlerce mensubu olan sahte bir Rit'in mucidi bu maceraperest st. Leo hapishanesinin loş duvarları arasında vücutça zayıf düşüp 1795 yılında hayata veda etti”.

Tarafsız olması gereken Mackey gibi alim bir kişinin ifadelerinden Cagliostro hakkında hiç de tarafsız olmadığı ve yakışksız kelimeler bile kullandığı görülmektedir. Oysa en az Mackey kadar şöhrete sahip bir başka Mason alimi, Oswald Wirth kardeş, “La ranc Maçonnerie Rendue Intelligible a ses Adeptes” adlı üç ciltlik eserinin “L’Apprenti-Çırak” adlı birinci kitabında Cagliostro hakkında şu cümleleri yazmaktadır:

“Hiç kimse çağdaşlarını hayran bırakma konusunda, daha çok Cagliostro adıyla tanınan Joseph Balsamo kadar Allah vergisine sahip olmamıştır. Avrupanın belli başlı şehirlerinde hayranlık uyandırdıktan sonra, bu muteber ve nüfuzlu, aynı zamanda maruf Sicilya’lı, 1785’de geldiği Paris’i şaşırtıyordu. Mister’leri, vahiyleri ve doğa üstü sırları araştırmakta olan “Les Philalethes” Locasının alelacele kabul edildi.Oysa Cagliostro kendini Teb ve Memphis’in eski kutsal mahallerinde bir büyük inisiye olarak eğitilmiş bir kişi diye tanıtıyordu. Bu ünvanla Lyon’da “La Sagesse Triomphante” Locasını kurmuştu bile. Paris’te, kendisinin “Büyük Koft” (Grand Cophte) olduğunu

iddia ettiği, “Egyptienne” olarak farzedilen, cinsi belli olmayan bir Masonluk kurmuş ve geliştirmişti. Günümüzde bazı şaşırtmayan, bazı kehanetleri açıklayan telkin ve ipnotizma, bunda büyük pay sahibi olmuştur”. (Bazı kişilerin manyetik güçlere sahip olduğunu bugünkü bilim kabul ve tescil etmektedir).

Görülmektedir ki, Oswald Wirth, Mackey kardeşten çok daha nazik, saygılı bir dille yazmaktadır. Wirth de Mackey gibi Cagliostro’yu şüpheyle karşılamaktadır ama hakarete varan ifadeler kullanmamaktadır. Türkçe neşriyat içinde Cagliostro’dan bahseden tek eser, Fikret Çeltikçi Kardeş’in “Hür Masonluk Tarihinden Notlar” adlı kitabıdır. İngilizceyi çok iyi bilen ve Anglosakson kültürüyle yetişmiş olan rahmetli Çeltikçi Kardeş yaklaşık 2,5 sayfa tutan bu kısımda, Albert Mackey’in kitabındaki metni aynen almış fakat bazı ilaveler yapmıştır. Çeltikçi Kardeş kitabında, Cagliostro’nun Rit’ine kadınları kabul ettiğini; Grand Orient de France’in Cagliostro’nun girişimlerini hiçbir zaman uygun bulmadığını; İskoç Masonluğunun otoritelerinin ilk zamanlarda Cagliostro’ya değer vermekten kaçınmadıklarını; Cagliostro’nun ölümünden sonra yine “Rite Egyptien” diye anılan bir Rit’in ortaya çıktığını, bu Rit’in Cagliostro ile ilgisi olmadığını ve bugün “Memphis-Misraim” Rit’i olarak bulunduğunu de yazmaktadır.

Mason gözüyle:

Şimdi Cagliostro'yu bir Mason gözüyle inceleyelim:

1717 yılında başladığını kabul ettiğimiz Spekülatif Masonluk ilk yıllarında, (mesela Guiseppe Balsamo'nun Palermo'da dünyaya geldiği 1743 yılında) henüz pek tanınmamışken, asrın sonlarına doğru oldukça yayılması bir yana, Avrupa'da artık Spekülatif Masonluğu duymamış asilzade ve entelektüel hemen hemen kalmamış, herkes bu mesleğin ne olduğu hakkında fikir edinmişti.

Her ne kadar Clavel Kardeş 1843'de kaleme aldığı eserinde onun Almanya'da Mason olduğunu yazıyorsa da, aslında 1777'de (bazılarına göre de 1776'da, fakat her iki görüşe göre de 12 nisan'da) Londra'da Soho'da Gerrard Street'de King's Head Tavern'de "Order of Strict Observance"a bağlı 289 numaralı Esperance Locasında tekris olduğu bilinmektedir. Törende kendini "Brandenburg'un 3. alayından Albay Joseph Cagliostro" (Joseph Cagliostro, Colonel of the 3. rd Regiment of Brandenburg) adıyla tanıtmış. Mason yazar "de Morando", tekris törenine meşhur yazar Boileau, müzisyen ve alşimist Kont Ricciarelli (o tarihte 76 yaşındadır) ve Kontes Cagliostro'nun da alındığını yazıyor. (1777 yılında İngiltere'de bir tekris töreninde, tekris edilen kim olursa olsun, bir kadının hazır bulunabileceğine ihtimal

vermiyoruz. Belki sofrada bulunmuş ya da sırf düşmanlık sebebiyle böyle yazılmış olabilir diye düşünüyoruz).

Dikkate değer bir husus şudur: Cagliostro Mason olduktan (1777) iki yıl kadar sonra (1779-1780) Mısır Masonluğu'nu kurmuş, Ritüellerini yazmış, Mâbed dizaynını belirlemiş, efsanelerini yerine oturtmuş ve uygulamaya başlamıştır. İki yıl önce girdiği Locanın uyguladığı Rit'i de kopya etmemiştir. Sıradan bir kişinin bu çalışmayı yapması ve ortaya bu sonucu çıkarması imkânsızdır. O halde Cagliostro olağanüstü bir kişi, üstün bir zekâ, kısacası bir dâhi midir?

En ciddi ve zor durumlarda bile Masonlukla ilgisini kesmemiş, Masonluğunu gizlememiştir. 1786'da, gene hakkındaki bir dava ile ilgili olarak Paris Başsavcısına yazdığı mektupta, kendinden şöyle bahsediyordu: "... Bütün Işıklar Doğu'dan gelir, bütün inisyonlar da Mısır'dan !... Ben de sizin gibi önce 3, sonra 7 yaşındaydım, sonra da olgun adam yaşına erdim, bu yaştan sonra da saymadım. 3 defa 7'şer yıl 21 yıl eder ve insanın tam gelişmesini sağlar. Birinci çocukluğumda, şiddet ve adalet kuralı altında, sürgünde acı çektim: yabancı devletlerin arasındaki İsrail gibi. Ama nasıl İsrail'in yanında Allah'ın mevcudiyeti var idiyse, benim de üstüme eğilmiş kudretli bir melek hareketlerimi idare ediyor, içimdeki gizli güçleri geliştirerek ruhumu aydınlatıyordu. O benim Üstadım ve Rehberim'di.

(Sanıyorum ki Kardeşlerim bu mektuptaki sembolik sayı ve ifadelere dikkat etmişlerdir).

Cagliostro 1789 yılında Roma'da bir Mısır Locası kurmuştur. Mackey'in belirttiği gibi, 50 yıldır Masonluğa tahammül eden (ve tabii ki patlamaya hazır) Vatikan'ın gölgesine rağmen... Mackey'e göre bu davranış düşüncesiz ve küstah'dır. Demek ki Cagliostro inandığı gaye uğruna çok kritik günlerde Roma'da bir Loca kurmaya cesaret etmiştir. Bunun ne kadar cesur, yürekli ve inançlı bir davranış olduğu, Papa'lığın onu "İtalya'da bir Mason Locası kurmak ve çalıştırmak"dan suçlu bulmasından bellidir: dava konusu suçlama budur. Cagliostro idama mahkûm edildiği bu dava sırasında Masonluğunu inkâr etse ya da Masonluğu kötülese, idamdan kurtulacaktır. Ama O, avadanlıklarını ölüm tehdidi karşısında bile elinden düşürmeyen bir Mason, bir Büyük Üstad olarak davranmıştır. (İlk Büyük Üstadımız Talat Paşa'nın da idam talebiyle yargılandığı ve Masonlukla suçlandığı dava sırasındaki "Evet Mason'um, hayatta iktisab ettiğim en büyük şeref budur" sözlerini, kendisini saygıyla, takdirle ve rahmetle anarak hatırlıyoruz).

Mısır Masonluğu – Maçonnerie Egyptienne:

Yazımızda bazen Mısır Masonluğu bazen de Mısır Rit'i tabirlerini kullanmaktayız. Aslında her ikisini

de aynı anlamda kullanmakta, fakat aynı kelimeleri defalarca tekrarlayıp monotonluğa sebep olmamak için arada değişik yazmaktayız.

"Rit" en kısa ifadesiyle "usul ve adab", "teşkilat" anlamına gelir. Masonlukta asırlar boyunca ortaya konmuş, kimisi yaşayan, kimisi kaybolmuş pek çok Rit mevcuttur. Rit'lerde "ülkü" hep aynıdır, bir'dir. Ayrıldıkları noktalar sadece dışta, şekil ve törendedir.

Macit Erbudak Kardeş, yaptığı incelemede (1967), spekülatif Masonluğun kuruluşundan bu yana 75 adet masonluk, 52 adet Rit ve 34 adet Nizam ve usul (ordre) ortaya konduğunu, ayrıca 26 adet karma nizam ile 6 adet de Akademi bulunduğunu yazıyor. Fikret Çeltikçi Kardeş muhtelif Rit'leri incelediği bölümde "Mısır Masonluğu"nu başlık olarak almış. Mackey Kardeş ise ansiklopedisinde "Rit" maddesinde 37 adet Rit'in adını yazmakta ve bunlar arasında Cagliostro'nun Mısır Rit'ini "Egyptian Rite of Cagliostro" dahil etmekte. Eğer Cagliostro hakikaten bir şarlatan, Rit'i de sahte bir Rit olsaydı, sadece tarih sayfalarında kalırdı ve Erbudak Kardeşin tasnifindeki sayısız Masonluklar, Ritler, Nizamlar ve Akademilere (ki tamamı 193'dür) rağmen en ciddi yazarların eserlerinde belli başlı Rit'ler arasında adı geçer miydi?

Cagliostro Mısır Masonluğunu, Masonluğa girişinden (1777) çok kısa bir süre sonra, Rusya ve

Polonya'ya 1779 Şubat – 1780 haziran arasında yaptığı kısa bir ziyaret sırasında uygulamaya ve öğretmeye başlamış. Bordeaux şehrinde gördüğü bir vizyon, Mısır Masonluğunu kurup geliştirmesi için ona güç vermiş:

Kendini, boğazına sarılan iki kişi tarafından sürüklenerek yer altına taşınmış olarak görmüş. Orada bir kapı açılmış, saray salonu gibi, ihtişamla ışıklandırılmış, çok güzel bir yere götürülmüş. Büyük bir kutlama yapıyormuş. Herkesin üzerinde topuklara kadar inen beyaz entariler varmış. Aralarında, ölmüş olan bazı Mason Kardeşlerini (kendi tabiriyle evlatlarını) görmüş. O zaman kendini, dünyanın kötülüklerinden kurtulmuş ve cennete girmiş sanmış. Ona da uzun bir entari ve Mahuf Kardeşinkine benzer bir kılıç vermişler. İlerlemiş ve büyük bir ışıkla kamaşarak secdeye varmış, onu uhrevi saadete erdiren Yüce Varlığa şükranlarını sunmuş. O anda bir ses ona hitap edip “işte mükafatın bu olacak, ama daha çalışman gerek” demiş ve vizyon sona ermiş. (İnsanın aklına gayri ihtiyari Mozart Kardeşin Sihirli Flüt operası geliyor. İkisi de Mason, ikisinin de tema'sı tekris. Şu farkla ki, Cagliostro Mısır Masonluğunu 1779-1780 yıllarında uygulamaya başlamış, Sihirli Flüt'ün ilk sahnelenişi ise 11 yıl sonra, 1791. Çok uzak bir ihtimal ama, acaba Mozart Cagliostro'dan da etkilenmiş olabilir mi?

Mısır Riti hem erkek hem kadın üyeleri içine alan karma bir Rit'dir. Büyük Üstad ile Büyük Üstade (bu kelimeyi kullanmak daha doğru bir tercüme olur diye düşündük) “Grande Maitresse” arasındaki tek fark Büyük Üstadın güvercinlere, 7 meleğe ve 12 ihtiyara emrede bilmesi, onları çağırabilmesi, göze görünmelerini sağlayabilmesine mukabil, Büyük Üstade'nin sadece 7 meleğe emredebilmesidir. Kadınların derece almalarına evlatlığa kabul “adoption” denmektedir. Üç derecenin de kateşizminin, dekorlarının ve Mabed aralıklarının, erkek ve kadınlarda farklı olduğu, Ritüel metninden anlaşılmaktadır. Ve gene ilginç bir husus ikinci derecede Mabed'de ham taş ve küp taşdan başka bir de üçgen taş bulunmasıdır.

Mısır Rit'ine ait ilk Mabed 27 Temmuz 1786'da Lyon'da açılmıştır. Bu Mabedin patenti (beratı) ise bir yıl önceki tarihi taşır: Patente milâdi tarih 1785, Masonik tarih 5555 yılını göstermektedir. Biz bugün Anno Lucis-Masonluk Yılı'nı kullanıyoruz ve Masonik tarihin başlangıcını milattan önce 4000 olarak kabul ediyoruz, Cagliostro ise M.Ö. 3770'i kullanmış. Alışılmış sembolik yıllardan farklı olan bu tarihi nereden çıkardığı ise belli değildir. (Bilgi için aşağıdaki not'a bakınız).

Mabed gök mavisi ve beyaz renklerle dekore edilmiştir. Üstadı Muhteremin başının üzerinde Tanrı'nın adı Yahova ve ışık

hüzmeleriyle bir üçgen bulunur. Üstadı Muhteremin taht'ına (kürsüsüne) üç basamakla çıkılır. Onun önünde de yemin kürsüsü vardır. Taht'ın sağında güneş, solunda ay bulunmaktadır. Tefekkür hücreleri bir mağara şeklindedir. Işıklandırılması bizde olduğu gibidir. Zaman kum saatiyle değil, başında güneşlik, sol elinde tirpan ve omuzlarında iki kanat bulunan bir ihtiyar şeklinde temsil edilmektedir. Harici törene bugün ülkemizde uyguladığımız şekilde hazırlanmakta, elbiselerinden ve madeni eşyasından da gene aynen bizde olduğu gibi arındırılmaktadır. Üstadı Muhterem Locayı "Yüce Allah'ın adına" açmaktadır. Yukarıdaki bilgiler erkek'lere ait Mâbed ve Ritüel ile ilgilidir. Kadınların kullandığı Mâbed ve Ritüel farklıdır. Mâbed'deki dikkat çeken önemli fark, kadınlarınkinden Mâbedin ortasında, hayat ağacını temsil eden bir ağaç ve ona sarılmış vaziyette, dişlerinin arasında elma tutan bir yılanın mevcudiyetidir. Ritüeller, erkeklerde de, kadınlarda da, çırak, kalfa ve üstad dereceleri için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Ritüellerde Allah'ın adı, yüceliği, O'na bağlılık defalarca ve üzerine basıla basıla vurgulanmaktadır.

Mısır Rit'ine göre Masonluğun babası Enoch ve Elie'dir. Bunlar "Yüce Kudret"i tanıdılar, onun büyüklüğüne ve kudretini diğer ölümlülere de tanıtmaya iznini (ya da tekel'ini) aldılar. Bu izin alınca "Tanrı'nın seçilmişleri" adını verdikleri 12 kişi saptadılar.

Bunlardan biri de Süleyman idi. Süleyman bu iki Üstadın (Enoch ile Elie) izinden gitti, ama tabii ki aldığı yüce bilgileri muhafaza etmeye ehil kişilerle birlikte... Süleyman diğer seçilmişlere de danıştı. 12 seçilmişin her biri ikişer kişi seçip 24 kalfa oluşturdular. Bu kalfaların ilki Boaz'dı. Bu kalfalar da üçer kişi (çırak) seçtiler. Böylece iki büyük şef (Enoch ve Elie), 12 Üstad (ya da Tanrı'nın seçtikleri), 24 kalfa ve 72 çırak oluştu. Bu 72 çırağın birinden Templier'ler doğdu ve İskoçya'ya sığınan Templier'lerin birinden de önce 13, sonra 33 ve devam eden sayılarda Masonlar doğdu!...

Cagliostro'nun ele geçebilen bütün yazıları, notları, Mısır Masonluğuna ait avadanlıklar, enkizisyonun verdiği ceza ve Papa'nın (VI. Pius) mahkum edilişi sebebiyle, 4 Mayıs 1791'de Roma'da Minerva meydanında yakılmıştır. Yakılanlara, Cagliostro'nun incili "L'Evangile de Cagliostro" adı verilen kitabın kopyaları da dahildir. (Cagliostro'nun incili hakkında şu izahatı verelim: Cagliostro 1787'de İtalya'nın Rovoredo kentine gelip bir süre burada oturmuştur. Yakın muhitine giren tarafsız bir kişi, gördüklerini, duyduklarını, kendisinden doğrudan öğrendiklerini günü gününe not etmiştir. İncil'e nazire havasında yazılan bu esere Cagliostro'nun İncili adı verildi. Okuyanı, sanki o zamanda ve onun yanında yaşıyormuş gibi etkileyen; ne olduğunu ve ne dediğini; onu tenkit edenlerin aslında onun hakkında ne düşündüklerini anlatan;

Mısır Masonluğu hakkında da bilgi veren bu eser ne yazık ki resmi kütüphanelerde bulunmamaktadır. Dr. Marc Haven, İtalya’da özel bir koleksiyonda bulduğu nüshadan yararlanıp bu kitap hakkında bilgiler aktarmıştır).

Cagliostro karşıtları:

Şimdi de, doğru ve açık sözlü, davranışları orijinal Cagliostro’nun için bu kadar çok düşmanı olduğunu, üzerine niye bu kadar çok şimşek çektiğini, gene hakkında yazılanlardan yararlanarak ama kendimizce sıralayıp değerlendirerek belirtmeye çalışalım:

1 – Fransız ihtilali öncesinin, din adamlarını hiçe sayan şiddeti, ihtilale doğru hızlı gelişme, Papalığı şaşırtmış ve yıldırılmıştı. Hele hür fikirlerin savunucusu Masonluk, hiç işlerine gelmiyordu. Oysa, Daniel Nazir’in Rituel de La Maçonnerie Egyptienne’e yazdığı geniş önsözde belirttiğine göre: Yalnız Fransa’da 1776’da 300, 1789’da 629 Loca vardı. (Yani Masonluk yayılmakta ve Papa’lığın çekineceği bir güç haline gelmekteydi). Buralarda protokole, sosyal sınıflara rağmen asil-papaz-küçük burjuva, buluşuyorlar ve aktif olarak çalışıyorlardı. 19. asrın başında yayımlanmaya başlayan resmi istatistikler o devirde dünyada 137.675 Locanın ve 21.300.000 Masonun aktif olarak çalıştığını yazmaktadır (rahmetli hocam Prof. Şefik İnan’ın İstatistik dersinde söylediği “gelişmekte olan ülkelerde

istatistikler güdümlüdür, inanmayın” sözleri aklımdan hiç çıkmaz). Spekülatif Masonluğun ilk döneminde gelişmesi biraz hızlı olmuştur. Bu nedenle merkezi bir otorite tarafından yönetmek, kontrol altında tutmak mümkün olamamıştır. Muhtelif fikir ayrılıkları oluşmuş ve bunları halletmek için çırpınan Locaları gereksiz sorular meşgul etmiştir. Sonuçta bütün bu kişileri aynı Kardeşlik hisleri birleştiriyordu ama ruhani bir idarenin eksikliği de duyuluyordu. Zira Masonluk o yıllarda henüz menşei (kaynağını) de, gayesini de bilemiyordu. Entellektüel ve siyasi reformlar yapmak isteyen (bugün de aynı) Grand Orient onu sol’a çekiyor, Jesuite’lerin entrikaları ise sağ’a çekiyordu. Masonluk ise arşivlerinde neler bulunduğunu, sembollerin hakiki anlamlarını, hangi ham taşı işlemek gerektiğini bilmeden, kudretli kollarını (sadece bünyesinde birikip taşan kuvvetini harcamak için) rastgele sallıyordu.

Cagliostro, henüz uyuklayan ama müthiş bir uyanış için hazır olan şehirleri gezerken, Masonluğun gayesine ulaşabilmenin imkan sızlığını bildikleri halde Localarda hakikate, öğrenmeye ve adalete duyulan ilgi ve arzuyu gördü. Bütün bunlar Masonluğu o devrin yaşayan, canlı organizması haline getiriyordu. Cagliostro bu genç, aktif ve dünyanın geleceğinde büyük işler yapacak organizmayı bilgelikle, hakikatle ve hristiyan düşüncesiyle pişirmeyi hedefledi. Bunun için de bütün Masonluğun kendi idaresi

altına alması, onu insan entrikalarından koparması, ışığa yöneltmesi gerektiğini düşündü. Mısır Rit'i bunun için ideal ortamdı.

Papalık ve genelde kilise, Cagliostro'nun şahsında Masonluğu gizli şeflerinden birini görüyordu. Bir taşla iki kuş vurmak istediler: bir yandan beyinlerinde kaynamaya başlayan liberal fikirleri sonsuza kadar söndürmek, bir yandan da Büyük Üstadını ezerek Mısır Masonluğu'nun itibarını yok etmek, böylece bütün Masonluğa gölge düşürüp bu tehlikeli musibetten bütünüyle kurtulmak. Hatta suçlamaları takviye için Jezüit papaz Marcello'ya bir karalama kitabı ısmarladılar. Bu kitabın adı "Joseph Balsamo'nun Hayatı" idi. Yani böyle bir kitapta bile Cagliostro'nun adını açıkça anmaktan çekiniyorlardı. Ama gene de onu yok etmekten geri kalmadılar.

2-Yazımızın başlarında, "Anglo sakson Masonluğu"nun Cagliostro hakkında genellikle olumsuz düşünce ve görüşte olduğunu, buna sonra değineceğimizi yazmıştık. Anglo saksonlar, özellikle İngilizler, Masonluğun kaynağı olduklarını, en eski, en doğru, en mükemmel ve en saygın olduklarını iddia ederler. Bu iddiada muhakkak ki hakikat payı vardır ama bunun yanında tevazudan da bir hayli uzaklaşırlar. Kendi üzerlerinde hiçbir otorite kabul etmedikten başka, eşit otoritelere bile tahammül edemezler. Bu olgu, çok eskilerde ne kadar katı şekilde kabul edilmekte idiyse, bugün de

aynı katılıkla sürdürülmektedir. Nitekim, bundan yaklaşık 10 yıl kadar öncelerinde, resmi olarak değilse bile gayri resmi olarak Almanya Birleşik Büyük Locası'nın önderliğinde, bir "Avrupa Birleşik büyük Locası" fikri ve teşebbüsü ortaya atılmıştı: Avrupa'daki bütün muntazam Büyük Localar bu kuruluşa matriküllerinde kayıtlı üye sayısı ile orantılı olarak katılacaklar ve ona göre idarede söz sahibi olacaklardı. İngiltere Birleşik Büyük Locası buna tepkisini sadece birkaç satırlık bir sirkülerle gösterdi. Tanıştıkları bütün Büyük Localara gönderdikleri bu sirkülerde, kısaca "Avrupa Birleşik Büyük Locası hakkında bir düşünce ve çalışmalar olduğunu duyduk. Bunun Büyük Locamızın hükümlerine aykırı olduğunu düşünmekteyiz" deniyordu. Yani, "cesaretiniz varsa gerçekleştirin!.." anlamında bir rest çekiyorlardı. O fikir kısa sürede piyasadan çekildi ve bir daha sözü edilmedi.

İngiltere'de kurulan ilk büyük Loca'yı İrlanda ve İskoçya'da kurulan Büyük Localar takip ettiler. İngilizler tabii ki kendilerinden sayılan bu Büyük Locaları kabullendiler. Ayrıca kurucularının bir kısmı İngiltere'deki Büyük Localardan gelen Fransız Localarını ve bunların kurduğu Büyük Locayı da, özellikle siyasi yönden de çok kuvvetli olan Fransızlarla ters düşmemek, gereksiz mücadeleye girmemek için, kabullendiler. Ancak, Avrupa'da çok popüler olan, Fransa ve Rusya (ve hatta İngiltere)

saraylarının aranan adamı Cagliostro'nun kurduğu Mısır Masonluğu'nu kabullenmek istemediler. Londra'da bu Rit'e bağlı Locaların sayısı da artınca, muhtemeldir ki, krallarla, prenslerle yakınlığı sebebiyle siyasi otoriteleri de arkasına alıp İngiltere Büyük Locasına rakip olacağı endişesine kapıldılar (bu görüş şahsi görüşümüzdür). Böyle olunca da çareyi Cagliostro'yu ve Masonluğunu karalamakta buldular.

İngilizlerin Cagliostro karşıtı oluşlarının bir başka nedeni de muhakkak ki Mısır Rit'inin hem erkek hem kadın üyeleri kabul eden karma bir Rit oluşudur.

3 – Cagliostro zamanının saygın ve hatırlı mesleklerinin mensuplarıyla ters düşerek düşmanlıklarını çekmiştir. Onun sanki tabib'miş gibi pek çok hastaya baktığını, çoğunu iyileştirdiğini biliyoruz. Hastalarının hiç birinden, hatta en zenginlerden bile para almamış. Fakir hastaların hastahane paralarını kendi cebinden ödemiş. Onun şöhret ve başarılarını kıskanan tabibler mahkemeye başvurarak “tabiblik, imtihandan geçmiş ve tıp otoritelerince verilmiş diploması bulunan kişilere tanınan bir hak'tır; Cagliostro tabiblik yapmakla imparatorluğun kanunlarına, dolayısıyla imparatora karşı geliyor, hem tabiblikten men edilsin, hem mahkum edilsin” demişler. Cagliostro mahkemede kendini şöyle savunmuş: “Bütün hastalara, kendi özel doktorlarının huzurunda ve onların tasvibiyle ilaç

tavsiye ettim. Biliyorsunuz, ilaç tavsiye ettiklerim de iyileşiyor. İlaç verirken ilacın tesirlerini de söyledim, gizlemedim. Hiçbir hastayı ben çağırmadım, ama dertlerine çare bulmak için bana gelenlere yardım elimi niçin uzatmıyayım? Hiç kimseden para veya hediye almadım, aksine verdim...” Sonuçta, mahkeme Cagliostro'yu suçsuz bulmuş, çünkü söylediklerinin aksi, bütün gayretlere rağmen isbat edilememiş.

4 – Zaman zaman, siyasal arenada mevki sahibi olan ve konumlarından yararlanıp kendilerine çıkar sağlayan soylu kişilerin yararlarına da ters düşmüştür. Gerdanlık olayı diye bilinen çok tanınmış olay buna tipik bir örnektir: Jeanne de Saint-Remy alkolik bir babanın bir sokak kadınından doğma kızıydı. Ona yardım elini uzatan kurtarıcı insanlara bile oyun oynayan, yükselip gene sefalete düşen kötü bir insandı. Saf bir jandarma subayıyla evlenip Kontes de la Motte unvanını almıştı. Çok fattan bir kadındı. Bir fırsatını bularak Cardinal de Rohan'la tanışıp kalbine girmiş, Kardinalin himayesini elde etmişti. İsmi kullanıp büyük çevre edindi. Bu arada sarayın mücevhercisi Boehmer'in Kraliçeye 1.600.000 ekü'lük bir kolye satmak istediğini ve Kraliçeyi kolyeyi almaya razı edene 1.000 Lui altını vereceğini öğrendi. Satışı sağladı. Bu arada Kardinal de yardımcı olmuştu tabii. Ancak bu yardımı Kraliçe'den beklediği yakınlığı sağlayamamıştı. Kardinal yakın dostu Cagliostro'ya

gidip, gizli bilgi, kuvvet ve büyülerini kullanarak Kraliçe'de Kardinal'e karşı sempati ve yakınlık doğmasını temin etmesini istedi. Oysa Cagliostro buna yanaşmadı, dürüst davrandı ve "ben gizli kuvvetler kullanmıyorum" dedi. Bu sırada Kraliçe kolyenin bedelini ödeyememiş, kolye de bitirilip teslim edilmemişti. Sonunda Kral olayı duydu, skandal büyüdü ve kabak zorla işin içine sokulan Cagliostro'nun başında patladı, soluğu Bastille de bulmasına sebep oldu. Gerdanlığın bazı parçalarının bazı açığızlerin elinde kalması ve Cagliostro'nun üzerine atılması da işin cabası oldu. Bu olay, Kraliçe dahil, Kardinal ve başka bazı saray mensuplarının Cagliostro'ya cephe almalarına sebep oldu.

5 – Etrafındaki önemli kişilere yüz vermeyen, menfaatlara sıcak bakmayan karakteriyle de mevki sahibi ünlü kişiler için itici olmaktaydı. Le Courier de L'Europe gazetesi editörü Thevenau de Morande ile de ters düştüğünü ve basın'ın ona nasıl cephe aldığını biliyoruz. Ayrıca, mesela, Paris'de ikamete başladığında sofrası zenginliğiyle dikkat çekmekte, ünlü kişilere de hep açık olmaktaydı. Yakın dostu Kardinal de Rohan haftada üç-dört kere ona yemeğe giderdi. Yemekten sonra da eve Kardinal'in dostu büyük senyörler hattâ Prens de Soubise ve yakınları gelirdi. Bütün gazeteler onlardan bahsetmekteydi. Cagliostro ise onları evine çekmek için hiçbir şey yapmıyordu. (Lyon, Strasbourg ve

Rusya'da olduğu gibi) tutucu, bağımsız, hareketlerine kaba, kişilere hoş görünmek için gayret göstermeyen kişiliğini hep muhafaza ediyordu. Mesela Strasbourg Kardinali, Baron de Milliens vasıtasıyla haber yollayıp görüşme talep ettiğinde "Kardinal hasta ise buyursun, onu iyileştiririm; eğer iyi ise ne onun bana, ne benim ona ihtiyacımız var demektir" diyebiliyordu. Hattâ Kralın kardeşi Artois Kontu Chartres Dükü onu yemeğe çağırdığında, bu dâvetin altında menfaat olduğu gerekçesiyle reddediyordu.

Sonuç:

Cagliostro belki alışılmışın dışında, sür natürel bir kişiydi. Belki normal değildi. Bazen İspanyol aksanıyla konuşurdu bazen de Napoli'li, Sicilya'lı ya da Arap aksanıyla. Kah da kabalistik kelimeler içeren meçhul bir dulu konuşur gibi olurdu. Engizisyon yargıcı onun için "İsrail kelime ve kalıp cümleleriyle zenginleştirilmiş bir Sicilya aksanıyla konuşuyor" demişti. Çok katı huyluydu. Ama servet peşinde koşmadığı ve samimi olduğu belliydi. Hasta insanlara yaklaşımını, menfaatçi asilzadelere karşı sert tutumunu, Masonluğunu en kritik anlarda bile gizlememesini unutmamak gerekir.

Tarih hiçbir şarlatan, sahtekâr ya da büyücü hakkında yüzlerce kitap, makale yazıldığını kaydetmiyor. Çok etkili bir konuşma tarzına sahip, son derece zeki, karşısındakini derhal

etkisi altına alabilen, inandırıcı, ayrıca yaşadığı dönemin pek çok ülkesinde en üst düzeydeki kişilerle yakın ilişkiler kurabilmiş olan Cagliostro acaba gadre uğramış bir deha, üstün bir kişi miydi?

Cagliostro'nun bir özelliği de, Fransız ihtilalinin hemen arefesinde ve kendi şöhretinin zirvesindeyken Paris'de ortaya çıkmasıdır. Fakat tarihçiler hemen anında (immediat) ve açık (evident) bir sonuca varıp onun ihtilaldeki rolünü belirtebilecek ya da çağrıştıracak bir ipucu bulamayınca yakasını (hiç değilse bu konuda) bıraktılar. Oysa hürriyet asrı diye bilinen 18. yüzyılda hür düşünce ve davranış adına isimleri çok geçen Masonların ihtilalde ne derece etkileri varsa, o günlerin flaş ve cesur ismi, Mısır Masonluğunun Büyük Üstadı Cagliostro'nun da diğer Mason Kardeşleri, mesela Danton, Robespierre, Marat, Mirabeau gibi etkisi olsa gerektir. Tahmin ederiz ki, ihtilale ismen karışmasa bile ilgisi muhakkak ki olmuştur.

Amme hukukunda bir görüş vardır: "İhtilal, eğer başarılı olmuşsa, meşru'dur!..." Acaba Cagliostro'nun teşebbüsü başarıyla sonuçlansaydı, bugün hakkında neler söylenip yazılırdı?

Son olarak acı bir noktayı belirtmek istiyoruz: her ne kadar o devirlerde spekülâtif Masonluk gene de yeni sayılırdı ve şahsiyetini bulma çabasıındaydı. Fakat spekülâtif Masonlar şöhretli ve itibarlı günlerinde aralarına şaşaaıyla aldıkları Cagliostro Kardeşlerini zor günlerinde yalnız bıraktılar. Rit'lerden birinin bir derecesinde şöyle bir cümle vardır." Dostlarınızdan sakınınız, Kardeşlerinize güvenmeyiniz!..."

İlginç bir insanı, pek çok yanılla ve Masonik özellikleriyle tanıtmaya çalıştık. İncelememizde Cagliostro yanlısı ya da karşıtı, onu savunucu ya da yeric olmamaya özen gösterdik: maksadımız tarafsız bir tablo çizmek ve Kardeşlerimize bazı bilgileri sunmaktı. Bu arada insanoğlunun kıskanç ve hırpalayıcı tabiatına, hangi şartlarda kimlere güvenilemeyeceğine, özellikle bugün ülkemizde mesleğimize uzanan dillerin geçmişte de var olduğuna da dikkat çekmek, ibret alınacak noktaları işaret edip yorumunu sizlere bırakmak istedik.

NOT:

Year of the Deposit: Anno depositionis	– M.Ö. 1000 yılından başlar
Egyptian year: Anno Egyptiaco (Hermetic Fraternity adıyla da anılır)	– M.Ö. 5044 yılından başlar
Year of the World: Anno Mundi (Anno Hebralco adıyla da anılır)	– M.Ö. 3760 yılından başlar
Year of the Discovery: Anno Inventionis	– M.Ö. 530 yılından başlar
Year of Order: Anno Ordinis	– M.Ö. 1118 yılından başlar
Year of Masonry: Anno Lucis (Year of Light adıyla da anılır)	– M.Ö. 4000 yılından başlar

KAYNAKÇA

- 1 – Dr.Marc Haven. *Le Maitre Inconnu: Cagliostro. Editions Paul Derain. 1964* (ilk baskı 1912)
- 2 – Daniel Nazir. *Les Maitres de l'Occultisme serisi, Rituel de la Maçonnerie Egyptienne. Editions des Cahiers Astrologiques. 1948*
- 3 – Albert G. Mackey. *Ancyclopaedia of Freemasonry. "Cagliostro" maddesi. 1918*
- 4 – Oswald Wirth. *La Fran-Maçonnerie Rendue Intelligible a ses Adeptes. L'Apprenti. "Le Symbolisme" yayınları. 1962 (ilk baskı 1931)*
- 5 – Fikret Çeltikçi. *Hür Masonluk Tarihinden Notlar. Türkiye Büyük Locası Yayınları. 1984*
- 6 – Macit Erdubak. *Ritler Üzerine. Mimar Sinan Dergisi, sayı 3. 1967*

GEORGE WASHINGTON VE İHTİLÂLCİ AMERİKAN MASONLARI

Sayhan BİLBAŞAR

Bir zamanlar iki büyük kıta arasında buzdan bir köprü oluşturduğu söylenen, Bering Boğazı yoluyla gelmiş Asyalı kavimler ve daha sonra Kuzey-Doğu sahillerindeki bazı noktalarda geçici olarak yerleştikleri tesbit edilen İskandinavyalı Vikingler istisna edilmek şartıyla, Kristof Kolomb ve öteki erken devir kâşiflerinin dümen suyundan, kalabalık gruplar halinde Amerika'ya gelen ilk Avrupalı beyazlar İspanyollar olup, Amerika'yı ele geçirmeye gidenlere verilen isim ise Konkistador'dur. Ancak, Lâtin kökenli Konkistadorlar, El Dorado'nun altın şehirleriyle, hayalî gençlik çeşmelerinin etkisinde fazlaca kaldıklarından, Kuzey Amerika'nın maddesel zenginliklerini görememişler, daha ziyade Orta ve Güney Amerika'nın hazır meyvalarını toplamakla yetinmişlerdir.

Toprağını ekip biçmek ve aileler yetiştirmek üzere Kuzey Amerika'yı kendilerine yurt edinen ilk beyazlar, Mayflower adlı yelkenliyle gelen İngiliz Hacıları kafilesidir. Bunların Kuzey Amerika kıtasında ayak bastıkları yer, bugünkü Cape Cod civarında bulunan Plymouth kayasıdır. Mayflower'in getirip onları kıyısına bıraktığı bu toprak, Avrupa'nın ilk göçmenlerine bolca macera ile, başlangıçtaki zor günlerin ardından yeni ufuklar, zenginlikler ve mutluluklar vaadediyordu... Onların gelişini takibeden ilk yüzelli yıllık sürenin sonlarında ise Kuzey Amerika kıtasının Kuzeydoğu sahilleri adamakıllı nüfuslanmış bulunmaktaydı.

Avrupa'daki devamlı savaşlar neticesi malî bakımdan iyice sarsılmış, hazinesi boşalmış İngiltere'nin o dönemdeki Kralı III. George için Yeni Dünya'daki İngiliz kolonileri, her gün biraz daha fazla istismar edilmesi gereken birer gelir kaynağından başka bir şey ifade etmiyordu. 1765

yılında İngiltere Parlamentosu bu kolonilerin Britanya camiasından yapmakta olduğu ithalâta yeni vergiler getiren ve Pul Kararnamesi diye bilinen bir kanunu yürürlüğe koydu. Bu kararın uygulanmaya başlamasıyla birlikte de Amerika'da derhal huzursuzluklar çıktı.

Amerika'daki kolonilerin nüfusunun büyük kısmı, daha birkaç göbek evveline kadar İngiltere'de doğup büyümüş kimselerin çocukları olmakla beraber bunlar, yeni vergilerin ağırlığı ve biraz da, devlet otoritesine alışmamış olmanın fütursuzluğuyla, kendi kökenlerini unutup ateşli birer "Amerikalı" kesilerek, dedelerinin ülkesine yüz çevirmekte gecikmediler.

Anavatan İngiltere'ye duygusal bağlarla bağlı olmak başka, kesenin ağzını açarak nafakalarının anavatanına akmasına razı olmak çok başka birşeydi. Ayrıca, belki İngiliz kökenli Amerikalıların böyle bir sebebi, vefa borcu olabilmesine karşın, Almanya, İsviçre, Hollanda gibi ülkelerden göç etmiş olanların bu tür herhangi bir duygusal mecburiyetleri de yoktu. Kolonilerinin isyankâr tutuma girmesi üzerine İngiltere Hükümeti Yeni Dünyadaki askerî gücünü arttırma yoluna gitti ve gemiler dolusu "Kırmızı Ceketliler" diye anılan İngiliz askerî Atlantığın öbür yakasına geçmeğe başladı. Bu tedbir ise kolonilerdeki halkı büsbütün çileden çıkardığı gibi, işlerin daha da kötüye gitmesinden başka işe yaramadı.

1770 Martında Boston şehrinde çıkan bir kargaşalık sırasında İngiliz birliklerinin halka ateş açması üzerine beş kişi öldü, birçok kişi de yaralandı. Beş kişinin ölümüyle neticelenen bu basit olaya hiç yakışmayan bir deyimle "Boston Katliamı" adını veren koloniciler büsbütün uzlaşmaz bir tutum içine girdiler. Kan dökülmüş olması işleri bambaşka bir noktaya getirmişti. İngiliz Genel Vali ise, birden bire vatansever kesilip başına dert olan bu basit köylülere hiçbir zaman unutmayacakları bir ders verilmesi gerektiği kanaatindeydi.

Bu noktada, Amerikan Özgürlük Savaşı Tarihi "Boston Çay Partisi" adıyla girmiş olan meşhur olaya ve bu olayın kahramanlarına bir göz atalım:

Yeşil Ejder Hanı Boston'un liman bölgesi yakınlarında, oldukça ünlü bir birahanenin adıdır. O zamanlar belirli bir lokalî olamayan, Boston'un Saint Andrew Locası çalışmalarını çoğunlukla bu birahane de toplanarak yapmaktaydı.

Loca kardeşleri, kendi malları olacak bir toplantı yeri satın almaya karar verip, bunun için gerekli maddî imkânları biraraya getirdikleri vakit herkesin bu birahaneyi tercih ettiği görüldüğünden, 1764 yılında Yeşil Ejder Hanı eski sahibinden satın alınarak Locaya maledildi. Amerikan özgürlük hareketinin belli başlı isimlerinden olan ve zaman içinde millî

kahraman hüviyetini kazanacak ünlü kişilerden bazıları, meselâ Paul Revere, Samuel Adams, John Gray, John Hancock gibi kişiler, Locanın üyesi, ya da misafir kardeşler olarak sık sık burada toplanarak ülkenin geleceği üzerinde tartışıyor, kararlar alıyorlardı. Bu liderlerin ve onların gösterdiği yolda yürüyecek olan yürekli Masonların oluşturduğu gruba “Özgürlüğün Çocukları” deniyor; Locadan da “Amerikan İhtilâlinin Genel Karargâhı” olarak bahsedilmeğe daha o zamandan başlanmış bulunuyordu. İngilizlere karşı yapılacak ilk ve önemli gösterinin plânları işte bu lokalde ve bu kişiler tarafından, Samuel Adams’ın önderliğinde hazırlanarak 1773 Aralığında ihtilâlin ilk kıvılcımı tutuşturulmuş oldu.

O yıl İngiltere Parlamentosu’ndan geçirilen bir kanunla, Amerikan kolonilerine gönderilen çayın gümrük vergisine hatırı sayılır ölçüde bir zam yapıldı. Çay yükleriyle Boston limanına gelmiş ve rıhtıma yanaşmış üç adet İngiliz gemisinin malları da bu yeni vergiye tâbi olacak ve ithalâtçıları çayı gümrükten çekebilmek için, evvelce hesapladıkları miktarın çok üzerinde vergi ödemek zorunda kalacaklardı. 16 Aralık 1773 günü, Boston’da kızılderili kılığına girmiş elli kişilik bir grup, sokaklardan bağıra çağıra geçerek rıhtıma geldiler ve zorla gemilere binerek çay sandıklarının tahrip etmeğe, içlerindeki değerli yükü limanın karanlık sularına dökmeğe başladılar. Baltaların hızla inip kalktığı, insanların bağrıışıp çağrııştığı, sandıkların, zaman zaman insanların denize fırlatıldığı bu kargaşa üç saat sürdü. Herşey bittiği zaman gemilerdeki bütün çay yükü denize dökülmüş bulunuyordu.

Aslında bu işi yapanlar kızılderililer değildi. Evvelden hazırlanıp plânlanmış olan olayın kahramanları, yüzlerini boyayıp, kafalarına tüyler takmış olan St. Andrew Locası üyeleri idi. Locanın tersimat defterinde o günün tarihini taşıyan sayfaya, “Loca mükemmel olmadığı için toplantı yapılamamıştır” diye bir kayıt düşüldükten sonra, sayfanın geri kalan kısmı irili ufaklı “T” harfleriyle doldurulmuştu. Bilindiği gibi çayın İngilizce karşılığı “Tea” kelimesi olup, Bostonlu kardeşlerimiz o günkü mesailerine tersimata “T”, yani çay sembolüyle geçirmiş olmaktaydılar. Böylece St. Andrew Locası, gerek Masonluğun, gerekse Amerikan özgürlük savaşının tarihçesindeki şerefli yerini almış oluyordu.

1750 yılında İngiltere’nin Amerika kıtasındaki mülkiyeti onüç adet zengin ve gelişmekte olan koloniden oluşmaktaydı. Bu kolonilerin en önemlileri Kuzeyde Massachussetts; Orta bölümde New York, Pennsylvania, New Jersey; o zamanlar Güney sayılan aşağı kesimde de Virginia idi. Bunların temsilcileri Philadelphia’da toplanarak kolonilerin geleceğini ilgilendiren kararları burada alırlardı. İngiltere’yle silahlı bir mücadeye girme ihtimalinin belirmesi üzerine bu topluluk, mevcut milis kuvvetlerinin

çekirdeğini teşkil edecek bir askeri güç meydana getirmek ve bu kuvvetin başına liyakatli bir komutan tayin etmek kararı aldı. Bu konuda yapılan hararetli tartışmalardan sonra, daha o zamanlardan isimleri efsaneleşmeğe ve genç Amerikan toplumunun millî kahramanları haline gelmeye başlamış bulunan “Bana ya özgürlüğümü verin, ya ölümü” sözüyle meşhur Patricke Henry gibi Paul Revere ve John Hancock (hepsi Masondur) gibi liderlerin tuttuğu ışık altında, bir komutanın kimliği üzerinde anlaşma oldu. Üzerinde fikir birliğine varılan bu yetenekli kişi George Washington adında Virginia’lı bir çiftlik sahibiydi.

Amerika’nın ilk ve en büyük komutanı, devlet adamı ve ilk Cumhurbaşkanı, ileride kurulacak yeni Cumhuriyetin başkentine ismi verilecek olan millî kahraman George Washington 22 Şubat 1732 tarihinde Virginia Westmoreland’da dünyaya gelmişti. Dedesi 1657 yılında, İngiltere’den Amerika’ya göç eden ve Virginia’da geniş arazi parçaları edinerek büyük çapta çiftçilik ve madencilikle uğraşan bir kişiydi. George Washington onun, ikinci karısından olma çocuklarından birinin oğluydu.

Çiftliklerde geçmiş olan çocukluğu hakkında fazla şey bilinmez. Ama devamlı ve düzenli bir tahsil görmediği; bildiklerini de kitaplardan çok, açık havada edindiği tecrübeler ve etrafındaki pratik zekâlı kimselere borçlu olduğu muhakkaktır.

Babasını erken kaybettiği için daha onbir yaşındayken ağabeyinin vesayeti altına girmiş ve sonradan kendi evi olacak Mount Vernon Malikânesi’nin, onun tarafından inşa edilmesine şahit olmuştur. O yaşlardaki en ciddi ve devamlı meşguliyeti arazi ölçümü ve kadastro işleriydi. Bu işi bilenlerle, henüz haritası bile çizilmemiş yabanî arazilere yaptığı yolculuklar ülkeyi tanıması açısından ona çok yararlı olmuş, vücudu geliştiği gibi mücadele etmeyi de bu sayede öğrenmiştir.

19 yaşındayken, verem hastalığı nedeniyle ağabeyinin işten el çekmesi üzerine geniş çiftliğin ve etrafındaki arazi parçalarının idaresi onun üzerine kaldı. Genç Washington böylece, önündeki yirmi yıl boyunca hergün biraz daha kendinin olan bu uçsuz bucaksız mülkü, Virginia’nın en mükemmel plantasyonlarından biri haline getirmek üzere çaba sarfetti... Bütün çiftliklerde olduğu gibi onunkinde de toprak işleri zenci köleler tarafından yapılıyordu. Kölelik sistemine prensipte karşı olmakla birlikte, içinde yaşadığı devrin koşullarına göre, Washington’un elinden gelen tek şey, kendi kölelerine iyi bir yaşam tarzı temin edebilmekten ibâretti.

Boş zamanlarındaki belli başlı eğlenceleri ata binmek, avlanmak, balık tutmak ve kâğıt oynamaktı. Ayrıca bilardo ve at yarışlarından hoşlanıyordu. İyi bir evsahibiydi; sık sık ve kalabalık misafir gruplarını ağırlamakla ün yapmıştı. Onun bu faal yıllardaki fizik yapısını yakın dostlarından biri şöyle tarif eder: “1.87 boyunda, upuzun kolları ve bacakları olan, geniş omuzlu, adaleli bir tipti. Boyuna göre az sayılan ağırlığı 80 kilo civarındaydı.”

Bu sağlam yapılı, güvenilir çiftçi Virginia Vali Muavini'nin dikkatini çekmiş ve onun tarafından eyalet milis kuvvetlerine subay tayin edilmişti. Bu görevinde Kızılderili meselelerinin hallinde ve dış arazileri sahiplenmek için fırsat kollayan Fransızlara karşı girilen harekâtlar esnasında, büyük askerî birlikleri rahatça yönetebilecek çapta bir kişi olduğunu defalarca ispatlamıştı. Ancak kolonilerin milisleri olsun, bunları yöneten subaylar olsun, idarî bakımdan İngilizlerin emrinde sayılmaktaydı. Bu durumu hiç hazmedemeyen Washington bir müddet sonra görevinden istifa edecekti.

1759 Ocağında, kendinden birkaç yaş büyük, iki çocuklu bir dul olan Martha Dahdrige'le evlendi. Evlilikleri başarılı, kendileri de mutlu oldular. Hatırı sayılır bir servetin sahibi olan karısının mülkü de kendisinininkine eklendiği için işi fazlaşan Washington sabahın altısında yataktan kalkıp, akşamlara kadar arazide dolaşmak zorundaydı. Ama diğer yandan, ağır çalışmak sayesinde Virginia'nın nüfuz sahibi plantasyon sahiplerinden biri olmuştu.

Savaş sonrası masraflarının altından kalkmakta güçlük çeken İngiltere hükümeti 1764'te, ek gelir temin edebilmek için Amerika'daki kolonilerin gırtlığını biraz daha sıkmayı denedi. Bu girişim, zaten tedirgin olan kolonilerde huzursuzluğun daha da artmasına sebep oldu. Patrick Henry, İngiltere'nin baskısına karşı ünlü bildirisini yayınladığı vakit, bu çağrıya olumlu cevap verenlerin en başında George Washington geliyordu: “Vatanım beni hizmete çağırdığı takdirde, tüfeğimi omuzuma vurduğum gibi göreve koşarım.”

Bu çalışmanın dar çerçevesi içinde, Amerikan savaşının teferruatına girmeğe imkân yoktur. Ancak bu savaşın karmaşık olaylarından, soğuşundan, çamurundan ve sefâletinden koloniler halkının büyük bir millet, George Washington'un da bir millî kahraman olarak çıkacağını belirtebiliriz.

Washington'un, Amerikan kuvvetlerinin Başkomutanlığı görevini 1775 Temmuzunda sırtlandıktan sonra, 1776 Martında İngilizlerin Boston'u tahliyesiyle sonuçlanan ilk devredeki en mühim başarısı, 20.000 kişilik ordusuna görev aşkı, disiplin ve sorumluluk aşılayabilmek olmuştu. Baş bozuk Amerikalıların emir almaya alışkın olmadığı bu ilk devre boyunca yeni Başkomutan, John Adams'ın dediği gibi, emri altındakilerle kediköpek misali devamlı mücadele etmek zorunda kalacaktı. Savaşın ilk günlerinde İngilizlere karşı müthiş bir zafer kazanmış olmasına rağmen, geri kalan beş yıl boyunca Amerikalıların davası, hemen her an mahvolup gidecek kadar çürük ve sallantılı bir durumdaydı. Hiç şüphe yok ki, bütün zorluklara karşı neticede zaferin kazanılmış olması, herşeyden çok Washington'un kendi cesaretini emrindeki adamlara aşılama maharet ve azimkârlığının sonucuydu. Önceleri kader arkadaşı, sonradan muhalifi, en nihayet de onun arkasından Amerika'nın ikinci Cumhurbaşkanı olacak Thomas Jefferson'un sonradan söylemiş olduğu gibi, George Washington askerî olarak büyük bir taktikçi sayılmazdı.

Özellikle savaş yıllarının başlangıcında tecrübesizdi ve emri altındakilerin düşüncelerine fazlaca önem veriyordu. Ama esasen tabiatında olup da, özellikle Trenton, Germantown ve Princeton savaşlarında kendini gösteren cesaret ve atılganlık gibi hasletleri sayesinde 20.000 kişilik ordusunu her an harekâta hazır bir savaş gücü halinde tutmayı başaracak ve sırası geldiği vakit onları İngilizlerin üzerine salarak, savaşın bir Amerikan zaferiyle sona ermesini sağlayacaktı. Karakterinin ikinci önemli yanını oluşturan disiplincilik ise herhalde, disiplin unsuruna çok kesin şekilde riayet edilen Loca çalışmaları sırasında edindiği bir alışkanlık olmalıydı. 1778 yılında İngilizlere karşı Fransızlarla aktedilen ittifak ki bu anlaşmanın gerçekleşmesinde Lafayette Markisi'nin rolü çok büyüktü, artık zaferi perçinlemiş oluyordu.

23 Aralık 1782 de George Washington asker olarak görevinin artık sona erdiğine kanaat getirerek, Maryland Senato salonunda yaptığı unutulmaz konuşmasıyla, komutanlıktan ve askerlikten istifa etti. Bundan sonraki dört yılı, savaş sırasında ihmal etmiş olduğu çiftliğindeki işleri yoluna koymakla ve Mount Vernon Malikânesini genişletmekle geçirecekti.

Savaş kazanılmıştı, ama siyasî durum hâlâ çok karıştı. Yeni kurulan devletler arasında birlik henüz tesis edilememişti. 1786 da, vaziyetin ciddiyetini idrak eden George Washington şöyle diyordu: "Hemen harekete geçilmediği takdirde herşey mahvolacak. Bence tek çare devletler arasında sağlam bir birliğin hemen kurulmasıdır."

1789'un ilk günlerinde Birleşik Devletlerin temsilcileri yeni Cumhuriyetin başkanlık makamı için yapılan seçimde oy kullandılar. Bu seçimde adaylık için ondan başkasının ismi konu bile edilmedi. George Washington seçimin neticesini uzun tereddütlerden sonra kabul ederek 30 Nisan 1789 günü New York'ta, bugün Amerika'nın borsa merkezi olan ünlü Wall Street'te Başkanlık yemini etti. Yemini kendisine okuyan ve tekrarlatan kişi New York eyaleti Başvekili Robert Livingstone Kardeş New York Büyük Locası'nın Büyük Üstadı idi.

Yeni kurulan Birleşik Devletlerin ilk Başkanı olarak hizmet verdiği sekiz yıl (çünkü sonradan, 4 yıllık ikinci bir devre için yeniden seçilecekti) değerli bir insan ve Üstadı Muhterem olarak karakterinde mevcut hasletlerin tam bir göstergesi oldu. Ancak bu süre hiç de kolay geçmedi. Daha yeni bitmiş olan Özgürlük Savaşında gösterdiği başarı ve kahramanlıkların anısı zihinlerde henüz çok taze olduğu halde George Washington çetin ve acımasız bir muhalefetle uğraşmak zorunda kalmıştı. Politik rekabet yüzünden birbirlerine can düşmanı kesilmiş eski silah arkadaşlarının arasını bulmaya çalışmak; Thomas Jefferson gibi itibarlı şahsiyetlerin istifasıyla doğan krizleri göğüslemek ve benzeri zorlukları çözümlenmeye çalışmak kaderinde yazılıydı.

Üçüncü bir devre için yeniden seçilmesi için yapılan bütün ısrarlara direnerek, 19 Eylül 1796 tarihli unutulmaz veda konuşmasının ardından Mount Vernon'a çekildi ve ömrünün kalan ikibuçuk yılını evinde, ailesiyle birlikte geçirdi.

12 Aralık 1799 gününü tedbirsizlik ve umursamazlıkla, müthiş bir soğuk altında at sırtında geçirdi. İki gün sonra ölüm döşeğinde etrafını çeviren kişilere, "Galiba artık gidiyorum" dedi ve arkasından son nefesini verdi. Ölüm haberinin duyulmasıyla bütün Birleşik Devletler yasa büzündü. Belki onun hatırasını en iyi ifade eden sözler Henry Lee'nin şu cümlesidir: "Harpte birinciydi, barışta birinciydi, vatandaşlarının kalplerinde de birinci oldu."

George Washington'un Masonik literatürde çok önemli bir yeri vardır. Ama bu onun, Mesleğe çok büyük hizmetlerde bulunmuş bir Mason oluşundan ziyade, Masonluğa yürekten bağlı olan kişilerin, "Memleketlerinin babasıyla" aynı ideale bağlı olmaktan ve kendisinden "Kardeşim" diye bahsedebilmelerinden duydukları gururdan kaynaklanan özel bir önemdir.

George Washington 1752 yılında Virginia'nın Fredericksburg Locasında tekris edilerek nura kavuşmuştur. Bu Locanın hâlâ mevcut olan arşivlerinde şöyle bir kayıt vardır: "Mr. George Washington 4 Kasım 1752 günü tekris edilerek Çırak Mason derecesinde mesleğimize kabul ve üye kaydedilmiştir. Giriş ücreti olarak kendisinden 2, 3 Sterlin tahsil edilmiştir." (O tarihlerde Amerika kolonilerinde İngiliz parası geçerliydi) Ertesi yılın 8 Martında Kalfalığa geçirilmiş, Ağustos ayında Üstatlığa yükseltilmiştir. Tekrisinde kendisi 20 yaşındaydı ve askerî rütbesi Milis Binbaşısıydı. Üstatlığa yükseldiğinde, yani on ay sonra ise onu Albay rütbesinde görüyoruz.

Masonluk mesleği boyunca George Washington'un takmış olduğu önlüklerden bir tanesinin özel bir mânası vardır. Yaşadığı devirde veya sonradan yapılmış yağlıboya tablolarının en az bir tanesinde kendisini bu önlüğü takmış olarak görürüz. Adı geçen önlük kendisine, 1784 yılında Amerika'yı ikinci ziyareti sırasında La Fayette Markisi tarafından hediye edilmiştir. Önlüğün ortasında bulunan arı kovanı biçimindeki sembolik figür, çalışkanlık ve beceriyi temsil etmekte olup Washington'un kendisi tarafından seçilmiştir. Çeşitli renklerde ipekle işlenmiş olan önlüğün bir diğer özelliği de tamamıyla Madam La Fayette'in elişi ve göznurunun ürünü olmasıdır.

Savaş esnasında vakit buldukça Askerî Locaların çalışmalarına katılmaktan geri kalmamıştır. Çünkü o şartlar içinde elinden gelen ancak bu olabilmiştir. Bağımsızlık savaşına katılmış bir subay olan Hugh Maloy'un şahadetinden, bu şahsın bir Askerî Locadaki tekrisi sırasında, merasimde Washington'un Üstadı Muhterem'lik yapmış olduğunu öğrenmekteyiz.

1777 yılında Virginia Localarının ortak toplantısında, İngiltere camiasına bağlı Amerikan Masonluğunun Büyük Üstatlık makamına ondan daha münasip bir kişi bulunamayacağına karar verilerek aday gösterilmiş, fakat bu girişimden olumlu bir sonuç çıkmamıştır. Bağımsızlık Savaşı başladıktan sonra ise, İngiltere'den toplamaya başlamış bulunuyordu. Hatta Pennsylvania Büyük Locası bu konuda fiilen teşebbüse bile geçmişti. Büyük Üstat olarak teklif edilen isim yine George Washington'du. Ama bu girişimden de bir netice çıkmayacaktı.

1788 yılında, Paris Büyük Locası'na bağlı, 34 Numaralı Alexandria Locası, obediansını değiştirerek, Virginia Büyük Locası jüridiksiyonuna katıldı ve Locaya yeni bir beratla birlikte yeni numara (22) verildi. Üstadı Muhteremliğe getirilen George Washington zaten bu Locanın devamlı kardeşlerinden biriydi. Ölümünden iki ay kadar sonra Timothy Bigelow

Kardeş, Locada yaptığı bir övgü konuşmasında onun hakkında şunları söyleyecekti: “Kardeşlerimiz O’nun Üstatlık ettiği bir Locanın üyeleri olmakla her zaman gurur duyacaklardır. Senelerden beri Locamızın Üstadı Muhterem’i olan ve bu görevdeyken Evrenin Ulu Mimarı’na intikal eden George Washington Kardeşimiz devamlılık konusunda son derece hassas, Genel Tüzüklerin hükümlerine sıkı sıkıya bağlı ve Masonluğun nurunu yayma hususunda çok gayretli bir Masondu. Kürsünün gerektirdiği görevleri alışılmadık bir vakar içinde yerine getirir, Mesleğimizin sırlarını zekâ pırlantılarıyla açıklardı.”

1797 yılında, Massachussetts Büyük Locası’ndan gelen bir tebrik mesajına verdiği cevap George Washington’un Masonluğa bağlılığını ve verdiği önemi belgeleyen güzel bir örnektir: “Hepimizin, üyesi olmaktan gurur duyduğumuz Kardeşliğe olan bağlılığımdan dolayı, bu mesleğin şerefini yükseltmek için her zaman elimden geleni yapmış bulunuyorum. İnsanlığın mutluluğu uğruna mesai sarfeden Masonluğumuzun menfaatlerine yardımcı olmak ve bu derneğe mensup olanlar tarafından Kardeş bilinmek beni her zaman mutlu etmiştir.”

Amerikan bağımsızlık hareketinde George Washington’dan başka birçok vatansever Masonun da adı geçmektedir. Amerikan halkının bir millet, isimleri ölmezleşen Kardeşlerimizin de birer millî kahraman olarak çıktığı bu mücadelenin unutulmaz isimlerinden, Bağımsızlık Bildirisi yazarı Thomas Jefferson, genellikle Mason olarak bilinmesine rağmen, aslında Mason değildir. Tekris olduğu söylenen iki Locanın belgelerinde ona ait herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nin kuruluşunda George Washington’dan sonraki ikinci büyük rolü oynamış Demokrasi aşığı Jefferson’un Kardeşimiz olmadığı kesindir. Ama onun kaleme almış olduğu bildirinin altına büyük bir hürriyet ateşi ve yüreklilikle imzalarını koymuş olan kişilerden birçoğu Masondur ve aralarında John Hancock, Samuel Adams, Benjamin Franklin ve John Adams gibi ünlü isimler vardır.

Konumuzu bitirirken, kuruluşundan bu yana gelmiş geçmiş Amerika Cumhurbaşkanlarının birçoğunun Mason olduğunu söylersek, bu ülkenin politikasında ve yüksek kademe idarecileri arasında Mason Kardeşlerimizin ne kadar çok olduğunu daha iyi anlatmış oluruz. Bu Başkan Masonların en büyüğü, hiç şüphesiz, bir devlet kurmuş olan George Washington’un kendisidir. Diğer Başkan Masonların arasında John Adams, Abraham Lincoln, Ulysses S. Grant, Theodore Roosevelt, F.D. Roosevelt, Harry S. Truman, Richard Niwon ve Amerika’nın hali hazırdaki Başkanı Ronald Reagan’ın isimlerini sayabiliriz.

İNGİLTERE'DE İLK BÜYÜK LOCA KURULUŞ YILLARINA AİT BİR OLAY:

Abdurrahman ERGİNSOY

(1746 Yılında bir Türk masonunun Hannover'de bir loca kurması)

19. Padişah 4. Mehmet döneminde Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmet Paşa ölmüş yerine Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Sadrazam olmuştu. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa birinci derecede becerikli bir Sadrazamdı, ancak ihtiras sahibi bir insandı. 1681 de Macar Beyi Tökeli, Avusturyanın Macar topraklarına saldırması üzerine Osmanlıdan yardım istemişti. Bunun üzerine gereken hazırlıklardan sonra Sadrazamın Serdarlığı ile Osmanlı Ordusu Viyana'ya kadar uzandı ve şehri kuşattı. Kuşatmada Avusturya Kralı kaçmış, Kalede gedikler tüneller açılmış, Avusturyalılar aç kalmıştı. 60 gün süren bu durumda şehir her an teslim alınabilirdi. Ancak Sadrazam teslim alınacak şehirde yağma olmasın diye kuşatmayı uzatıyordu. Şehirden kaçmış bulunan Kral, Lehistan'dan yardım sağlamıştı. Jan Sobiyeski komutasındaki Leh Ordusu kuşatmada olan Osmanlı ordusunu

arkadan vurmıştı. (1683) Osmanlı ordusu bozulmuş ve geri çekilmeye başlamıştı. Toparlanmış bulunan Avusturya ordusu Leh ordusuna katılmış, Ruslar ve Venedikliler de aynı gruba katılarak Osmanlı ordusunu takip etmiş ve O'nu Tuna'ya kadar sürmüştü. (1685-1686)

Birleşik Avrupa Ordusu böylece, Kanuninin Osmanlı topraklarına kattığı Avrupa topraklarını Viyana'dan başlayarak geri almaya koyulmuşlardı. Bu yenilgi üzerine, Sadrazam idam edilmişti. Padişah tahttan indirilerek 2. Süleyman Padişah olmuşsa da bir hareket göstermeden 3 yıl sonunda ölmüştü. 2. Süleymanın yerine 2. Ahmet geçmişti. O'da mağlubiyet yılları içinde uğraşırken 1695 yılında öldü. 2. Ahmet'in yerine 2. Mustafa Padişah oldu. Daha Velihaht iken, Padişah olunca Avusturya'ya karşı savaş açarak kaybedilen toprakları

geri almak için savaşıacağına yemin etmişti. Bunu hatırlayarak hemen savaş hazırlığına başladı. Savaş kararı toplantısının sonuçlarını öğrenen casuslar Batı ordusuna bilgileri aktardılar. Ordu kutsal birlik oluşturarak hemen Osmanlı ordusu ile savaşa başladı. Prens Eujene komutasındaki Batı ordusu bu savaşı kazandı ve Sadrazam Paşa şehit oldu. Yeni Sadrazam köprülü Fazıl Mustafa Paşa orduyu toparlamaya ve idareyi düzene sokmaya çalışırken savaş yine başladı. Serdar Fazıl Mustafa Paşa Salankamen de Batı ordusunu sıkıştırmışken bir serseri kurşun Serdar'ı şehit etti ve Osmanlı Ordusu bozulmaya ve çekilmeye başladı. Batılılar topraklarının geri alınmasını hızlandırdılar.

Böylece 1683 te başlayan bozgunla Osmanlı çöküşü de başlamıştı. Osmanlı yönetimi İngiliz ve Hollanda elçilerinin yardımı ile Batılılarla Sulh antlaşmasını sağlamış 16 Ocak 1699'da Karlofça da imzalanan bu anlaşma ile 16 yıllık savaş sona ermiş oldu. Osmanlı Devleti 357.000 km toprak kaybetmiş 300.000 e yakın esir ve şehit vermişti.

İşte bu süre içinde (muhtemelen PELEPONES Ağustos 1686) Hannover'li askerler esirler almışlardır. Bunlardan Mehmet ve iki arkadaşı Hannover'e götürülmüştü. Mehmet Hannover Prensine verilmiş ve Hristiyanlığı kabul etmişti. Vaftiz olduktan sonra Lüdwig Maksimilian Mehmet ve soyad olarak ta katıldığı prensin

soyadını almıştı. (Pordraetbilder adlı kitabın 2. Sayfasında bu prensin yani; Georg Ludqig, Erbprinz von Hanover'in resmi vardır, 1660-1727. Resim şu anda Hannover Tarih Müzesindedir.)

Mehmet, yeni adıyla Lüdwig Maksimilian Mehmet von Königstreu (Portraetbilder adlı kitabın 4. Sayfasında Mehmet'in resmi bulunmaktadır.)

Bu resim Kloster Barsinghausen Manastırı'ndadır. 1714 de yapılmıştır. Mehmet'in eşinin resmi de aynı yerde bulunmaktadır.

Mehmet'le birlikte gelen iki Türk esiri herhalde Hıristiyanlığı kabul etmediler ki onların mezarları Yahudi mezarlığında bulunmaktadır. Bu husus yerinde görülmüştür.

1714'te Protestanların egemenliğine girmiş bulunan İngiliz Tahtına Hannover Prensi 1. Georg adıyla İngiliz Kralı olmuştur. (Kral hiç İngilizce bilmemekteydi). Mehmet'de Prens-Kralın sarayında önce küçük işlerde çalışırken sonra Kralın oda görevlisi olmuş vebu işi Kralın ölümüne kadar sürdürmüştür. Prens ve Mehmet Londra'da iken Mustafa adlı bir başka Türk'ü maiyetine almıştır. Çünkü Mehmet'ten çok memnun olan Kral İngilizlere katlanmadığını ifade eder ve Türklere çok güvenirmiş. Bu kanaat sonucu Kral vasiyetinde her şeyini Mehmet'e bırakmıştır.

Mehmet'in ve eşinin yağlı boya resimleri 1979'da çalınmışsa da bir süre sonra bir Çek tarafından manastıra geri getirilmiştir. Mehmet tahminen 1660 yılında doğmuş ve 01/11/1726'da Kensington (Londra) Sarayında ölmüştür. Mehmet 13 Nisan 1706 da Hans Wedekind'in kızı Marie Hedwick ile evlenmiş ve 3 kız ve 4 erkek çocukları olmuştur. Mehmet 1701-1714 döneminde İspanyol savaşına katılmış 20 Mayıs 1716'da Kral altıncı Karl'ın özel irade mektubuyla aristokrat berati alarak onurlandırılmış ve Kraliye ailesine girmiştir. Ceza evinden 300 suçluyu çıkartıp öksüzler yurduna yerleştirmiştir. 1726'da vasiyetini yazmış ve bu sıralarda hastalanmış, doktoru vücudundan su almış ancak kurtaramamıştır. 01 Kasım 1726 da Kensington Sarayında ölmüştür. Karısı ise 31 yaşında 24 Mart 1729 da ölmüş ve eşinin yanına gömülmüştür. 1707'de ilk kızları doğmuş ve 1757 de ölmüştür. 1709'da doğan oğlu Johann Ludwig Mehmet 1775'de ölmüştür. Bir mesleği ve işi olmadan baba yanında yaşamıştır. Diğer oğlu Georg Ludwig Mehmet 27.11.1720'de Londra'da doğmuş 1752'de Belum'da ölmüştür.

Georg Ludwig Mehmet 1735'te Goetingen'de Üniversiteye girmiş ve okuldan sonra askerliğe geçmiş ve 1745'te teğmen, 1748 de Süvari Yüzbaşısı olmuştur. Gençliğinde Masonluğu öğrenmiş 1744 te (Hamburg) Absalom Locasına girmiş 21 ayda üstatlığa yükselmiş, 21 Ocak 1746 da Hannover'de Freidrich Locasının kuruluşunda bulunmuş ve ilk Üstat-ı Muhteremi olmuştur. Kardeşi Johanne Ludwig Mehmet de bu Locada kurucu üye olmuştur.

Georg Ludwig Mehmet hiç evlenmemiş Hannover ve Belum'da yaşamış 27.04.1752 de Belum'da (Niederelbe) Süvari Yüzbaşısı olarak ölmüştür. Bu Loca 1786 da "Fiedrich zum weiben Pfrede" ismini almıştır. 1996 da 250. Yılıni kutlamış olan bu loca hâlen Hannover'de çalışmaktadır.

Bu locanın çalışmalarına ait 250. Yılda bastırılmış olan kitaptan bazı bilgileri aktaralım:

Sayfa: 3, 5 Georg Ludwig resmi sayfa 6 ya ait.

Sayfa: 8.9.10.17 ve 79 (loca binası)

KAYNAKÇA

- *Portraetbilder des Ludwig Maximilian Mehmet von Königstreu und Seiner Nahkmmen im Kloster Barsinghausen (1993)*
- *250. Jahre Freimaurerloge "Frieddrich zum weiben Pferde" Hannover (1996)*
- *Büyük Larousse Ansiklopedisi*
- *Resimli Tarih Mecmuası*

SPEKÜLÂTİF MASONLUĞUN ORİJİNİ ÜZERİNE

Semih TEZCAN

A – İNGİLTERE BÜYÜK LOCASI YAYINLARI ÇERÇEVESİNDE

İngiltere Büyük Locası, Hürmasonluk tarihinin ve ritüellerinin bilimsel bir şekilde ve belirli bir düzen içinde incelenmesine olanak vermek üzere, 1884 yılında Quatuor Coronati (*) isimli 2076 numaralı araştırma locasını kurmuştur. Bu Locada sunulan bildirimler Ars Quatuor Coronatorum (AQC) isimli tebliğ kitaplarında yayınlanmıştır.

Bu Loca kurulduktan sonra Hürmasonluğun tarihi üzerine çok çeşitli kitaplar yayınlanmıştır (1), (2), (3), (4). AQC yayınları içinde Spekülâtif Hürmasonluğun orijini üzerine birbirinden farklı teorileri içeren beş önemli makale vardır. Bu makalelerde ileri sürülen görüşler ve karşı görüşler aşağıda kısaca özetlenmiştir:

1. Transfer Teorisi

İlk önce R.F. Gould (5) tarafından açıklanan ve “Transfer teorisi” “Transition Theory” diye bilinen bu teoriye göre, ortaçağ duvarcılık teşkilâtları 16 ncı asrın ortalarından sonra kilise inşaatlarının durması nedeni ile eski itibarlarını kaybetmişlerdir. Özellikle, 1666 Londra Büyük yangınından sonra da, duvarcı cemiyetlerinin itibarı epey sarsıldı. Hem eski itibarlarını koruyabilmek hem de parasal olarak gelir sağlayabilmek üzere,

(*) Ortaçağ Roma'sında, tapınılmak üzere bazı insan resimlerini yapmadıkları için, St. Cladius, St. Nicostratus, St. Simpronianus, St. Castorius isimlerindeki dört taş yontucu mimar Kral tarafından katledilirler. Hürduvarcılar bu martirleri, daima Taçlı Dört Aziz “Quatuor Coronati” diye anmışlardır.

duvarcılık mesleği ile hiçbir ilgisi bulunmayan ancak toplum içinde sevilen ve sayılan kişileri belli bir kabul seremonisi uygulayarak aralarına üye olarak almışlar ve bu yeni üyeler için “Free and accepted masons” Hür ve Kabul edilmiş Masonlar tabirini kullanmışlardır.

Tarihsel olarak iyi ahlâklı, doğru ve yardımsever olarak bilinen hürduvarcıların tâbi oldukları meslek kuralları ve kullandıkları semboller “kabul edilmiş”ler için de çekici gelmiş olacak ki, zaman içinde duvarcı meslek erbabının sayısı azalarak localara tamamen “kabul edilmiş” yeni üyeler dolmuştur. Transfer teorisini savunanlar duvarcı mesleğinden olmayan sadece birkaç kişinin tekrislerini ve katılımlarını ortaya belge olarak koyabilmişlerdir. Kabul edilmiş Masonlara ait bilgiler aşağıda özetlenmiştir:

a) Elias Ashmole

Elias Ashmole adında bir avukat sonradan yazdığı hatıralarına göre, 16 ekim 1646 tarihinde Kuzey İngiltere’deki Lancashire eyaletinin Warrington şehrindeki bir locada İskoçyalı Albay Henry Mainwaring ile birlikte “kabul” edilmiştir. Kayınpederi Peter Mainwaring’de bir toprak ağasıdır. Locada duvarcı mesleğinden olmayan çok insan vardır. Ashmole, 11 Mart 1682 tarihinde de, Londra Duvarcılar Şirketinin “London Company of Masons” loca toplantılarına ikisinin duvarcılıkla hiç ilgisi olmayan altı kişinin “kabul” törenine katıldığını yazar.

Edward Conder “The Hole Craft and Fellowship of Masons” isimli kitabında (1894) Londra Duvarcılar Şirketinin “Kabul edilmiş duvarcılar için kurallar” yasasından ve 1650 yıllarındaki kayıt listelerinde “kabul edilmiş” duvarcılardan bahseder. İskoçya’da “kabul edilmiş” hürmasonlar uygulaması İngiltere’den çok önce ve çok yaygın olarak başlatılmıştır. Nitekim, 1601 yılında Veliâht James I’in tekris olduğu ve İskoçya’da 1634 yılında Edinburgh Locasına operatif olmayan bir sürü üyenin de katılmış olduğu biliniyor (7).

b) Randle Holme

Randle Holme bir antikacı idi ve Kral Charles II’nin sarayının yemekhanesinde hizmet ederdi. 1688’de Silâhane Akademisi “Academie of Armory” isimli kitabında, Hürmasonluğa girdiğini (tahminen 1665’de) ve çok sevdiğini yazar.

c) Dr. Robert Plot

Dr. Robert Plot (1640-96) isimli, hürduvarcılığa girmemiş bir antikacı ve filozof, 1686'da yazdığı "The Natural History of Staffordshire" isimli kitabında, hürduvarcı cemiyetleri ve kabul merasimlerinden, işaret ve sembolellerinden, beyaz eldivenlerinden, ayrıntıları ile bahseder. Kabul edilenlerin genelde çok saygıdeğer insanlar oldukları ve hattâ kendilerine hürmasonluğun tarihi ve kuralları "History and Rules" ile ilgili bir kitap verildiğini anlatır. Locaların ülkenin her tarafına dağılmış olduğunu yazar. Genelde, hürmasonluğun aleyhindedir ama 17 nci yüzyıl hürmason cemiyetleri hakkında çok yararlı bilgiler verir. Hür duvarcıların bazan bir Rahib'in de katıldığı beş-altı kişilik Localarda çalıştıkları ağırlığın, zamanla dinden ve duvarcılıktan kâmil insan teorisine kaydığını yazar. Görülüyor ki, Transfer teorisi bir yandan çok büyük taraftar (8) toplarken, öte yandan büyük itirazlara da maruz kalmıştır. Meselâ, N. Batham (9) şöyle demektedir: "Gidin büyük bir inşaatta çalışan aile sahibi iyi kalpli insanlara sorun. Sordukları inşaat cemiyetlerine, meslekten olmayan bazı insanları üye yapıp ve sonunda ekseriyeti onlara kaptırıp, cemiyetlerinin ellerinin altından kayıp gitmesine izin verecekler mi?" Transfer teorisine inanıyorsanız buna inanmalısınız. Başka bir itiraz da şu mealdedir: "Koskoca Hürmasonluk ideali, kural ve kaideleri okuma yazma bile bilmeyen, genelde cahil ortaçağ taş ustalarının ortaçağ duvarcılık cemiyetinde duvarcılıkla ilişkisi olmayan itibarlı, okumuş ve saygınlıklı kimseleri, kendilerini tatmin eden ne buldular ki, o cemiyeti ele geçirecek kadar çoğaldılar ve yeni Localar ve organizasyonlar kurdular?"

2. El Yazmaları Teorisi

Hürduvarcılıkla ilgili kural ve kaideler için ve genellikle İncil'deki Eski Ahit "Old Charges"dan alınmış Kral Süleyman mâbedi efsanesini allegori olarak işleyen bir 1380 yıllarına ait Regius yazması, diğeri 1420 yıllarına ait Cook yazması vardır. Bu yazmaların daha sonra yüzlerce çeşidi yayınlanmıştır. Görülüyor ki, zaman içinde özellikle 1580-1850 yılları arasında hürduvarcılık yazmalar devamlı bir şekilde geliştirilmiş ve yeniden yazılmıştır. Burada en önemli husus, operatif hürduvarcıların 1380'li yıllardan beri İngiltere'de belirli bir düzen içinde bir yerde operatif duvarcılıktan, spekülâtif hürmasonluğa geçiş gerçekleşmiştir. Acaba ne zaman?

Colin Dyer (7)'a göre Cook yazmalarının ışığında spekülâtif hürmasonluğu 1580'li yıllara çekmek kabildir. Çünkü, bu yazmalarda özellikle Grand Lodge yazmasında genel akitlerin hepsi spekülâtif bazda ahlâki kuralları ve sembolizmalarla kişinin davranışlarını, İngiltere Kralına ve Tanrıya bağlılığı işliyordu. Bu kurallar operatif duvarcılar için olduğu kadar spekülâtif hürmasonlar için de geçerli idi. En önemli inşaat allegorisi olan Hiram Abif

ve Kral Süleyman Mâbedinin efsânesi 1570'de ortaya çıkan Genova İncil'inde bile vardı. Bu dönemde Yahudilerin etkisi olmuş olamaz. Çünkü, İspanya yahudileri Marano'ların İngiltere'ye gelişi 1650'li yılları bulur.

Bu konuda hiçbir loca çalışması veya belge öne sürülememektedir. Çünkü, Henry VIII (1509-1547) ve Edward VI (1547-1553) dönemlerinde, Roma katolik kilisesi ile ipler koparılmış (1534), manastırlar (1538) ve dinî dernekler (1547) kapatılmıştı. Ruhban sınıfının himâyesinde ve kontrolunda olan hürduvarcıların spekülâtif bazlı çalışmaları da gizli yapılıyordu. Queen Elizabeth (1588-1603) zamanında bir çok esoterik ve dini cemiyet kurulduğunu ve üyelerinin birbirlerine “kardeş” dedikleri biliniyor. Ayrıca, buna rağmen, seremonilerde ve toplantılarda hattâ 1525'te Strasburg'da basılan-Ptolemi'nin coğrafyasında bile pergel, gönye ve G-harfı vardı. Hiçbir belge bulunamadığı için spekülâtif hürmasonluğun 1580'lere kadar geri götürülmesine inanmayanlar çoktur.

3. Manastır Teorisi

Cyril N. Batham (9) tarafından ileri sürülen ve maalesef gene hiçbir belge ile ispat edilememiş olan Manastır teorisine göre, hürduvarcılık teşkilâtında bulunan ve daha çok hristiyan unsurları içeren ritüeller, 1534'te Papa'dan kopuşa kadar Katolik Kilisesinin hâkimiyeti altında idi. Daha sonra bu ritüeller kilisenin çekirdeğindeki kıdemli ve bilgili yüksek rütbeli rahipler “Monklar” tarafından yaşatılmıştır. Çünkü, Papa Pius V, 1570'de, Kraliçe Elizabeth'i ve ona itaat edenleri aforoz etti. “Halkı Kraliçe Elizabeth'i öldürsün” parolasını verdi. Bundan sonra, yoğun ve kıyasıya bir takip başladı. Katolik düşünceliler acımasız takibata uğradı. Herkes casus ve ihbarcılardan bezmiş bir durumda konuşmaktan bile korkuyordu. Katolik yanlısı uygulamaları ile bilinen ve İspanya Kralı Philip II ile evli olan Queen Mary (1553-1558) 25 Ekim 1586'da idam edildi. Diğer ülkeler de dışarıdan Kraliçe Elizabeth'i devirmeye uğraşıyorlardı. Katolik İspanya donanması 1588'de İngiltere'ye kadar geldi ise de, yenilgiden kurtulamadı.

İşte bu dönemde, zâten hürmasoncularla iç içe olan rahip sınıfı, meslek teşekküllerinin ritüellerine sahip çıktı. Bazı yazmalar ve Eski Ahit “Old Charges”, çok bilgili ve yetenekli Monk'lar tarafından yazıldı veya revize edildi. Hürduvarcılık adı altında manastırlarda gizli seremoniler ve ritüeller uygulanmaya başladı. Mükemmel bir saklanma “Perfect disguise” bu şekilde gerçekleştirildi. Canterbury kilisesinin kayıtlarında mahalli duvarcı cemiyeti üyelerinin isimleri vardı. Duvarcılık okulu da esasen kiliseye bağlı idi. Londra Duvarcılar Şirketi'nin binası da, esasen Kutsal Trinity kilisesinin avlusunda idi ve şirketin üçgen amblemi, kutsal Trinity kilisesininki ile aynı idi.

Manastır teorisine göre, hürmasonluk toplum saflarına, duvarcı ustalarının daveti üzerine değil, Ruhban sınıfının teşviki ile çabaları ile açıldı. Dolayısı ile, orijinin ortaçağ duvarcılık erbâbı ile doğrudan bir ilişkisi yoktur. Duvarcılık, sadece bir mekanizm, bir şemsiye olarak görev yaptı. Esasen, hürmasonluk anayasasını bile bir rahip Dr. James Anderson yazmadı mı?

Manastır teorisi tarihsel gelişmelere ne kadar uyum sağlıyor ve rahip sınıfı ile, duvarcı meslekleri arasında bilinen çok sıkı yakınlık ve işbirliğini gözler önüne sergiliyor olsa da, rahiplerin Kralın güvenlik teşkilâtından ve kilise arşivlerinden kopuk olarak gizli gizli spekülâtif bir hürmason teşkilâtını yıllar boyu (1550-1650) sürdürübilmiş olmalarının zorluğu açısından çoğu araştırmacı tarafından kabul görmemiştir. İtirazlar, “toleransı benimsemeyen katolik görüşlü ruhban sınıfı içinde, nasıl olur da toleransı baş tacı yapan masonik kavramlar yuva bulabilirlerdi?” şeklinde dile getirilmiştir. Kilise arşivlerinde üye almak, merasim icra etmek gibi spekülâtif loca aktiviteleri ile ilgili, hiçbir belgeye rastlanmamıştır. Manastır teorisine itiraz edenlere Cyril Batham kardeşin verdiği cevap “Güneşin yarın sabah doğudan doğacağını nasıl ispat edebilirim ki?” şeklinde olmuştur (9).

4. Hermetik Felsefenin Pikajı

4.1. Hermetik Semboller

Duvarcılık teşkilâtında bulunmayan Hermetik felsefe gerçekten hürmasonluğun ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Hermes Trismegistus M.Ö. 20 000 yıllarında yaşamış matematiğin, astronominin ve alşiminin mucidi diye bilinen İdris Peygamberdir. Hermetik felsefe, antik Mısır’da kuruldu. Daha sonraları, biraz Plâtonizm, biraz da Yahudi Kabbalah düşünce sisteminden etkilenererek, 15 nci ve 16 ncı yüzyıllarda matbaanın da devreye girmesi ile önce Floransa’da rönesansını yaşadı sonra tüm Avrupa’ya yayıldı. Bu etkilerini İngiltere’de, 1717’de ilk Büyük Loca kuruluşuna kadar sürdürdü (10).

Masonik ritüellere ve sembolizmaya hermetik felsefeden çok şey katılmıştır. Meselâ, Evrenin Ulu Mimarı sözcüğü ilk defa Platonun Timaeus (13) isimli eserinde geçer. Delta içindeki her şeyi gören göz (tetragrammaton), altı köşeli yıldız, alev saçan yıldız v.b. semboller 15 nci yüzyılda hermetik yayınları süslerdi. Altı köşeli yıldız mikrokosmos (insan) ile makrokosmos’un (evren) iççeliğini remzeden hermetik bir semboldür. Hürmasonlukta Tanrı’nın geometrik sembolizması ile ilgili ne varsa hermetik felsefeden kaynaklanmıştır. Bir dairenin, başı ve sonu olmayışı, her yerinin merkezden

aynı uzaklıkta olması gibi nedenlerle, kiliseler dairesel olarak yapılıyordu. Bu etkileşimi dile getiren birkaç olaydan söz edelim.

4.2. Hermetik Tekris

Elias Ashmole 3 Nisan 1651’de William Backhouse isimli bir alkemistle karşılaşır. Alkemist kendisine “Baba” demesini ister, çünkü çırak hürmason Elias’a çok önemli hermetik sırlar ve öğretiler tevdi etmiş onu ikinci kere inisiye etmiştir. Cıvadan altın elde edildiğini öğretmiştir. Bu öğreti aslında metaller üzerine değildir. Mecazî anlamdadır. Gerçekte William Backhouse Elias’a müttekâmil bir insanın özelliklerini öğretmiştir. Hermetik zenginlik vermiştir. 16 Ekim 1646’daki ilk tekriste hermetik öğretilere yer verilmemişti. Bu nedenle ikinci bir tekrise neden duyulmuştur. Bu cins babadan oğula nasihat dialogları, M.S. 2 nci asıra ait yazmalarda da vardır. Aslına bakılırsa böyle hermetik öğretiler M.Ö. 5 nci asra kadar bile uzanır.

Bir hermetik efsâneye göre, Trimegistus, yâni “Üç kere muhteşem Hermes’in meşhur onüç satırlık öğüdünü içeren zümrüt tabletler, sel felâketinde kaybolmasın diye, Mısırda saklandığı bir mağaranın içinde tesadüfen bulunmuştur. Sûfî alkemist Cabir bin Hayyam (721-815) bu zümrüt tabletleri Suriye’deki aslından Arapça’ya tercüme etmiştir. Zümrüt tabletlerin ilk orjinallerinin M.S. 1 nci asırda yaşamış Tyana’lı Apollonius isimli bir Yunan filozofu tarafından bulunduğu ve İskender’e verildiği söylenir (11), (12).

4.3. Ezoterik Dernekler

İngiltere’de ezoterik cemiyetlerle ilgili olarak 10 Ekim 1676’da Fakir Robin’in İstihbaratı – “Poor Robin’s Intelligence” diye bir kitap yayınlandı. Bu kitap; a) Yeşil bereli Modern Kabalacılar b) Gül Şıvayeleri “Rosicross” Eski Kardeşlik Cemiyet c) Hermetik Düşünce Derneği d) Kabul Edilmiş Masonlar Şirketi v.b. diğer kuruluşlardan bahsediyordu. Bu kitapta adı geçen Hermetik Düşünce Derneği ile Kabul Edilmiş Masonlar Şirketi arasında sıkı bir işbirliği kurulmuştu.

O tarihlerde, sâdece Kabul Edilmiş Masonlar Şirketi, diğer ezoterik derneklerle ve özellikle hermetik Federasyon “Federati Hermetici” ile ilişkili idi. Kayıtlar gösteriyor ki, böylesine sıkı bir ilişki başka hiçbir ezoterik cemiyet için söz konusu olmadı. İşte bu nedenle, antik çağlardan akıp gelen ve kâmil insan, tanrıya ulaşacak insan esprisi ile dolu hermetik öğretisi, başka hiçbir meslek teşekkülüne değil, sadece hürduvarcılarının kurduğu meslek teşekkülünün içine monte edildi. Hürduvarcılarda teşkilât vardı, format vardı,

düzen vardı. Hermetik öğreti bu teşkilâta, bu düzene muhteva ve ruh getirdi, hedef ve anlam getirdi. İşte bu nedenle, Hermetik stilinde öğreti ilmiğinin Hürmasonluğa ilk halkasının başlangıcı olarak 3 Nisan 1651'de Elias Ashmole'un ikinci defa tekris olması gösterilir.

4.4. Sir Robert Moray ve Alexandre Bruce İkili

Sir Robert Moray Hürmasonluğa İskoçya ordusunda bir general iken 20 Mayıs 1641'de 1 Numaralı Edinburg Locasında tekris edildi. Aynı zamanda Royal Society daha kurulmadan onun mahalli başkanı seçildi. Hermetik öğretilere aşına idi. Karısı esasen meşhur İskoçyalı Alkemist Lord Balcarras'ın kızı idi.

Yakın dostu Alexandre Bruce'a 1657 ve 1658'de yazdığı mektuplarda hermetik felsefeden ve ezoterik sembolizmadan sık sık bahsederdi. Alexandre Bruce, Moray gibi Londra'da Gresham College'e devam eden seçkin bilgilener arasında idi ve 1662'de Royal Society'nin kurucu başkanı oldu. Royal Society'nin 119 kurucusundan çoğu esasen birer hürmasondu. Elias Ashmole ve Sir Robert Moray biraderler de kurucular arasında idi.

Robert Moray Bruce'a yazdığı mektuplarda, alev saçan beş köşeli yıldızı hürmasonluğun sembolü olarak seçtiğine ve diğer semboller hakkındaki düşüncelerine yer veriyordu. Alexandre Bruce'da bir hürmasondu. Nitekim, onun oğlu da 1698'de Dunfermline locasında tekris olmuştur. Görülüyor ki, 1641'de İngilteredeki ilk spekülâtif hürduvarcı tekrisleri ile, hermetik öğreti arasındaki sıkı işbirliğinin ikinci ve üçüncü ilmikleri Sir Robert Moray ve Alexandre Bruce biraderler ile atılmıştır.

5. Hürmasonlar ile Royal Society'nin İlişkisi

Bilginler Kulübü sayılan ve 1662 yılında kurulan Royal Society'nin Gresham College'deki toplantısından sonra, üyeler borsa'nın arkasındaki Taç tavernasında hep birlikte yemek yerlerdi. Doğuya doğru iki kapı aşırı bir de Ship tavernası vardı. İngiltere Büyük Locası kurulduktan sonra 1723'de basılan bir listede, Royal Society üyelerinin devam ettiği bu iki tavernanın da Masonik mâbed olarak kullanıldığı yazılmıştır. Ama genelde Royal Society üyeleri, Masonik ilişkilerini toplumdan gizlemeye çalışırlardı.

Denilebilir ki, 1651'den sonra, ama herhalde 1676'dan evvel, Sir Robert Moray ve Elias Ashmole'un tekrislerinde görüldüğü gibi, Hürmasonluğa hem ritüellik hem de içerik açısından Hermetik felsefe geleneklerinden bir çok şey

enjekte edilmiştir. Royal Society'nin kurulması böyle bir gelişmede en etken rolü oynamış, adeta Sir Robert Moray, Elias Ashmole ve Alexandre Bruce bunun Masonik ebeliğini yapmışlardır.

Elias Ashmole Royal Society'nin bir üyesi idi ve çeşitli komite üyeliklerinde bulundu ve komat yıldızları üzerine bir kitap yazdı. Sir Robert Moray ise yirmiyi aşkın makalesi ile çok büyük bilimsel katkılarda bulundu. Tekris kayıtlarına rastlayamamakla birlikte, 1703-1727 yılları arasında Royal Society'nin başkanlığını yapan Sir Isaac Newton'un da hermetik felsefenin güçlü savunucularından olduğu bilinmektedir.

Görülüyor ki, İngiltere'de spekülâtif Masonluğun 1723'de anayasasının ilân edilmesinden çok evvel, yaklaşık 1641 ilâ 1676 yılları arasında, daha çok Royal Society'nin üyesi bulunan bilginler, alkemistler ve ruhban sınıfının etkisi ile Hermetik düşünce sistemi ve sembolizması, hür duvarcılık teşkilâtının içine monte edilmiş ve günümüze kadar gelen spekülâtif Masonluk böylece son şeklini almıştır.

B – TÜRKİYE BÜYÜK LOCASI YAYINLARI ÇERÇEVESİNDE

Spekülâtif Masonluğun orijinine geçmeden evvel onun târifini yapmakta büyük yarar vardır. Spekülâtif Masonluk, İngilterede 1717'de kurulan Büyük Loca'nın koyduğu prensipler dahilinde çalışan, duvarcılık mesleği ile hiçbir ilişkisi olmaksızın, sembollerle ve bir takım allegorilerin şemsiyesi altında çalışmaya yapan, genelde müttekâmil insan yetiştirmeyi amaç edinen ve insan sevgisini esas alan bir öğretimdir. Bu öğretinin bir formu, çerçevesi ve teşkilâtı vardır, bir de içeriği, ruhu ve esprisi...

Elbette formunun tarihçesi ile, içeriğinin tarihçesi birbirinden farklıdır. İçeriği ve esprisi, kâmil insan yetiştirme amacı çok az değişikliklerle, daima aynı kalmıştır ve orijini insanlık tarihi kadar eskidir. Formu ise, zamana ve coğrafyaya bağlı olarak toplum içinde hep şekil, kisve ve kimlik değiştirmiştir. Form, bir yerde operatif duvarcılığa, ruh ve espri ise spekülâtif Masonluğa tekabül eder. Spekülâtif Masonluk daima vardır. Ama form sık sık değişime uğramıştır. Antik çağlardan günümüze kadar yer alan form değişiklikleri aşağıda kısaca özetlenmiştir (15), (16), (17).

1. Antik Mısır Hermes Okulu

Kuzey Mısırda Hermes (M.Ö. 14 000) döneminden Firavun Menes (M.Ö. 5000) dönemine kadar Osiris rahip adayları sekiz dereceli bir kabul töreninden geçerlerdi. Amaç rahipleri, ruh temizliğine, sebatkârlığa, irade

güçlerine, toleransa ve olgunluğa erişti. Form Osiris rahipliği, ama ruh spekülâtif Masonlukdu.

2. Hz. Musa'nın Kabbala Öğretisi

Mısırda 2 nci Ramsesin yeğeni olan Hz. Musa'nın (M.Ö. 1250) Hiyeroglif sembolleri ile anlattığı Osiris öğretilerini en iyi öğrenenler onun yakınında bulunan 70 kadar kabul edilmişler grubu “Kabbalacılar” oldu. Kabbala öğretisinin ve onu temsil eden kozmik ağaç şemasının esasını tahammül, sabır, bağışlamak, tevazu, sükûnet, merhamet, iyilik, doğruluk, hoşgörü v.b. vasıflar teşkil ediyordu. Form Kabbala öğretisi, ama ruh spekülâtif Masonlukdu.

3. Pisagor Enstitüsü

Mısırda Osiris rahipleri tarafından yetiştirilen Pisagor (M.Ö. 570) Atina ve İtalya Crotona'da Enstitüler kurarak, ruhun ölümsüzlüğünü ve kâmil insanların Tanrıya yaklaşacağını altı (6) dereceli sınavlarla, çiraklık, kalfalık ve üstadlık sıralarını öğretiyordu. Form Pisagor enstitüsü idi, ama ruh spekülâtif Masonlukdu.

4. Eflâtun Enstitüsü

Eflâtun bir başka ismi Platon (M.Ö. 427-348) Osiris mâbedinde üç yıl kaldıktan sonra, Pisagor'dan daha yumuşak bir öğreti sergiledi. Çalışmalara akılcılığı ve ruh temizliğini kattı. Ruhun arınması ile ölümsüzlüğe ulaşılacağını öğretiyordu. Daha sonra, aynı öğretiler İskenderiye'de Yeni Eflâtuncular adı ile (M.Ö. 385 – M.S. 656) çok uzun bir süre devam ettirildi. Form yeni Eflâtuncular, ama ruh spekülâtif Masonluktu.

5. Füttüve Teşkilâtı

Hz. Muhammed'in öldürülen kızı ve Hz. Ali'nin eşi olan Fatma'nın sülâlesinden gelen Karamiler'e Fâtımiler (M.S. 909-1180) denildi. Fâtımiler, dokuz (9) dereceli Füttüve “İzci” teşkilâtını kurdular. Amaç toplum içinde kâmil insan yetiştirmekti. Form Füttüve Teşkilâtı, ama ruh spekülâtif Masonlukdu.

6. İsmaili Sûfler

Hız. Ali'nin Kerbelâ katliamından sağ kalan tek torunu Zeynelabidin'in soyundan gelen İmam Cafer Sadık'ın oğlu İmam İsmail'in kurduğu teşkilâta İsmailî Sûfler deniyordu (M.S. 874-1256). Yedi dereceli törenleri vardı. Beyaz tunik ve kırmızı kuşak takarlardı. Bu tarikatın Templier şövalyelerini çok etkilediği ve onlara en son Şeyh El Cebel derecesinin verildiği söylenir. Form, İsmailî tarikatı, ama ruh spekülâtif Masonlukdu.

7. Templier Şövalyeleri

Şövalye Hugs de Payen ve diğer sekiz arkadaşı, Kudüs'te Kabbalacılar'dan kalma bazı ezoterik sırları, hermetik taş yazmayı, Fütüve ve İsmailî'lerden kâmil insan öğretilerini (M.S.1118) beraberlerinde Avrupa'ya taşıdılar. Kendilerine İsa'nın Fakir Şövalyeleri ismini taktılar. Üç dereceli bir teşkilât kurdular. Beyaz tunik, beyaz eldiven ve kırmızı kuşak yerine kırmızı haç takıyorlardı.

Templier Şövalyeleri, Papa III ncü Alexandr'ın (M.S.1173) izni ile "Commander" sıfatı ile dinî merasim icra edebiliyorlardı. Templier tarikatı Katolik değildi ama takıyye yaparak, Katolik kilisesine şirin görünüyordu. Kısa sürede tüm hürduvarcılar teşkilâtını da hakimiyetleri altına aldılar. Hürduvarcı teşkilâtının tâbi olduğu bir kilise ve kutsal saydığı Aziz'ler vardı. En büyük mimarlar en büyük piskoposlardı. Form Templier teşkilâtı, ama ruh spekülâtif Masonlukdu.

8. İskoçya'ya Transfer

Toplumun içinde çok fazla prestij, güç ve maddî olanak sağlayınca, Fransız Kralı Phillippe Le Bel'in ve onun çağrısı üzerine de, Papa 5 nci Clement'in hışmına uğradılar. Tarikat dağıtıldı (M.S.1312) ve Büyük Üstadları Jacques de Molay ile üç yardımcısı ve 54 Şövalye, Notre Dame Kilisesi meydanında yakıldılar (M.S. 1314). Auvergne bölgesinin Büyük Üstadı Pierre d'Amount liderliğinde iki komandör ve beş şövalye, tanınmamak için duvarcı kılığına girdiler. Mabeignac adını aldılar ve İskoçya'da Mull adasında karaya çıktılar. Daha sonra, üstadlık derecesinin parolası olan sözcük buradan gelmektedir.

Adada, büyük komandör Hamptoncourt George Harris ve daha bir çok şövalye ile buluştular ve 1312 yılında Saint-Jean yortusu günü toplanıp aynı tarikatı yeniden kurdular. Tarikatın başına Pierre d'Amount getirildi. Takipten kurtulmak için Hürduvarcılarının işaret ve ritüellerini benimsediler. Kendilerine

Hür ve Kabul Edilmiş Duvarcılar ünvanını verdiler. Bu kuruluşta gerçek duvarcı mesleğinden kimse yoktu. Tarikatın amacı hür duvarcılık değil şövalyelik ruhunu sürdürmekti. Tarikatın merkezi daha sonra Aberdeen şehrine taşındı (M.S. 1361) Form gizli olarak gerçekte Templier tarikatı idi ise de, dış görüntü olarak Hürduvarcılık'dı, ama ruh spekülâtif Masonlukdu.

9. Gizlenme İhtiyacı

Görülüyor ki, semboller ve allegorilerle çalışan ve kâmil insanı amaçlayan spekülâtif Masonluğun orijini 1500 ilâ 1717 yıllarının İngilteresinde aramak doğru değildir. Çünkü, spekülâtif masonluk Mısır, Ortadoğu, Antik Yunan ve kıt'a Avrupasında çeşitli formlarda onbinlerce yıldan beri vardı. İçerik ve ruh değişmiyor sâdece binanın çatısı ve kisvesi değişiyordu. Spekülâtif Masonluk İngiltere'ye, daha doğrusu önce İskoçya'ya, Templier tarikatı çatısı altında, fakat gizlenme ihtiyacı duydukları için, hürduvarcı teşkilâtı gibi girdi. Yöneticiler, hem din adamları idiler, hem de gerçek duvarcı teşkilâtlarının kurallarını, sembollerini ve allegorilerini çok iyi biliyorlardı. Gerçek duvarcı mesleğinden olanlar bir şekilde daima bu teşkilâtın himâyesi ve yönlendirmesi altında olmuşlardır.

Cahil ortaçağ duvarcıları, ritüelleri ve tarihi bilgileri kendilerine monkların (papazların) okumalarını isterlerdi. Hürmasonların çalışma sırasında kullandıkları anayasalar ruhban sınıfının elindeydi (4). Dinî cemiyetler 1547'de kapatılınca, localar kapatılmadı ama duvarcılar işsiz kaldı. Onların yerine okumuş, toplumda saygınlığı olan kimseler alındı. İşte, sembolik öğretileri, allegorileri ile spekülâtif Masonluğun ruhban sınıfından toplumun katmanlarına aktarılışı bu tarihte başlar. Hattâ, öyle belgeler vardır ki, spekülâtif olarak çalışan localara operatif duvarcıların müracaat edip üyeliğe kabul edildiklerini bile yazarlar. Yâni durum tersine bile dönmüştür.

10. Transfer Teorisinin Çıkmazı

İngiltere'deki Masonik tarihçiler bu nedenle spekülâtif Masonluğu ararken, önce ipin ucunu kaçırıp, bir çıkmazın içine ve çıkmazdan kurtulmak için de, çeşitli teorilerin peşine düşmüşlerdir. İçine düştükleri çıkmazın nedeni, operatif duvarcılığı en eski kuruluş sayıp, onun esas kabul edip, spekülâtif Masonluğu sonradan çıkmış bir şey zannedip, onu hür duvarcılığın içinde veya yanında aramalarıdır.

Aslında, operatif duvarcılık spekülâtif Masonluğun yanına yapışmış ve zaman zaman, spekülâtif Masonluğun bir gizlenme zırhı, dış görüntüsü ve şemsiyesi

olmuştur. Spekülâtif Masonluğun orjinini aramağa gerek yoktur. Çünkü, spekülâtif Masonluk mahiyeti itibarı ile tarih sahnesinden ve toplumların sosyal yapısından hiçbir zaman uzak kalmamıştır. Kıt'a Avrupasında ruhban sınıfı ve şövalyeler bu sürekliliği sağlamıştır. Bazı İngiliz Masonik tarihçileri, transfer teorisi ile (5), (6) operatif duvarcılarının yavaş yavaş yok olduğunu, yerine operatif olmayan kimselerin geldiğini ve bunların zaman içinde spekülâtif Masonluğu kurduğunu iddia etmek gibi tarihi bir yanılığın içine düşmüşlerdir.

Spekülâtif Masonluk gibi evrensel bir öğreti sistemi, operatif duvarcı localarına, şurada burada birbirlerinden kopuk olarak ve tesadüfen kabul edilen bazı yabancı üyelerin insiyatifleri ile kurulmuş olacak kadar sahipsiz miydi? İki kademeli duvarcı çırağı-kalfası seremonilerinden, koskoca felsefi bir sistem, doğum, ölüm, ruhun ölmezliği, yeniden canlanma, erdemli insan v.b. bir öğreti sistemi tesadüfen nasıl doğmuş olabilirdi?

11. Regius ve Cook Yazmalarının Çıkmazı

Duvarcıların kullandığı sembolleri ve meslek kurallarını içeren Regius ve Cook yazmalarına bakarak, spekülâtif Masonluğun orijinini en erken 1580'li yıllara götürerek büyük bir başarı sağladığını zanneden tarihçi kardeşimiz Colin Dyer (7)'de aynı hataya düşmüştür. Çünkü, Regius ve Cook yazmalarının içindeki tüm bilgiler, semboller ve allegoriler İncil'den alınmıştır ve 1312'de İskoçya'ya kaçan şövalye kardeşler tarafından biliniyor ve kurdukları hem operatif, hem de spekülâtif hür duvarcı localarında kullanılıyordu. Bu yazmaları da önce İskoçya'daki ve sonra İngiltere'deki papazlar yazmamış mı idi? Hatta, ondokuzuncu yüzyıl ortalarına kadar bu yazmaların 150'yi aşkın çeşidi ortaya çıkmadı mı? Üzerindeki tarihler bile çoğu zaman şüphe ile karşılanmadı mı?

12. Manastır Teorisinin Çıkmazı

İngiltere Kralı Henry VIII'in manastırları (1538) ve dinî cemiyetleri (1547) kapatmasından sonra, operatif ve spekülâtif Masonluğun kiliselerdeki yüksek rütbeli ve yetenekli rahip sınıfının "inner sanctum" yönetimine geçtiğini iddia eden manastır teorisi (9) İngiliz Masonik tarihçilerinin bazılarının beğenisini ama çoğunun büyük tepkisini almıştır. Aslında, teşhis kısmen doğrudur. Çünkü, Rahip sınıfı hem spekülâtif hür duvarcılığı hem de spekülâtif Masonluğu tarihsel olarak sırtında taşıyan zümredir. Ancak, operatif ve spekülâtif Masonluğun, İskoçya'da ve İngiltere'de ruhban sınıfının

yönetiminde olması, Henry VIII ve onun yasaklarından sonra olmamıştır. Ruhban sınıfının yönlendirme fonksiyonu Templier tarikatı kadar eskidir.

İngiltere’de, operatif duvarcılar ve onların kurdukları teşkilât ortaçağdan beri vardı. Nitekim, Anderson’un 1723 Masonik anayasa kitabındaki duvarcılıkla ilgili efsanelere göre, İngiltere Kralı Athelstan (M.S. 924-939) ve onun oğlu Prens Edwin York’da ilk hür duvarcılar toplantısını yapmış, kendisi locaya kaydolmuş ve Kral olan babasına nizamnamesini imzalatmıştır (M.S: 926). Daha sonra, İskoçya’da Kilwining’te Saint Winning Locası kurulmuştur (M.S. 1140).

13. İskoçya’daki Gelişmeler

Duvarcı ve Mason locaları konusunda İskoç belgeleri İngiltere’den daha çok zengindir. Hürmasonluğun İngiltere’de değil, daha önce ve yaygın olarak İskoçya’da geliştiğine dair çok belge vardır. Maalesef İngiltere Masonik tarihçileri, spekülâtif Masonluğun önce İskoçya’da gelişmiş olduğunu bir türlü kabul etmek istememektedirler. Hangi hususların İngiltere’den çok daha önce İskoçya’da olduğu aşağıda sıralanmıştır (14):

1. Modern manada Loca”Lodge” kelimesinin kullanılması (1475’den evvel),
2. Görevlileri ile birlikte sürekli ve muntazam locaların çalışması,
3. Sürekli localara ait ilk resmi belgelerin varlığı,
4. Duvarcı localarına ülke çapında resmî bir yapı kazandırılması (1598’deki William Shaw deklarasyonu),
5. Bu localara duvarcı olmayanların katıldığına dair belgeler (1634’ten itibaren),
6. Hürmasonluk davranışlarının semboller ve avadanlıklarla öğretilmesine dair belgeler,
7. “Mason Yemini”ne dair ilk belgeler (1630’dan evvel),
8. “Mason Yemini”ni konu alan soru-cevaplı öğreti ve tekeris töreni,
9. İki derecenin (çırak ve kalfa) târif edilmesi,

10. İki dereceye ait katılabilen çırak “entered apprentice” ve kalfa “fellow-craft master” özel tabirlerinin kullanılması (çıraklar iki ilâ üç yıl geçmeden localara katılamazdı).

11. Üçüncü derecenin uygulanmasına dair ilk belgeler (Edinburgh’da), İngiltere’deki duvarcı localarının kullandığı Eski Ahitler “Old Charges” tamamen İngilizce ve 1380-1420’ye ait olduğu için, bazı yazarlar, duvarcılık localarının İskoçya’dan evvel İngiltere’de kurulduğunu iddia ederler (8). Eski Ahitlerin İskoçya’dan İngiltere’ye geçip orada İngilizce olarak yazılmadığı ne malûm?

14. Sonuç

Görülüyor ki, İngiliz Masonik araştırmacıların yapmış olduğu gibi spekülâtif Masonluğun orijinini İngiltere’de aramak yanlıştır. Çünkü, o insanlık tarihi kadar eskidir. Spekülâtif Masonluğun içeriği, ruhu ve esprisi zaman içinde çok az değişmiştir ama, bu ruhu ve espriyi taşıyan, içeren form şekilden şekile ve elden ele çok değişmiştir. Antik Mısır’da, antik Yunan’da ve ortaçağ Ortadoğusunda ve kıt’a Avrupasında form ile ruh aynı elde birleşmiştir. Ortaçağ hür duvarcılık teşkilâtı, 1118’den sonra faaliyetlerini Templier tarikatının yönetiminde sürdürmüştür. İşte bu nedenle, Templier tarikatı kapatılıp mensuplarından bir kısmı İskoçya’ya kaçınca spekülâtif Masonluğu uygulayan ve temsil eden tarikat kendini gizlemek amacı ile, hür duvarcılar kisvesine bürünmüştür. Böylece, spekülâtif Masonluk sanki hür duvarcılarının bir devamı imiş gibi görüntü almış ve sonradan şartlar elverip de açıkça topluma mal olunca İngiliz hürmasonluk araştırmacılarını bile orijin saptamada yanılgılara düşürmüştür.

Fransa ve Almanya’da bile, hürmason localarının itibarlarını yitirdiği bir anda, İngiltere’deki dört hürmason locasının birleşerek, İngiltere Büyük Locasını kurması ve spekülâtif Masonluğa kalıcı bir şekil, bir anayasa ve organizasyon kazandırması, düzenli ve metodik çalışmayı prensip edinen İngiltere’nin tüm insanlığa yapmış olduğu bir iyiliktir. Bugün tüm dünyaya yayılmış ve oldukça başarılı bir çizgide ilerleyen Hürmasonluk teşkilâtının temelleri 1717’de İngiltere’de atılmıştır.

KAYNAKLAR

A – İngiltere Büyük Locası ile İlgili Yayınlar

- (1) Knoop and Jones, The Mediaeval Mason
- (2) Knoop, Jones and Hammer, The Early Masonic Catechisms
- (3) Knoop, and Jones, The Genesis of Freemasonry
- (4) Bernard E. Jones, “Freemason’s Guide and Compendium” Harrap Ltd, London; England, 1982
- (5) Robert F. Gould, “Gould’s History of Freemasonry”, London, 1951, Vol. I-II
- (6) Harry Carr, “Minutes of the Lodge of Edinburgh No.1”, AQC 13, 1962, p.26
- (7) Colin Dyer, “Some Thoughts on the Origins of Speculative Masonry”, A QC. 95 1982, p.120 Q.C.C.C. Ltd. 60, Great Queen Street, London WC 2B England 5BA.
- (8) Geoffrey, A. Markham, “Further Views on the Origins of Freemasonry in England”, AQC, 103, 1990 p.79
- (9) Cyril N. Batham, “The Origin of Freemasonry-A New Theory”, AQC 105, 1993, p.16
- (10) Michael Baignet, “Freemasonry, Hermetic Thought and the Royal Society of London”, AQC 109, 1996, p.1
- (11) İslam Ansiklopedisi, Leiden 1971, Vol. III, sayfa 464
- (12) The Hermetic Journal, 15, 1981 pp.35-39
- (13) Plato, “Timaeus” Tercümesi Rev. R.G. Bury, London 1981, p.177-179
- (14) Stewart, Trevar and James Reddyhoff “Discussions on Fuether views on the origins of Freemasonry in england”, by A.G. Markham, AQC 103, p.107, 1990, London, England

B – Türkiye Büyük Locası ile İlgili Yayınlar

- (15) Genel, Cihangir, “Ezoterik-Batını Doktrinler Tarihi”, Gece Yayınları, No. 35, 1994
- (16) Tezcan, Semih, “Antik Çağdan Günümüze Masonluğun Orijini”, Y.Ö. Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayınları, Eylül 1996, İstanbul
- (17) Çeltikçi, Fikret, “Hür Masonluk Tarihinden Notlar”, Yenilik Matbaası, 1982, İstanbul

ARİF VE İRFAN SAHİBİ OLMAK

Namık OMAĞ

Masonluk, asırlardan asırlara geçecek, eskimeyecek, değişmeyecek, ilmin ve felsefenin her türlü ilerleme ve gelişmesi karşısında dayanıklı bir güç ile ayakta durabilecek fikir ve hüviyete sahip bir kuruluştur. Bu da Masonluğun din ve siyasetten uzak kalması, değişmeyen bir düzen kurmuş olması, filozof ve büyük din adamlarından aldığı fikirleri daima akıl, ilim ve hikmetin “irfan” süzgecinden geçirerek kabul etmiş olmasındandır.

Masonluk, birinci dereceden sonuncuya kadar olan bütün ritüellerinde akıl, ilim ve hikmetin “irfan” yollarından ayrılmamayı bize ısrarla telkin etmeğe çalışır.

İnsanlık, sevgi ve ahlâk mâbedinin dünya ölçüsünde devamlılığı, yukarıda belirtilen bu üç ahlâki ve

fikrî değerlerin kabulünden ileri gelmektedir. Bu üç kavram yanında Masonluk, ayrıca üyelerine “Arif ve İrfan” sahibi olmayı da öğretir. Konu başlığından da anlaşılacağı üzere, Masonlukta arif ve irfan kavramlarının açıklamasıdır. Günlük hayatımızda bu iki sözcük, deyimler arasında önemli bir yer tutar.

Arif deyimini ile alâkalı olarak “Arif olan Anlasın” ve yine “Arife târif” ne hâcet sözcüğü çok kullanılan birer deyimdir. Felsefî açıdan Tanrıyı hakkı ile anlamış olmak, ermişliği ifâde “Arif-i Billah” ile kılavuz, Tanrı sırrına ermiş olanla ilgili olarak “Mürşid-i Arif” deyimleri de kullanılır. Bu iki kavramın lûgat mânaları da, “Arif” Bilgi sahibi bilen, anlayışlı ve sezgili olan”, İrfan ise bilme, anlama, kültür, ilâhî bir feyz olarak Evrenin sınırlarını bilme kudreti diye tarif edilmektedir.

Büyük Türk düşünürü İbn-i Sina bu iki kavramı, tasavvufi bir görüşle çözümlmeye ve açıklamaya çalışır. İbn-i Sina'ya göre insan, akli ve ibâdeti ile manevî alemlere yükselebilir. Bu yükselmeyi temin eden yegâne araç zevke karşı koymak, perhizle yaşamak ve nefsini yenmeğe çalışmakla kabildir, der.

“Arif, iç âleminde sâdece gerçeğe, hakla meşgul olan, bu meşguliyet ve ilişkisi mensupları, yâni, kişiyi derin düşünmeye sevk edeceğini, bu düşünce sonucu kişinin olgunlaştığını, anlama kudretine eriştiğini, işte bu hikmet, yâni bilgi sahibi olma halini “İrfan” olarak nitelemektedir.

Yukarıda İrfan ve Arif kavramları tasavvufi görüşle açıklanmaya çalışılmıştır. Tasavvuf kelimesinin ne Türkçemizde, ne de diğer dillerde tam karşılığı yoktur.

Tasavvuf bir çok şekilde tarif edilmiştir. Örnek olarak birinci tarif: Tanrının varlığı, iç yüzü ve Evrenin oluşumunu varlığın birliği anlayışı ile açıklayan dini ve felsefi bir akımdır, denilmektedir. Diğer bir tarif de tasavvuf, sofulaşma, gönlünü “Allah sevgisine bağlamaktır, diye târif edilir. Nihayet gene bir târifte ancak Farabî'den olup, Allah noksansızdır, insan akli ile kavranılmaz” olan bu Tanrıya

ancak ilâhi aşk ile büyük bir heyecan ile ulaşmadır, diye tarif edilir.

Tanrı kavramına akıl yolu değil de gönül,sevgi yolu ile ulaşmak isteyen mistisizmi temsil eden tasavvuf ile ayrı bir felsefe görüşü olan Masonluğun ayrılan ve benzer tarafları olmakla “İrfan” ve “Arif” kavramlarını bu görüşten hareketle açıklamaya çalışılacaktır.

Bazı düşünürler bu iki felsefi görüşü, insanî ve sosyal üç değerle karşılaştırmalı olarak incelemiştirler. Bunlar ilim, aşk ve irfan değerleridir. Konumuzda sadece Akıl ve İrfan kavramları Masonik ve tasavvufi bakımdan mukayeseli olarak incelenecektir. Masonluk ne bir din, ne bir mezhep ve ne de bir tarikattır, hattâ, ne bir üniversite, ne bir ilim okulu, ne de dar mânâda bir felsefe sistemidir. Masonluğun ideali, ahlâk ve sevgi kavramını varsayımlılıktan kurtararak, bütün insanları erdem sahibi yapmaktır. İnsanlığa bir ahlâk ve tekâmül yolu çizen bir müessesenin kendine özel bir fikrî sistemi olmalıdır. İşte Masonluk, tek başına bir felsefe sistemi değildir. Masonluk, akıl, ilim ve hikmet ölçüsünden geçirecek bir çok âlim, düşünür, din adamları ve filozofların fikir ve sözlerini almış ve kendisine mahsus bir düşünme ve inanç sistemi kurmuştur. Buna felsefe dilinde eklektizm denir.

Ritüellerimizdeki İrfan ve Arif yolu bu sentezden ve inançtan doğmuştur. Masonluğun kendine has bir felsefesi bu suretle oluşmuştur.

Masonluk bu felsefesinde Akıl, İlim ve Hikmet değerlerini esas alarak insanları olgunlaşmaya sevk etmek fırsatını elde edebilmiştir.

Tasavvuf, üyelerine ilim yapmayı telkin eder. Bu ilimin iç yüzü çağdaş olmayıp batınî, yâni, iç yüzü görünmeyen, yâni sır ve mânâ, yâni anlam ilmidir. Evrenin esrarı, Allahın, yâni vücud-u mutlakın biçimi, ruhun bu başlangıca dönmesi, Tanrının belirlemesiyle âlemin oluşu gibi metafizik problemlerle uğraşır. Bu arada üyelerine “Arif”, yâni bilmeyi, anlamayı telkin eder. “İrfan”ı da anlamayı öğütler. Bu kavramlar ilimle ahlâkın, ilimle erdemle ilimle aşkın kaynaşmasından doğan olgunlaşmanın son durağıdır.

Masonluk da üyelerine ilim yapmayı telkin eder. Bu ilim çağdaş olup ritüelimizin bir derecesinde de bunları saymak suretile gösterir. Bu arada Masonluk da ilgililere “Arif” olmayı telkin eder. Masonluk da ilgililere İrfan’ı olgunlaşmasının son noktasıdır der. Ancak Masonluğun ilim-ahlâk, ilim-erdem ilim-aşk birleşmesinden

doğan bu irfanda çağdaş müsbet ilim ile Masonik anlamda aşk, yâni Kardeşlik, insanlık sevgisi vardır. Bu aşkda insanî hazlardan ve arzularından sıyrarak insanî konulara hakim olması hâli vardır. Masonluk bunu “hikmet” olarak niteler. Bu da onun gerçek Mason olmasını, ahlâk ve sevgi Mâbedini kurmasını sağlar.

Masonik irfan-hikmet için şahsî şuur, irâde, arzu, aşırı heves ve sevginin tabiata, İnsanlığa yönlendirilmesidir, diyebiliriz.

İşte İnsanlık İrfan-hikmete erişmiş Masonu bekliyor. Ondandır eğitim, terbiye ve uyarma bekliyor. Bir Kardeşimizden bizlere gelen aşağıdaki sözleri bunu çok güzel anlatmaktadır.

Masonluk bize der ki, ey olgunlaşmaya susayan istekli yolcu... Çağdaş bilimleri elde ettin ve göklere yükseldin. Fakat bu, seni ancak bilimli yaptı. Sen bu bilimleri elde etmekle göklerde mi kalacaksın? Göklerde uçan, yere inmeyen bilim ve fikirlerden bize ne fayda gelebilir? Onlar bulutlarda bir gün aklıktan yok olacaklardır. O halde, bilim ve fikrin yere, kitleye, topluma inmesi gereklidir. Ey ilimleri hazmederek yükselen yolcu... Şimdi de, Masonik erdemleri elde ederek yere in, kitleye halka ulaş, İnsanlığa ulaş... İnsanlık seni bekliyor. İlimlerle erdemleri birleştiren, ilimle ahlâkı,

ilimle aşkı birleştiren Masonu bekliyor.

Aktif etki aşkına sahip, kişi ve topluma aşk besleyen, esrar, batin ve hayali olmayan, açıklık çekinmesine sahip, hürriyete, eşitliğe, insan haklarına ve çağdaş uygarlığa, tutkusu olan Mason'u hikmete erişmiş, irfan sahibi olmuş, hâkim ve arif olmuş Masonu bekliyor. İnsanlık senden eğitim, görgü, uyarılma istiyor. Zira insanlığı kurtaracak ve yükseltecek olan bu pozitif ilimler ve Masonik erdemler, yâni "arif ve irfan" sahibi olmuş Masondur. Masonluk bunun en kusursuz ve çağdaş bir din olarak iyi niyetle kabul etmektedir.

İbni Sina "Bilgiler önce tasarımla başlar ve sonra kıyasla değerlendirilir." önermesi ile modern mantıkta âdetâ bir aşama yapar. Felsefeyi kuramsal hikmet ve amelî hikmet olarak iki alt bölüme ayırır. Kuramsal hikmete: matematik, metafizik ve doğa felsefesini; amelî hikmete: siyaset ve medenî hikmet, ev hikmeti veya ekonomi ahlâkı hikmeti dâhil eder. Senteze ulaşabilmek için,

bilginin akıl ilkelerinin ve mantık kurallarının süzgecinden geçmesini şart koşar. Mantığı, biçimsel olarak tanımlanan, doğru düşünme yoludur. Toplumdan bireye doğru iner. Çalışmalarında, yaradılış, Ahiret, Peygamberlik, Tanrı Bilgisi gibi din felsefesinin dört ana konusunu işleyerek din ve felsefeyi bağdaştırmaya uğraşmıştır. Aklın tanımlanması yönünden, hocalarım dediği Aristoteles ve Farabî'den ayrılan İbni Sina, İskenderiye Okulu ve Yunan Okulu düşünce sistemlerini Buhara'da bir araya getirmiş bir bilgedir. Tıp, fizik, astronomi, felsefe ve müzik üstüne ikiyüzden fazla kitap yazan İbni Sina'nın en önemli eseri, Avrupa üniversitelerinde yıllarca okutulan Tıp Kanunu'dur. Bir süre parlak bir Nur gibi dünyayı aydınlattıktan sonra 1037 yılında sönen İbni Sina'nın şu hikmetli dizesini hatırlamak bir vefa borcudur.

Büyüyünce hiçbir şehir beni içine almaz oldu / Değer kazanınca beni alacak müşteri çıkmaz oldu".

İbni Sina'nın, özellikle, akıl, din ve felsefe ile ilgili sentezci görüşleri ve kuramları Skoç Masonluğu öğretileri için çok değerlidir.

ORTAÇAĞ FELSEFE DÜNYASINDA EVRENİN ULU MİMARİ

Haluk FEYZİOĞLU

Bu evren nasıl var olmuştur, nasıl bir güç evreni meydana getirmiştir, yaşam ve onu kuşatan olayları yöneten ve yönlendiren nedir sorularına, cevap aramış olan insanlık, bu soruların cevabını binlerce yıl boyunca çok tanrı inancında bulduğunu sanmıştır. İlkçağda, felsefenin doğması üzerine, bu sorulara akıl yolu ile yaklaşılmış ve böylece tek tanrı düşüncesine ulaşılmıştır. Evrenin Ulu Mimarı dediğimiz bu yüce kavram Ortaçağda da felsefenin konusu içinde kalmıştır.

Ortaçağ felsefe dünyasında Evrenin Ulu Mimarı kavramını incelemeye başlarken, ilkçağ filozoflarının konumuzla ilgili görüşlerine de kısaca bir göz atmak yerinde olacaktır.

Çok tanrı inancının binlerce yıldan beri sürüp gittiği İlkçağda, bu inanca karşı koyan Elea'lı Filozof Parmenides (İÖ 515-440) “yokluk varlığa dönüşemeyeceğinden varlık kendi kendinden çıkmıştır, bu nedenle varlık öncesiz ve sonsuzdur” diyerek, madde ve ruh ayırımı yapmaksızın varlığı tanımlamıştır.

Bu görüşün aksine, Efes'li Herakleitos (İÖ 540-480) “var olabilmek için değişmeden kalabilmek gerektiğini, oysa Evrende her şeyin durmadan değiştiğini, bu değişikliğin Logos dediği tanrısal kanuna göre oluştuğunu” savunarak var oluşu tanımlamıştır.

İyonyalı Anaksagoras (İÖ 500-428) ise, varlık ve oluş kavramlarının her ikisine de yer vermiş ve “hiçbir şeyi yoktan gelmez, hiçbir şey yok olmaz, bir araya gelerek nesnelere meydana getiren, ayrılarak onları yokluğa götüren bu oluş, evrenin özünde bulunan ve nesnelere ayrı olan zekâdan kaynaklanmaktadır” diyerek akli-zekâyı tanımlamıştır.

Varlık ve oluş kavramlarından çok, Evrendeki geometrik düzen üstünde duran Sisam'lı Pythagoras (MÖ 580-500) Evrenin geometrik düzeni içinde her şeyin sayıya dönüştüğünü iddia ederek, ana ilke sayıları içeren ve onları kuşatan mutlak bir'i evrenin geometrik düzenini kuran olarak nitelemiştir.

İsadan önce 427-347 yıllarında yaşamış olan Platon, algılamakta olduğumuz dünyadan başka, duyularımızla ulaşamadığımız, ancak akıl ve düşünce ile kavrayabildiğimiz İDEA'lar dünyasında, tüm evreni kuşatan, onu içeren ve onu özetleyen İYİ İDEA'sının Evrenin Ulu Mimarı Demiourgos olduğunu söylemiştir

Platon'un öğrencilerinden Aristoteles (İÖ 384-322) ise, ulaşamadığımız bir başka dünyadan değil, algılamakta olduğumuz dünyadaki maddeden hareket etmiş; maddenin Form kazanarak bir ereğe göre gelişim gösterdiğini, bu gelişimin sonsuza kadar devam ettiğini ve nihayet sonsuzda tüm hareketlerin ilk nedeni olan mutlak form'a ulaştığını ileri sürerek form'u tanrılaştırmıştır.

Stoa felsefesinin kurucusu Zenon (İÖ 366-264) ruh ve bedenini ayrı ayrı varlıklar olmadığını, bu nedenle ruhsuz beden ve bedensiz ruh bulunamayacağını, evrenin de tanrının bedeni olduğunu iddia etmiştir.

İlkçağ sonlarına doğru büyük bir güç kazanmış olan din, algılamakta olduğumuz dünyadan başka ideal bir dünyanın varlığını savunan Platon felsefesinin benimsenmesine yol açmış ve böylece Yeni Platonculuk akımı doğmuştur.

Yaptığımız şu çok kısa özetten anlaşıldığı gibi, Antik Çağ içinde gelişen tanrı düşüncesini, tek tanrı inancı (monoteizm) olarak nitelemek mümkün değildir. Çünkü, bu dönemde tanrı Evrenden ayrı bir kişilik kazanmamıştır. Tanrı da, Evren de öncesiz ve sonrasız olarak bir arada düşünülmüştür. Bu düşünce tektanrı (monoteizm) inancından çok tümtanrı (panteizm) inancına daha yakındır. Altını çizerek şu önemli noktayı belirtelim ki akla dayanan bu dönemde hiçbir zaman dogmaların yeri olmamıştır.

Ortaçağ felsefesi tam anlamı ile dinsel nitelik taşıyan bir felsefedir. Ortaçağ başlarında, İmparator Konstantin 313 yılında hristiyanlığı resmen kabul etmiş ise de, etkinliğini hâlâ sürdürmekte olan Roma kültürüne karşı hristiyanlığı savunmak gereği duyulmuştur. Bu savunmayı kilise babaları

yaptığı için Ortaçağın bu ilk dönem felsefesine Patristik Felsefe adı verilmiştir. Kilise babaları, İlkçağ felsefesinin ve özellikle duyularımızla ulaşamadığımız bir başka dünyanın varlığını savunan Platon'un düşünce biçimi ile Hıristiyan dogmasına bir şekil vermeye çalışmışlardır.

Bütün Yunan felsefesine ve kültürüne karşı olan Kartacalı Tertullianus (160-222) "akıl almaz olduğu için tanrıya inanıyorum" (credo quia absurdum est) diyerek, insan aklının tanrı önünde alçakgönüllü olması gerektiğini savunmuştur.

Patristik felsefenin ileri gelenlerinden biri de İskenderiyeli Clemens (150-215) dir. Clemens, Tertullianus'un akıl almaz olduğu için inanıyorum sözüne karşı, "anlamak için inanıyorum" (credo ut intelligam) diyerek, inanmak bilmekten önce gelmeli, bilmeye yol göstermeli önerisinde bulunmuştur.

Clemens'in halefi Origenes (185-245) "İlkeler Üzerine" isimli yapıtında, Hristiyan düşüncesini Platon'un görüşleri ile bağdaştırmaya çalışmıştır. Origenes'e göre, evren tanrının öncesiz ve sonsuz bir yaratmasıdır. Küçük bir zaman dilimi içinde varlık kazanmış değildir. Hristiyan dogmasına uymayan bu savından dolayı Origenes afaroz edilmiştir.

Hristiyan inançlarını bilimsel bir sisteme oturtan Augustinus (354-430) dir. Augustinus'un felsefesi Hristiyan kilisesinin felsefesi olarak kabul edilmiştir.

Platon felsefesine dayanan Augustinus, Evrenin Ulu Mimarı konusunda Platon'dan farklı görüşe sahiptir. Augustinus'a göre tanrı, Platon'un tasarladığı gibi hazır bulunduğu maddeye şekil veren bir mimar değil, evreni yoktan var eden yaratandır.

Augustinus tümtanrıci (panteist) görüşe de karşı çıkmıştır. Ona göre zaman kavramı dünya ile birlikte dünya ve insanlar için yaratılmıştır. Üç boyutu olan zaman; geleceği bekleyen, hâli düşünen ve geçmişini hatırlayan insan zihnindeki öznel (sübjektif) bir kavramdır. Ve tanrı zamanın dışındadır.

Augustinus "şüphe ediyorum demek ki varım" diyerek Descartes'in ünlü sözünü, ondan yaklaşık bin iki yüz yıl önce söylemiştir. Augustinus'a göre, şüphe ediyorum demek ki varım sözü, bize bir doğrunun varlığını göstermektedir. Zaman dışında olan bir doğrunun varlığı da, bunu

karşılayan mutlak bir varlığın bulunmasını, yâni Tanrının var olmasını gerekli kılmaktadır. Aslında Tanrının öncesiz ve sonsuz olan varlığını düşünmeden, zamana bağlı olmayan bir doğrunun olabileceğini de düşünemeyiz.

Nitekim, zamana bağlı olmayan matematiğin doğrularını ve Platon'un idealarını aynı ilke içinde düşünebilmekteyiz.

Hristiyan dini yayıldıka, tanrının kendini açıklaması anlamına gelen vahye karşı ileri sürülen itirazları karşılayabilmek için manastır ve katedral okullarında, akıl yolu ile vahyi doğrulamak amacını güden öğretilere ağırlık verilmiştir. Bu okullarda geliştirilen felsefeye de Latince okul demek olan "schola" sözünden gelen Skolastik Felsefe (Okul felsefesi) denilmiştir. Skolastik felsefe Platon'dan sonra Aristoteles'in görüşlerine de yönelmiştir.

Büyük skolastiklerden Johannes Scottus (810-877) "Doğanın Bölünmesi Üzerine" adlı kitabında şu fikirleri ileri sürmüştür: Doğada dört grupta toplanabilen tüm varlıklar Tanrı ve Evren olarak ikiye indirgenebilir. Fakat varlığın bu iki şekli de aslında birdir. Evren aslında Tanrıdır ve Tanrı da özü, ruhu, hayatı olarak evrenin kendisidir. Bu fikirleri ile Scottus tümtanrıci (panteist) bir inanç sergilemiştir.

Johannes Scottus'e göre, yaratılışın belli bir zaman dilimi içinde olduğunu düşünmek hatâlıdır. Çünkü yaratılış sonsuz bir oluşumdur. Ve yaratık tanrıdan ayrı bir varlık değildir, varlığını tanrıda sürdürür. Tanrı da kendini yaratıklarda ortaya koyar. Tanrının varlığı nesnelere varlığında, bilgeliği onların düzeninde, yaşantıya sahip oluşu eylemlerinde ortaya çıkmaktadır. Ve Logos çokluğu BİR'e geri götüren ilkedir.

Johannes Scottus "Tanrısal Kader Üzerine" adlı yapıtında; vahiy kavramından bağımsız felsefi bir otorite bulunduğunu, vahyin de aklın da ayrı ayrı doğruluk kaynakları bulunduğunu, dolayısıyla aralarında bir çatışma olmayacağını, çatışmanın görüldüğü yerde aklın yeğlenmesi gerektiğini savunmuştur. Scottus'un bu yapıtı bir 855 yılında ve diğeri 859 yılında olmak üzere iki Konsül tarafından lanetlenmiştir.

Büyük skolastiklerden biri de Anselmus (1093-1109) dür. Augustinus'un izinde yürümüş olduğu için kendisine ikinci Augustinus adı verilmiştir. Anselmus "anlamak için inanıyorum" (credo ut intelligam) sözüne açık ve kesin bir anlam kazandırmıştır. Ona göre, iman olmaksızın Tanrıyı

anlamak mümkün değildir. Var olan şeyler, mutlak bir varlığın olduğunu gösterir. Mutlak bir varlık olmalı ki var olan şeyler bulunabilsin. Bunun gibi, mutlak iyi olmadan iyi olan bulunamaz. İyi bulunduğuna ve mutlak iyi olduğuna göre Tanrı da var demektir.

Anselmus, bir de, Tanrı kavramının tanımından hareket ederek Tanrının var olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tanrı kavramının tanımına göre Tanrı en yetkin varlıktır. Eğer tanrının var olmadığı düşünülürse, o zaman Tanrı en yetkin varlık olamaz. Çünkü var olmak niteliği eksilmiştir. Bu durumda en yetkin değil eksik bir varlık olabilir. Oysa, bu sonuç Tanrı tanımına uymamaktadır. O halde en yetkin varlık olan Tanrının varlığını kabul etmek gerekir.

Onbirinci Yüzyıl içinde, Fransız filozof ve ilahiyatçı Roscelinus (1050-1125) Platoncu görüşe karşı çıkarak, tümel kavramların idealar gibi gerçekte var olmadıklarını, tümel kavramların insanlar tarafından nesnelerin ortak yönlerine takılan adlar olduğunu ileri sürmüştür. Oysa, Platon felsefesine dayanan Hristiyan kilisesi için tümel kavramlar konusu yaşamsal bir önem taşıyordu. Bu yüzden Roscelinus'un bu iddiası üzerine başlamış olan tartışma, bütün skolastik felsefe süresince, devam edip gitmiştir.

Dogmaları akılla bağdaştırarak temellendirmek uğraşı içinde olan skolastik felsefe, bu durumda, Platon'un tasarladığı duyularımızla ulaşamadığımız dünya yerine, yeryüzünde yeni bir dayanak bulmak zorundaydı. O günlerde, İbni Sina (980-1037) ve İbni Rüşd'ün (1126-1198) yorumlarından, Aristoteles'in düşünce tarzını tanıyan batı dünyası bundan çok etkilenmişti. Aranılan dayanak Aristoteles'in felsefesi olabilirdi. Çünkü Aristoteles tasarlanan bir dünya yerine, elle tuttuğumuz, gözle gördüğümüz bizim dünyamızdaki maddeden hareket ederek, maddenin bir ereğe göre form kazanıp gelişim gösterdiğini ve gelişim sonunda formun mutlak forma, yani Tanrıya kadar yüceldiğini ileri sürüyordu.

Paris Üniversitesinde başlamış olan Aristotelesçi akımın temsilcisi aynı Üniversitede felsefe dersleri veren Siger (1240-1284) dir. Bu akımla Latin İbni Rüşdçülüğü adı da verilmektedir. Paris Piskoposu tarafından lanetlenmiş olan Siger evrenin ve hareketin öncesiz ve sonrasız olduğu düşüncesini ve İbni Rüşd'ün evrensel ruhun insanlarda kişileştiği görüşünü ve İbni Rüşd'ün evrensel ruhun insanlarda kişileştiği görüşünü benimsemiştir. Hristiyan dogmasına uymayan bu iki görüşün verdiği

güçlükten kurtulmak için de Siger akıl ve imana dayanan iki ayrı doğru olduğunu savunmak zorunda kalmıştır.

Skolastik dönemin en büyük düşünürü, 13. Yüzyılda yaşamış olan Aquino'lu Thomas'dır (1225-1274). Thomas, katolik kilisesinin resmi felsefesini oluşturmuştur.

Aristoteles felsefesine dayanan Thomas'a göre, tümel kavramlar nesnelere özünde bulunurlar. Bunlar özsel formlardır. Formlar, belli bir ereğe göre yönlendirilmiş gizli güçler olarak nesnelere yerleşiktir. Bu oluşu başlatan Tanrı olduğu gibi, oluşan ereği de Tanrıdır. Ruh ise, canlı nesnelere biçim kazandıran ve maddesi olmayan salt formdur.

Thomas, Aristoteles'te olduğu gibi, Tanrı'nın varlığını "hareket etmemiş hareket ettirici" kanıtı ile ortaya koymak istemiştir: Evrende hem hareket eden ve hem de hareket ettiren şeyler vardır. Bu oluşu sonsuza kadar geriye götürmeyi düşündüğümüz zaman, bir yerde, hareket etmeden hareket ettirene ulaşmamız gerekir. İşte bu ilk hareket ettirici Tanrıdır.

Skolastik felsefenin ilk döneminde "anlamak için inanıyorum" (credo ut intelligam) sözü geçerliydi. Thomas ise, dinin doğruları ile aklın doğrularının ayrı ayrı iki bilgi kaynağı olduğunu savunmuştur. Ona göre, bilmek ile iman etmenin alanları aynı değildir. Bunlar birbirlerini kısmen karşılaşırlar. İmanın öyle sırları vardır ki aklın üstündedir, akıl almaz, fakat akla aykırı olduğu da söylenemez. Buna karşılık Tanrının var olduğu ve ruhun ölmeyişi bilinebilir ve kanıtlanması mümkündür. Zaten bilmek kanıtlamak demektir. İnanmak ise otoriteye uymaktır. Bu nedenle "bilmek için inanıyorum" (credo ut intelligam) yerine, "inanayım diye biliyorum" (intelligam ut credam) demek gerekir. İnsanın en yüksek ışığı, tanrısal ışığı, alabilmesi için bilgiye gereksinimi vardır. Bilgi, inanç tapınağının giriş holüdür. Felsefe ve bilim ile ancak bu hol aydınlanabilir.

Tapınağın asıl iç tarafını aydınlatan ise vahyin doğrularıdır.

İman ile akli uzlaştırmak amacını güden Skolastik Felsefe, yüzyıllar süren uğraşa rağmen, bu amaca ulaşamamıştır. Siger'in ortaya attığı "iki doğru" savı da tutmamış ve nihayet akla dayanan felsefe 14. Yüzyıldan itibaren imandan bağımsız hâle gelmiştir. Artık felsefe teolojinin hizmetinde değildir.

Şu kısa inceleme sonunda görüyoruz ki; Antikçağ içinde çok tanrı (politeizm) inancına karşı çıkan insanlık, İ.Ö. 6. Yüzyıldan itibaren Hakikati akıl ile aramaya başlamış ve dogmalara yer vermemiştir.

Ortaçağda ise, tanrının kendini açıklaması anlamına gelen “vahiy” inancına dayanan dinler, birbirinden ayrı inançlar sergilemişler ve dogmalar oluşturmuşlardır. Vahye karşı yapılan itirazları cevaplamak amacı ile aklın doğrularına başvurmak zorunda kalan filozof-dinadamları, bu konuda Antikçağ filozoflarının görüşlerine dayanmak istemişlerse de, dogmalara dokunamamışlardır.

Bugün, Tanrı kavramı konusundaki inanç farklılıklarını, yaradancılık (deizm), tümtanrıcılık (panteizm), tektanrıcılık (monoteizm) olmak üzere üç ana grupta toplamak mümkündür. Ancak, dinlerin getirdiği ayrılıklar bundan ibaret kalmamış, aynı din içinde farklı mezhepler doğmuş, hatta, aynı mezhepten olan farklı görüşler nedeniyle farklı tarikatlar oluşmuştur.

Bu farklı görüş ve inançlar, dogmaların verdiği körlük içinde, insanlar arasında yüzyıllardan beri devam edegelen kanlı çatışmalara neden olmuştur. Bu çatışmalar, ne yazık ki, günümüzde de devam etmektedir.

Aklı kendine rehber edinen Masonluk ise, dinlerin ve her türlü dinsel inancın üstündedir. Her türlü farklı düşünce ve inancı, kardeşlik hoşgörüsü içinde saygı ile karşılamaktadır. “Bir mason asla budala bir ateist olamaz.” Ve “Masonluk herkesi düşünce ve inancında hür bırakır. Bu alanda her türlü baskıya karşı çıkar.” Hür düşünce yolunu kapayan dogmalardan ve her türlü donmuş, kalıplaşmış katı saplantılardan uzak kalır. Hakikati arar. Hür düşünce yolunu açık tutmak için sembollere başvurur. Evrenin Ulu Mimarı da bir semboldür. Gerçekleri sembollerle anlatım yolunu seçen Masonlukta dogmaların yeri yoktur.

KAYNAKLAR

Prof. Alfred Weber

Çeviri: Prof. Vehbi Eralp

Bertrand Russell Batı

Çeviri: Muammer Sencer

Prof. Macit Gökberk

Orhan Hançerlioğlu

Cemil Sena Ansiklopedisi

Orhan Hançerlioğlu

Prof. Bedia Akarsu Sözlüğü

Felsefe Tarihi

Felsefesi Tarihi

Felsefe Tarihi

Düşünce tarihi

Filozoflar

Felsefe Sözlüğü

Felsefe Terimleri

ZENCİ “PRINCE HALL” MASONLUĞU

Negro “Prince Hall” Masonry

Tamer AYAN

Giriş

Başlığı okuyan Kardeşlerim diyebilirler ki: Zenci Masonluğu da nereden çıktı? Masonluğun, beyazı siyahı olur mu? Masonlar, din, ırk, renk farkı gözetmeksizin tüm insanlık âlemi için, mutluluk ve barış yuvası olacak Ülkü Mâbedi kurmaya çalışmıyorlar mı? Irk ve renk ayrımı ilkeliliği kendi aralarında bile hâlâ var olduğuna göre; nerede kaldı ki, tüm insanlık âleminde başarılı olabilecekler! El Hak, doğrudur. Ama, Masonluk bu yüce ölküyü resmen benimsemesine rağmen; Masonların beşer sıfatıyla genetiklerinden silinememiş çeşitli zaaflarının arasında, ırk ayrımcılığına da masonik uygulamada rastlanıldığını kabul ve itiraf etmek gerekir. Masonluk başka, Masonlar başka!...

Kısacası, Masonlukta din, ırk ve renk ayrımcılığı maalesef vardır.

Din ayrımcılığı, 1723 Anayasası'na rağmen Masonluğun özgün bir hıristiyan kurumu sayılarak; diğer din sâliklerinin, özellikle bâzı hıristiyan ölkelerin Masonluğunda yadırganması, hattâ kabul edilmemesidir. Örnek olarak, İsveç Riti'ne, İngiltere'deki Skoç Riti'ne, York Riti'nin bâzı birimlerine ve diğer çoğu yüksek masonik derecelere hıristiyan olmayanlar giremez. Çünkü, bu masonik birimlerin hıristiyanî ilkeler üzerine kurulan dinî kurumlar olduğuna kabul edilir ve diğer dinlerin mensupları dışlanır. Nitekim, yakın geçmişte, Dünya Hâkim Büyük Amirler Konferansına katılan Türkiye ve İsrail delegasyonlarının Konferansa

kabul edilmemelerini, İngiltere Yüksek Şûrası Hâkim Büyük Âmiri fanatik bir hristiyanî zihniyetle istememiş miydi? Hattâ, rahmetli Sahir Erman Üstadın evrensel düzeyde ibret alınması gereken cevabî konuşmasıyla bu amasonik istemi reddedilmemiş miydi? Çünkü, bu zihniyeti taşıyanlara göre, hristiyan olmayanlar bu tarz masonik birimlerin karşısında, hattâ savaşım cephesi sayılır. Yine bu düşüncede olanlara göre, Masonluğun Büyük Localar bazında çalışılan ilk üç derecesi tüm dinlere açık olsa da; daha sonraki yüksek ve ileri dereceler tamamen hristiyanlara aittir.

Masonlukta kesinkes çözümlenmesi gereken diğer bir ucube de, Amerika kıtasına özgü renk ayırmacılığıdır. Aslında, gerek Operatif Masonluğun ilk belgelerine, meselâ Londra'daki Guildhall'a ait 1356 tarihli erken dönem Mason mevzuatına kadar geri gidildiğinde, Masonlukta renk farkından kaynaklanan bir kısıtlamanın olmadığı görülmektedir. Loca mensubu Operatif Masonlar için uygulanan Hürmason özel terimindeki Hür sıfatı, sâdece seyahat ve çalışma hürriyetinin haiz olduğunu gösteren bir imtiyaz ifadesidir. Kaldı ki, ilk Hürmasonların arasında siyahîlerin de olması pekâlâ mümkündür.

Masonluk, daha sonra, 1717 tarihinden itibaren başlayan süreçte, spekülâtif tarzda bambaşka bir boyut kazanmış; İngiltere, İskoçya, İrlanda, Fransa'da kurulan Büyük Locaların

uzantıları olan localar, siyasal ve kültürel emperyalizm kapsamında diğer dünya ülkelerinde yayılmaya başlamıştır. Bu gibi, bağımsız, koloniyel veya dominyon rejimli yerler arasında, beyaz ırk dışında, siyah ve sarı ırkların egemen olduğu ülkeler de vardır. Nitekim bu ülkelerdeki localarda ya doğrudan zengiler gibi yerli ırktan, ya da çoğunlukla siyah, beyaz, sarı ırklardan oluşan localar mutlu ve huzurlu olarak masonik çalışmalarını yıllardan beri sürdürmektedirler.

Mason Anayasası'nın erken dönem versiyonunda, Mason olabilmek için gerekli kriterler açık olarak belirtilmiştir: "İyi ve doğru bir insan olacak, hür doğmuş olacak, reşit yaşta olacak, hürriyetine sahip olacak, kadın olmayacak, ahlâksız ve rezaletlere karışmış olmayacak, hakkında iyi şeyler söylenecek." Hür doğmak ve hürriyetine sahip olmak şartları, köleliği hatırlattığından, 1838 itibarı ile kaldırılmış; sadece hür olmak şartı getirilmiştir. Böylesi bir hürlük sıfatı da, fizikî hürlüğü yanında ve ötesinde, fikrî ve vicdanî hürlüğü yansıtmaktadır.

Görüldüğü gibi, eski kriterlerin arasında "beyaz" olmak diye bir şart yoktur. Denilebilir ki, hür doğmuş olmak ve hürriyetine sahip olmak şartları vardır. Zenciler de köledir. Ama, öyleyse köleliğin geçerli olduğu eski dönemde bile, bu şartları haiz bir zencinin Mason olabilmek hakkı var olmalıdır. Kaldı

ki, günümüzde, kölelik ve esaret gibi ilkel ırkçı kısıtlamalar ortadan kalkmış olduğundan, zencilerin Mason olmaması için hiçbir masonik sebep yoktur. Masonik sebep yoktur da, Amerika kıtasında geçmişten gelen siyah beyaz meselesi gibi, zencilerin ikinci sınıf insan sayılması gibi, buna karşı gelişen tepkiler gibi sosyal ve siyasal sebepler vardır. Nitekim, Amerikan Masonluk tarihinin 1730'a kadar inen yıllarında, kolonilerdeki masonik faaliyetlerde hiçbir zenci Mason bulunmadığı ve hattâ bu kısıtlayıcı durumun köleliğe karşı direnişin başladığı 1775 yılına kadar devam ettiğini vurgulamak gerekir. Dolayısıyla, Amerika Zenci Masonluğunun tarihi siyasal gelişime paralel olarak 1775 yılında başlamaktadır.

Bugüne gelince; ABD'inde beyazlara ait 51 Büyük Locaya dağılmış 4.5 milyon beyaz Masonun yanında; sadece zengilere açık yaklaşık 45 Büyük Locaya bağlı 300 binden fazla zenci Mason vardır. Aynı, masonik İntizam Kurallarına bağlı Masonlar arasında, sadece renk farkından dolayı yapılan bu ayırım, masonik ilkeler açısından terstir; erdemler yönünde ayıptır; insanî değerler açısından ilkeldir; ama, maalesef ki gerçektir. ABD'ni sosyal olarak etkileyen siyah beyaz ayırımı, sosyal üstyapı kurumu olan Masonluğa da maalesef sıçramış; Siyah Kardeşler, Beyaz Kardeşlerden ayrı bir masonik örgütlenmeye mecbur kalmışlardır. Allah'a çok şükür, son 5-6 yılda

beyazlara ait 51 Büyük Locanın yaklaşık yarısının, Zenci Masonluğunun Büyük Localarını belirli statülerde tanımaya başlamasıyla, ABD Masonluğundaki bu ilkel renk ayrımcılığı giderilme aşamasına geçilmiştir. Özetle, ABD'ndeki Zenci Masonluğunun geçmişte çok önemli bir toplumsal ve siyasal sorun olan siyah beyaz meselesine paralel ve hattâ tepki olarak kurularak bu günlere geldiği söylenebilir.

Ancak, diğer taraftan, ABD'nin bazı eyaletlerindeki Büyük Localarda siyah beyaz ayırımı yapılmaksızın, Zenci Kardeşlerin (Colored – Black Bre.) kabul edildiği bir gerçektir. Bunların arasında en bilinen Zenci Masonlar, Joshue Bowen Smith, John Thurman, Peter Henry, William Anderson, George Stevens, Curtis MacDowell, Emperor Wright, Williams Walker gibi ünlü masonlardır.

Bu araştırmanın amacı, ABD'nde özel yeri ve önemi olan Zenci Masonluğunu veya özgün adıyla Prince Hall Masonluğunu özet olarak tanıtmaktır.

Zenci Masonluğu ve Prince Hall'un Kimliği

ABD'inde, sadece siyah ırktan olanların oluşturduğu Zenci Masonluğu veya Siyahî Masonluğu veya kendi deyimleriyle American African Masonry (Afrikalı

Amerikalılar Masonluğu), özel bir terim olarak Prince Hall Masonluğu adıyla bilinir.

Prince Hall ne demektir?

Prince Hall, hangi, ilk akla geldiği gibi, yer, mevki veya bina adı değildir.

Prince Hall, ABD’inde Zenci Masonluğun kurucu önderinin adıdır.

ABD’ndeki siyahî kardeşler, kurucu önderlerine duydukları saygı ve sevgiden dolayı, Zenci Masonluğunu onun adıyla, yani Prince Hall Masonluğu olarak adlandırmışlardır. Zenci Masonluğu, Prince Hall adının iniyisalleri ile, yâni P.H. Masonluğu denilecek kadar kurucu önderleriyle özdeşleşmiştir.

Prince Hall kimdir?

Prince Hall’un doğum yeri, yılı ve hattâ erken dönem yaşamına ilişkin bilgiler resmî kayıtlardan çok, rivayetlere ve yakıştırmalara dayanır. Hayatının başlangıcı ve erken dönemi âdetâ mitleşen Prince Hall, bu kimliksizliği ile bir efsane adamdır.

Prince Hall’un kimliğine ilişkin yakıştırmalar arasında en kabul göreni, İngiliz egemenliğindeki Batı Hint Adalarından Barbados’un Bridgetown şehrinde 12 Eylül 1748 tarihinde dünyaya geldiğidir. Babası Thomas Prince Hall’un, bir İngiliz

(veya İskoç); annesinin Fransız uyuğundan hür bir zenci olduğu ve dericilikle uğraşan Hall ailesinin toplumda saygın bir yeri olduğu söylenir. Hatta, Huntington Kontesi gibi İngiliz asilleri ile yakınlığı anlatılır. Ama, kimileri, Prince Hall’un köle olduğunu; sahibi William Hall tarafından Prince Hall adına tanzim edilen 9 Aralık 1770 tarihli Köle Azat Belgesi’ne dayanarak ileri sürerler. Belgenin tarihi, Amerikan İhtilâline ilk kurşun olarak geçen Michael Johnson’un katlinden hemen bir ay sonrasına aittir.

Prince Hall, 12 yaşından itibaren baba mesleği olan deri tabaklanması işinde çalışmaya başlar. Ama, rüyasındaki ülke Amerika’dır. Nitekim, 17 yaşına bastığı Mart 1765’de, tayfa olarak iş bulduğu bir gemiyle, Yeni İngiltere denilen Massachusetss-Boston’a göçer. Yani Prince Hall, İngiliz kolonisi Barbados adasında doğmuş, sonra Amerika’da yine bir İngiliz kolonisi olan Boston’a göçmüş bir zencidir. Boston’da iş hayatına atılarak emlakçılık yapmaya başlar. Kısa zamanda yeterli birikim sağlayarak 25 yaşında oy hakkı sahibi saygın yurttaş kimliğini kazanır. Massa-Cambridge’deki Metodist Episkopal kilisesine devam eder; İncil eğitimini alır, dindar bir Hıristiyan olmanın ötesinde papaz ve vaiz görevlerini üstlenerek Muhterem (Reverand) dini ünvanını kazanır. İşte bu sırada, Prince Hall’ın masonik hayatı da başlar.

Prince Hall Masonik Tarihi

Bu dönemde Boston bir İngiliz kolonisidir. Kolonideki Masonluk, İngiltere'deki 1752 bölünmesinden tabii ki olumsuz etkilenmiştir. Skoç veya Eskiler (Antients) yanlısı bazı Masonlar; koloniyeye egemen Modern Masonlar tarafından dışlandıkları gerekçesiyle, herhangi bir Masonik otoriteden yetki almaksızın kendi aralarında örgütlenerek "1721 Masonik Ruhunu"na dayanan yeni bir loca kurmuşlardır. Bu Loca İskoçya Büyük Locası'ndan aldığı beratla St. Andrew Locası adını alır. Ama, berat almadan önceki 1753-58 döneminde de tekris suretiyle masonik faaliyet göstermiş olduğu bilinmektedir. Bu Loca daha sonra Massachusetts Büyük Locası'nı oluşturacak ve ilk büyük Üstadı Bunker Hill Savaşı'nda ölen General Joseph Warren olacaktır. Yani, Zenci Masonluğu olayının ortaya çıktığı dönemde, koloninin Masonik platformunda, biri Modernler, diğeri Eskiler (veya Skoç) yanlısı iki Büyük Loca vardır.

Massachusetts'in Boston limanına bakan Copps tepesindeki William Kalesi (şimdiki Bağımsızlık Burcu)'nda, General Gage'nin komuta ettiği İngiliz Garnizonu konuşlanmıştır. Garnizonda, 38. Piyade Alayı askeri personelin oluşturduğu İrlanda obediyanısına bağlı 441 numaralı St. Andrews Askeri Locası vardır. Loca'nın Üstadı Muhterem Çavuş John Batt'tır.

İşte, Prince Hall ve diğer 14 zenci arkadaşı, 6 Mart 1775 tarihinde bu Loca'da Nur'a kavuşur.

Bu zenciler neden Mason yapılmıştır?

Masonik iyimser sebep, İngiliz ve İrlanda obediyanlarının ve özellikle Askerî Localarının zencilere karşı hoşgörülü ve insancıl davranışları olarak açıklanabilir. Ama, belki de, İngiltere'ye karşı bağımsızlık ayaklanmasının söz konusu olduğu kıtada, zencileri İngiliz sempatanlığına çekebilmek için Masonluğu kullanmak gibi bir düşünce de geçerli olmuş olabilir. Her neyse, Mason olduğunda 27 yaşına basan Prince Hall, Amerika'da tekris olan ilk zenci özelliğini kazanır. Tekris tarihi, Bağımsızlık Bildirgesi'nin imzalanmasından bir yıl öncesine rastlamaktadır. Prince Hall, çok kısa bir süre içinde, diğer zenci kardeşleriyle birlikte, diğer iki dereceyi alarak Üstad Mason olur.

Amerika'da, 1775'de, Bağımsızlık Savaşı devam etmektedir. Amerikan halkı, İngiliz boyunduruğuna ve askeri güçlerine karşı ayaklanmıştı. Bu nedenle, Prince Hall'un tekrisinden 11 gün sonra, 17 Mart 1775 günü, 38. Piyade Alayı ve bağlı Seyyar Askeri Loca Boston'dan ayrılmak zorunda kalır.

Askeri Locanın Üstadı Muhterem John Batt, Boston'dan ayrılmadan önce, Prince Hall önderliğindeki 15

zenci Kardeşe, bundan sonra müstakil bir Loca olarak toplanmak, St.John Bayramı'na katılmak ve Masonik cenaze töreni düzenlemek gibi konular için, resmi berat sağlanıncaya kadar geçerli olmak üzere, yetkisini kullanarak özel izin belgesi verir. İşte böylece, No.f Afrikalılar Locası 3 Temmuz 1775 tarihi itibarıyla Boston'da kurulmuş olur. Bu tarih, General Washington'un Cambridge İngiliz karargahına Amerikan Ulusal Bayrağını çektiği güne rastlar.

Afrikalılar Locası'nın oluşum sürecinde, Boston'da Kuzey Amerika Bölge Büyük Üstadı olarak yetkili bulunan John Rowe tarafından, İngiltere Hürmasonlar Ana (Modernler) Büyük Locası temsilcisi sıfatıyla, Çavuş Batt'ın verdiği yetkilere benzer özel izinler verilir. Aslında, bu konuda ilk talep Joseph Warren'a yapılmıştır; ama, onun Bunker Hill savaşında bir çarpışma sırasında hayatını kaybetmesi üzerine, işlemler tamamlanamamış olduğundan, yeniden John Rowe'a başvurulmuştur.

Böylece, Amerika'da ilk Zenci Locası kurulursa da, resmi niteliği olmadığından derece verilmesi gibi masonik çalışmalar yapamaz. Bundan sonraki 9 yıl boyunca, terfiler ve tekrisler Avrupa'daki Localarda yapılır. Yani, Masonik haklar ve görevler tam olarak kullanılamaz. Ancak, üye sayısında artış olur, 14 Ocak 1779 tarihi

itibarıyla matrikül sayısı 33 Kardeşe yükselir.

Prince Hall, Şubat 1776'da Boston'da oluşturulan İhtilâl Ordusu'na John Hancock'un isteğiyle girerek Bağımsızlık Savaşına iştirak eder. Bunker Hill Savaşı'na katılan birkaç zenciden biri olur. Yaklaşık 6 yıl orduda kalır. Bu sırada, Cambridge Kilisesi'nin rahibi olarak köleliğin kaldırılması için yazılar yazar. Savaştan döndüğü 1782 yılında Bayan Sarah Ritchery ile evlenir. Amerikan İç Savaşı söz konusu olunca, bu savaşta geçen iki ilginç masonik olaya değinmek gerekir.

Londra'da 1776 yılında tekeris edilen Mohawk kızılderili reisi Joseph Brand, İç Savaş'ta kendisi gibi kızılderililerden kurulan İngiliz birliğine komuta etmektedir. İngiliz kızılderili birliği, muharebe esnasında Amerikan ordusundan yine Mason olan Yüzbaşı McKisty'i esir alır ve yakmak için direğe bağlar. Tam bu sırada kızılderili komutan Brand olay yerine gelir ve direğe bağlı McKisty'nin can kaygısıyla sürekli vermekte olduğu Yardım İşareti'nden onun Mason olduğunu anlar. Derhal müdahale ederek hayatını kurtarır ve salıverilmesini sağlar. Aynı savaşın Atlanta hareketini yürüten ünlü Mason General Corson'ın, işgal ettikleri topraklarda ilerlerken rastladığı, kapısına Mason Önlüğü asılmış bir evin hanımının, kocasının askere giderken evinin düşmandan korunması için

önlüğünü kapıya çivilediğini generale söylemesi ilginçtir. Düşman da Kardeş! Çünkü, Masonluğun mihenk taşı savaştır.

Prince Hall, 1784 yılında beratı olmadığı için Masonik intizamı ve meşruiyeti olmayan Locasına berat almak amacıyla önce Massachusetts'deki beyazlara ait İngiliz Büyük Locasına başvurur. Ama, talebi beyaz Mason Kardeşleri tarafından reddedilir. Daha doğrusu, John Rowe tarafından bıkıntı verecek kadar savsaklanır. Çünkü, zaten adı Yeni İngiltere olan bölgede İngiliz kolonizasyonunun getirdiği ırkçılık ve taassup bütün şiddetiyle devam etmektedir. Boston'da köle zencilerden başka hür zenciler de vardır; fakat, hür zenciler de ikinci sınıf insan statüsündedir. Aslında, Eşitlik ve Kardeşlik ilkelerini temel alan ve yaymaya çalışan Masonluk bile, içinde yaşadığı toplumun siyasal ve sosyal tercihlerinden etkilenmiştir. Ama, yine Masonlar tarafından ülkede, bağımsızlık, özgürlük, eşitlik sloganları ve umutları yeşertilmeye; köleliğe karşı direnişler ve savaşımalar güçlendirilmeye başlamıştır.

Açıklanan bu siyasal manzaraya bakıp tekrar sorulabilir ki; siyahlara karşı duyulan nefrete rağmen Prince Hall ve diğer 14 zenci beyazlara ait bir Askerî Locada nasıl oldu da tekris edilebilmiştir? Cevabı kesin değil. Ama, yazara göre, önce tekris olunan Locanın öncelikle Askerî Loca oluşu ve daha sonra İrlanda obediyanısına bağlı oluşu herhalde

olumlu sebepler arasındadır. Orduda renk ayrımına karşı ılımlılığın yanında; İrlandalıların kendi özel statüleri açısından ırk ayrımına İngilizlere göre farklı bakışı bu imtiyazı sağlamış olabilir.

Prince Hall ve zenci Kardeşleri, kendi ülkelerindeki Beyaz Kardeşlerinden berat alamayınca, doğrudan doğruya, İngiltere Büyük Locası'na başvurmaya karar verirler. İngiltere Masonluğunda 1752 yılında meydana gelen bölünme nedeniyle, biri Ana Büyük Loca'dan ayrılanların kurduğu Eskiler Büyük Locası ve diğeri de Ana Büyük Loca'da kalanların sürdürdüğü Modernler veya Ana Büyük Loca olmak üzere iki merkezî masonik yönetim birimi vardır.

Prince Hall, 2 Mart 1784 tarihinde İngiltere Ana (Modernler) Büyük Locası'na başvurarak berat ister. Başvuru, Londra'daki No.55 Kardeşlik Sevgisi Locası'nın Üstadı Muhterem William Moody vasıtası ile yapılır. İstenilen berat 20 Eylül 1784 (A.L. 5784) tarihinde verilir. Böylece, Afrikalılar Locası, İngiltere Büyük Locası'nın matrikülüne 459 numara ile kaydedilir. Daha sonraki tarihlerde numaralandırmada yapılan değişikliklerle 390 olacaksa da; bu değişimden Locanın haberi bile olmayacaktır.

İngiltere'den berat verilmesine verilir de; Amerika'da Prince Hall'un eline nasıl geçecektir? Çünkü, arada uzun bir mesafe ve

ayrıca savaş vardır. Bu mesele 3 yıl kadar sonra şöyle çözümlenir. Prince Hall, Amerikan Bağımsızlık Bildirgesini ilk imzalayan Kongre Başkanı John Hancock'un yakın dostudur. Ünlü deniz kâşifi ve Neptün gemisinin kaptanı James Scott, Hancock'un kızkardeşiyle evlidir. Prince Hall ile Kaptan Scott tanışıktır. Prince Hall, 1787 yılında, Londra'da bulunan Kaptan Scott'tan İngiltere Büyük Locası'ndan verilen beratı almasını ve Amerika'ya dönerken yanında getirmesini rica eder. Kaptan Scott, Londra Green Street'teki Modernler Büyük Locası Büyük Sekreteri Sir William White'nın makamına giderek, yaklaşık 6 Sterling tutan berat harcını ödeyip beratı alır ve 29 Nisan 1787 tarihinde Amerika'ya döndüğünde Prince Hall'a elden teslim eder. Berat, Büyük Üstad Kaymakamı Effingham Örlü Thomas Hall tarafından İngiltere büyük Üstadı Cumberland Dükü Henry Frederick adına imzalanmış ve Bölge Büyük Üstadı Roland Holt tarafından paraf edilmiştir. Böylece, 1784'de tanzim edilen berat, 1787'de yerine ulaşır. Beratın alınmasıyla, No.1 Afrikalılar Locası, 6 Mayıs 1787 tarihinde, No.459 Afrikalılar Locası adıyla Boston'da resmen tesis ve tanzim edilmiş olur.

İngiltere'den sağlanan beratın, ABD'nde Zenci Masonluğunun meşruiyet ve intizam kazanması açısından hayati önemi olmuştur. Bu tarihten itibaren, ABD'inde Beyaz Masonluğa paralel olarak Zenci Masonluğa gelişmeye başlar. Resmi

tesisten 19 gün sonra Loca tarafından İngiltere Büyük Locası'na 14 Ocak 1779 tarihinde hazırlanmış olan içtüzük ve üye matrikül listesi gönderilir. Matrikül listesinde, 18 Üstad Mason,4 Kalfa ve 11 Çıracak kayıtlıdır.

İngiltere'den temin edilen berat,dönemin yöntemine göre, Boston gazetelerinde yayınlanarak kamu oyuna duyurulur. Beklenenin aksine; Boston dolayındaki beyazlara ait Localardan herhangi bir tepki gelmez. Afrikalılar Locası, Massachusetts bölgesinde, Beyaz Localar da dahil, İngiltere Büyük Üstadından berat alabilmiş tek masonik kuruluş olmak imtiyazını kazanır. Hattâ, bu olay, beyazlara ait Massachusetts Büyük Locası Büyük Üstadı Melvin Johnson tarafından 6 Mayıs 1789 tarihinde şöyle açıklanır:

“No.459 Afrikalılar Locası 6 Mayıs 1787 tarihinde Boston'da resmî olarak otantik olduğu hakkında hiç şüphe yoktur. Birleşik Devletlerdeki İngiltere Büyük Locası tarafından tek orijinal beratır.”

Afrikalılar Locası No.459 resmîyet kazanışından 4 yıl sonra, 24 Haziran 1791 tarihinde, kendi kendisini Büyük Loca statüsüne yükselterek, Kuzey Amerika Afrikalılar Locası adını alır. Büyük Üstadlığa Prince Hall getirilir. Bazılarına göre, İngiltere Büyük Locası Büyük Üstadı Galler Prensi tarafından, Bölge Büyük Üstadı olarak rak atanmıştır. Zenci Masonluğunun

Büyük Locaya dönüşümü, beyazlara ait Massachusetts Birleşik Büyük Locası'nın kuruluşunun bir yıl öncesine rastlamıştır. Prince Hall, böylece 1791 yılında üstlendiği Büyük Üstünlük görevini, vefat ettiği 1807 yılına kadar kesintisiz sürdürülecektir.

No. 459 Afrikalılar Locası 1791'de kendini Büyük Loca olarak ilan etmeden daha önce, 28 Eylül 1787 tarihinde, Pennsylvania-Philadelphia'da yaşayan rahip Absolom Jones adında bir Mason, Boston'da Prince Hall'a yazdığı mektupta, Philadelphia'da yaşayan, İngiltere ve İrlanda obediyanlarında Mason olan 13 zenci kardeşin Masonik çalışma yapabilmek için yeni bir Loca kurmak üzere berat istediklerini belirtir. İngiltere obediyanının 1815 yılında belirlenen Territorite jurisdiksiyonu ilkesi henüz yürürlükte olmadığından; Boston'daki Afrikalılar Locası kendisini Ana Loca niteliğinde sayarak, yeni localar kurmak yetkisini ve hakkını haiz olduğunu kabul ettiğinden İngiltere'den aldığı beratın bir kopyasını gönderir. Böylece, Afrikalılar Locası'nın verdiği beratla Philadelphia'da 22 Mart 1797'de No. 459B Afrikalılar Locası kurulur. Bunu, Providence-Rhode Island'da 25 Haziran 1797'de No.3 Hiram Locası'nın ve ayrıca New York'da üçüncü bir Zenci Mason Locasının kurulması izler. Böylece, kurulan üç Locayla Boston'daki Afrikalılar Locası'nın Büyük Loca niteliği

yanında, Prince Hall'un Büyük Üstünlük görevi de pekişmiş olur.

Zenci Masonluğunun intizam ve yasallık konusuna yöneltilen haksız eleştirilerden biri, Afrikalılar Locası'nın yetkisi olmadığı halde yeni Localar kurmasıdır. Halbuki, Masonik nizamın henüz tam yerleşmediği bu erken evrede, Skoç Localarının uzun yıllar boyu bir çok yeni Loca kurması veya yine Massachusetts eyaletindeki St. John Locası'nın 1773 yılında kendi kendini Büyük Loca statüsüne yükseltmesi gibi diğer masonik örnekler olağandır. Bu nedenle, Zenci Locası'nın yaptığı eylemin yadırganması ve gayrimuntazamlık sebebi sayılması en azından samimiyetsizlik sayılır. Neden beyazlar için caiz de, siyahlar için yok?

Bu olaydan hemen bir süre sonra, Philadelphia'daki Hiram Afrikalılar Locası kendisini Büyük Loca statüsüne dönüştürür. Böylece Zenci Masonların ikinci Büyük Locası kurulmuş olur. Berat tarihi 24 Haziran 1797 olan ve Afrikalı amerikan Masonları İkinci Büyük Locası adını alan bu kuruluşun ilk Büyük Üstünlük Absolom Jones'dur. Ayrıca, 1815 yılında, Pennsylvania'da, Kuzey Amerika İlk Bağımsız Afrikalılar Büyük Locası adıyla üçüncü bir Büyük Loca daha kurulur. Üç Büyük Loca 1847 yılında karşılıklı tanışılar. Hatta, aralarında birleşerek bir Ulusal

Büyük Loca kurmak isterlerse de, başarı sağlayamazlar.

ABD'indeki 1807 buhranı, Zenci Masonluğunun Babası Prince Hall'ı iş ve sağlık bakımından olumsuz etkiler. Yakalandığı zatürreden kurtulamaz ve 7 Aralık 1807 tarihinde vefat eder. Boston'daki Copps Hill Mezarlığında toprağa verilir. Burasının, Masonlukla ilk tanışıp Nur aldığı yer olması bakımından ilginçtir. Böylece, büyük Mason, devlet adamı, din adamı ve asker Prince Hall, 59 yaşında dünya ömrünü noktalar.

Prince Hall'un ölümünden sonra, Zenci Masonluğunun kurulmasındaki önemli hizmetlerini hiç unutmayan sadık kardeşleri, 1808 yılı Konvan'ında aldıkları bir kararla, Kuzey Amerika Afrikalıları Büyük Locası'nın adını Massachusetts Prince Hall Büyük Locası olarak değiştirerek vefâ borçlarını yerine getirirler. Daha sonra, 1847 Konvan'ında bu karar genelleştirilecek ve diğer eyaletlerdeki bütün Zenci Masonluğu Büyük Locaları da, isimlerini Prince Hall Büyük Locası olarak değiştirecektir.

Prince Hall'un vefatından sonra, Nero Prince, George Middleton, Petrert Lew, Samuel Moddy ve John Hilton sırasıyla Büyük Üstad olurlar. Büyük Üstad John Hilton döneminde, 26 Haziran 1827 yılında bir Boston gazetesinde yayınlanan Bağımsızlık Bildirgesi ile Afrikalıları Büyük Locası'nın o günden itibaren

hiçbir obediyanca bağlı olmadığı; hür ve bağımsız olduğu ilân edilir. Aslında, yaklaşık 1797 yılına kadar İngiltere Büyük Locası ile Büyük Hasenat Fonu'na katkı şeklinde süregelen ilişkiler; 1813 yılında İngiltere'de iki ayrı Büyük Locanın Birleşmesi sürecinde Amerika'daki İngiliz obediyanasına bağlı tüm beyaz İngiliz localarının yanında zencilere ait Afrikalıları Locası'nın matrikül kaydının silinmesiyle zaten fiilen ortadan kalkmıştır. Amerika'daki Localarla ilişkisinin kesilmesi iki sebebe bağlanır. Bunlardan idarî olanı, 1813'de kabul edilen Territorite ilkesine göre, Amerika'daki Locaların İngiltere jurisdiksiyon alanının dışında kalmasıdır. Nitekim, beyazların Massachusetts Büyük Locası da 45 yıl önce İngiltere Büyük Locası'ndan ayrılmıştır. İkinci sebep, İngiltere Büyük Locası hazinesine olan aidat borcunun, paranın emanet edildiği gemi kaptanın İngiltere'ye gelirken parayı kaybetmesi nedeniyle ödenememesidir. İngiltere Büyük Locası'ndan 5 Ocak 1824 tarihinde talep edilen, ilk üç dereceye ek olarak diğer 4. Dereceyi, yani Royal Arch dahil Kapitulere dereceleri çalışma talebinin reddedilmiş olmasına rağmen, African Locası'nda Royal Arch çalışılmaya başlandığı da belirtilmelidir.

Massachusetts'deki Büyük Loca merkezinde çıkan yangında, Prince Hall Masonluğuna ait pek çok kıymetli eşya ve belge yok olur. Ancak, metal bir tüp içinde

muhafaza edilen tarihi berat alevlerden korunursa da, yüksek ısı nedeniyle kavrulur. Yangın sırasında canını tehlikeye atarak alevler içindeki binaya giren dönemin Büyük Üstadı Kendall tarafından berat kurtarılır. Böylece günümüze intikal eden berat, Boston'da ısı geçirmez bir kubbe altında iki kalın cam levha arasında korunmaktadır.

Zenci Masonluğunun ABD'deki Büyük Localar tarafından tanınması için yapılan çalışmalar ısrarla sürdürülür. Ama, ülkedeki beyaz Büyük Localara yapılan tanınma başvuruları şiddetle reddedilir. Hatta, Massachusetts Prince Hall Büyük Locası'nın kendi eyaletindeki beyazlara ait Massachusetts Büyük Locasına 1947 yılında tanınma başvurusu olumlu karşılanmasına rağmen, ülkedeki diğer Büyük Locaların masonik ve fiziksel tepkileri nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanır. Zenci Masonluğun gayrimuntazam kuruluş olduğuna ilişkin tezler dışında; Amerikan Masonluğunun, John Dowe, William Upton, Melvin Johnson, George Newberry, Allen Roberts, Albert Pike, Freke Gould, Theodor Parvin gibi önde gelen isimleri Prince Hall Zenci Masonluğunun muntazam olduğunu ve tanınması gerektiğini savunurlar. Albert Pike'in 187'de yazdıkları çok ilginçtir:

“Prince Hall Locası, her loca gibi yeterliliği olan sağlam bir masonik merkez tarafından kurulmuş muntazam bir locadır. Kendi kendini Ana Loca yapmaya ve başka localar

kurmaya tam hak sahibidir. Bu uygulama, Berlin Localarının Üç Küre Localarının ve York Locasının yönteminin aynıdır; bunların hepsi de Büyük Locaya dönüşmüşlerdir. Ben, bu konuya karışmak niyetinde değilim. Bana öğretilen yükümlülükler, zenciler değil, beyazlar içindir. Zencileri Kardeş olarak kabul etmek veya Masonluktan ayrılmak gibi bir tercih arasında bırakılırsam; Masonluktan ayrılmayı tercih ederim. Olayları akışına bırakmak en iyisidir.”

Bir zamanların kızılderili avcısı Albert Pike, şimdi sağ olsaydı, Kardeşlik sevgisi herhalde daha ağır basardı diye düşünüyorum. Her neyse, toprağı bol olsun...

ABD'nin çeşitli ve özellikle de güney eyaletlerindeki Büyük Localara Masonluğu temsil temessüle elverişli zenciler de zaman zaman kabul edilmektedir. Nitekim, bazı Zenci Kardeşler beyazlara ait veya beyazların çoğunlukta olduğu Localarda temayüz etmişlerdir. Bunlardan en ilginç 1871 yılında New Jersey Büyük Locası'na bağlı olarak kurulan No.116 Alpha Locası'dır. Bu Loca sadece zenciler için kurulmuştur. Ancak, beyaz Masonlar şeref üyesi olarak kabul edilmektedir.

Günümüzde Zenci Masonluğu

Massachusetts'deki Prince Hall Büyük Locası'nın kuruluşu,

günümüzde geçerli Masonik İntizam ilkelerine göre, düzensiz sayılabilir. Çünkü, bir Büyük Locanın, bir düzenli Büyük Loca veya üç düzenli Loca tarafından kurulması gerekirken, öyle olmamış; 18. yy'ın anlayışı içinde oluşturulmuştur. Aslında, her şeyin, zamanın şartları doğrultusunda değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle, olay 1929 İntizam Şartlarına göre değil, 1775 yılının masonik uygulamalarına göre incelenmelidir. Kolonyel şartlar içinde 1775'de kurulmuş, İngiltere Büyük Locası'ndan 1784'de berat almış ve ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda Loca'dan bir Ana Loca ve oradan da Büyük Loca statüsüne dönüşerek örgütlenmesini yapmıştır. Bu uygulamanın emsalleri de vardır. Meselâ, York Locası, Kilwinning Locası, Üç Küre Locasının Büyük Localara dönüşmeleri gibi! Bunlar gayrimuntazam olmadıklarına göre, Prince Hall Büyük Locasını, belki de sırf zenci diye, gayrimuntazam saymak insafa sığar mı? Prince Hall, günümüzde de, diğer intizam ilkelerine tam bağlı olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Yazara göre, gayet tabii ki, muntazamdır.

Ama, buna rağmen, uzun yıllar tanıma sorunu çekmiş ve ABD dahil dünyadaki diğer muntazam Büyük Localar tarafından tanınmamıştır. Bünyesinde 300 binden fazla Mason olmasına ve 1929'da vaz edilen intizamla ilgili diğer temel tanışma ilkelerine uymasına rağmen, İngiltere Birleşik Büyük Locası'na 1988 yılında

yapmış olduğu Tanınma başvurusu, ancak 6 yıl aradan sonra olumlu bulunarak kabul edilmiştir. Böylece, Prince Hall Büyük Locası, 1994 yılından itibaren, önce İngiltere; takiben İrlanda ve İskoçya Büyük Locaları tarafından tanınmıştır. İngiltere Birleşik büyük Locası tarafından 1996 yılında düzenlenen özel törene Massachusetts Prince Hall Locası'ndan gelen 18 kişilik bir heyet törenle kabul edilmiş; böylece, uzun yıllardan beri kopuk ilişki yeniden kurulmuştur. Prince Hall Masonluğuna İntizam kazandıran bu Tanışma, ABD'indeki Zenci Masonluğunun gayrimuntazamlık ithamından kurtularak, Dünya Muntazam Masonluk camiasında yer alması açısından Masonik açıdan hayati önemdedir; aynı, 1965-70 sürecinde Türk Masonluğunun yaşadıkları gibi...

ABD'ind sonunda aklîselim galip gelmiş ve 51 Büyük Loca'dan 28'i 1989'dan itibaren Prince Hall Masonluğunu tanımaya başlamıştır. Bu durumda, geriye kalan 23 Büyük Locahenüz tanımamaktadır. Tanışmanın 17'si tam tanışma, 6'sı sadece ziyaret, diğer 5'i tam açık olmayan bir statü içindedir.

Prince Hall'u tam tanıyanlar: 1989'da Connecticut; 1990'da Nebreska; 1991'de Minnesota; 1993'de Idaho; 1994'de Kansas; 1995'de Massachusetts, Vermont, Wyoming, California; 1996'da New Mexico, Maine, New Hampshire, Arizona, South Dakota, Hawaii;

1997'de Utah, Alaska, Oregon, Illinois, Indiana; 1998'de Rhode Island Büyük Localarıdır.

Prince Hall'u sadece ziyaret izni olarak tanıyanlar: 1990'da Washington, Wisconsin, Colorado 1991'de North Dakota; 1995'de Ohio; 1997'de Michigan, Pennsylvania Büyük Localarıdır.

Prince Hall'u sadece ziyaret izni olarak tanıyanlar: 1990'da Washington, Wisconsin, Colorado, 1991'de North Dakota; 1995'de Ohio; 1997'de Michigan, Pennsylvania Büyük Localarıdır.

Prince Hall'u tanıyan Kanada Büyük Locaları: British Columbia, Manitoba, New Brunswick, Nova Scotia, Prince Edward Island, Quebec'tir.

Prince Hall'u tanıyan önemli Büyük Localar: İngiltere (1994), Fransa (1950), Hollanda (1995), İrlanda (1995), İskoçya (1995), Belçika (1996), Almanya (1997), Japonya (1998)'dir.

Günümüzde, 44 En Muhterem Prince Hall Büyük Locası; bu Büyük Localara bağlı 4500 loca 300 bini aşkın Zenci Mason yani Prince Hall Masonu vardır.

Prince Hall Masonluğu, İngiltere dahil diğer muntazam obediyanlar tarafından tanındığı üzere, Zenci Kardeşlere ait muntazam bir Masonik kuruluştur.

Ritüelleri, beyaz Büyük Locaların Webb tarzı ritüellerine benzer olarak, dönemin ünlü ritüel uzmanı olan Virginia Büyük Locası Büyük Sekreteri John Dove ünlü ritüel uzmanı olan Virginia Büyük Locası Büyük Sekreteri John Dove tarafından düzenlenen modelden iktibas edilmiştir. Tüzükler, Anderson Anayasası temel alınmak üzere John Dove'un hazırladığı Masonik mevzuattan aktarılmıştır.

Prince Hall Masonluğunun sloganı, "Mavi gök, yeşil yer" ve "Gökyüzü ile Yeryüzü arasında En İyi Biziz" şeklindedir. Sembolik renkler olarak, gökyüzünün mavisi ile yeryüzünün çimen yeşili seçilmiştir.

Şu önemli hususu özellikle belirtmek gerekir. Prince Hall Masonluğu muntazamdır. Ancak, Amerika'da zencilere ait kendilerini masonik olarak tanıtan sayıları 40'a varan çeşitli şarlatan kuruluşun muntazam olmadıklarını vurgulamak gerekir. Bu gibi kuruluşların Prince Hall Masonluğu ile hiçbir bağlantıları olmadığı gibi; Prince Hall Masonluğu bu kuruluşlarla mücadele etmektedir.

Prince Hall Masonları, özel bir mason rozeti takarlar. Bu rozet sekizgen şeklindedir. Sembolik rengi olan mavi zemin üzerine altın sarısı işlenmiştir. Merkezde, G Harfli Gönye Pergel; üstte Prince Hall Masonları; altta Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar terimin inisiyalleri ve Kuruluş tarihi olarak 1784 yazılıdır. Bu tarih, İngiltere

Büyük Locası'nın verdiği beratın tanzim edildiği yılı gösterir.

Amerika'daki "Prince Hall" Zenci Masonluğunda 44 Büyük Locaya bağlı 4500'den fazla locada işlenen üç dereceli Sembolik Masonluğun dışında ve ötesinde, Amerikan Masonluğu buketinde normal olarak bulunan tüm Masonik, Komasonik ve Amasonik kurumlar ve Masonik Yan Kuruluşlar olarak yer almaktadır. Bu itibarla, Zenci Masonluğu Masonik çeşitlilik bakımından, aynı beyazlarda olduğu gibi, çok renkli ve zengindir. Örnek olarak, sadece zencilerin girebildiği, yüksek dereceler için Eski ve Kabuledilmiş Skoç Riti'nin Güney ve Kuzey Jurisdiksiyonlarına ait Olgunlaşma Locaları, Hakim Şapıtrler, Konsistuarlar ve Yüksek Şuralar (1820); York Riti'ne ait Arch Masonları Büyük Şapıtrleri (1844), Royal Seçilmiş Üstad Büyük Konseyleri (1916), Tampliye Şövalyeliği Komandörlükleri (1844) yüksek derecelerin çalışıldığı Masonik birimlerdir. Amasonik birim olarak siyahlara ait Shrine Order sayılabilir. Komasonik kuruluşlar: Bayanlar Mükemmellik Çevrimi Yüksek Divanı, Siren Haçlıları Yüksek Divanı, Altın Çember Orderı, İzis Kızları Mekke Divanı belirtilebilir. İlgili Kardeşlik Kuruluşları: Pisagor Şövalyeleri Orderı, Doğru yıldızı Orderı, Amaranth Orderı ve Jeriko Kahramanları Orderı'dır. Ayrıca, Philadelphia-West Oak Lane'deki Prince Hall İlköğretim Okulu ve diğerleri gibi zencilere mahsus

okulları Zenci Masonluğunun filantropik hizmetleri arasındadır. Amerikan Masonluğunun ünlü Masonik araştırma kuruluşu Philalethes Derneği'nin Prince Hall Masonluğundaki eşdeğeri olmak üzere 1973 yılında kurulan Phylawis Derneği sadece zencilerin üyeliğine açıktır; zenci olmayanlar ancak muhabir üye olabilmektedir. Yılda dört kere yayınlanan The Phylawis adlı bir dergileri ve Phylawis Newsletter adlı gazeteleri vardır. Bu kuruluşun sembolü olan Gönye-Pergel arasındaki 15 rakamı, ilk Zenci Masonlar olan Prince Hall ve 14 arkadaşını temsil eder.

Prince Hall Masonluğundan değerli Kardeşler yetişmiştir. Bunların arasında: kongre üyelerinden Augustus Hawkins, Charles Rangel, Louis Stokes; belediye başkanları Thomas Bradley, Carl Stokes, Andrew Young; yüksek yargıç Thurgood Marshal; piskopos Richard Allen; havacı general Daniel James; eğitimci, yazar ve gazeteciler, Harry Williamson, Booker Washington, Philip Randolph, Benjamin Mays, John Johnson, Alex Haley, Timothy Fortune, Medger Evers, Robert Abbott; müzisyen ve sanatçılar, William Basie, James Herberd, Nat King Cole, Duke Ellington, William Handy, Lionel Hampton, Egbert Williams; olimpiyat şampiyonu Ralph Metcalfe ve ünlü boksör Sugar Ray Robinson gibi ünlüler sayılabilir.

Sonuç

Zenci Masonluğu, Amerika'da bir zamanların iç savaşa sebep olan en önemli sorunu niteliğindeki siyah beyaz çekişmesine; daha doğrusu, koloniyel yönetimden kaynaklanan kölelik meselesi gibi ilkel bir davranışa masonik tepki olarak kurulmuş ve gelişmiş siyahilerle özgü bir Masonluk türüdür. Kuruluşu ABD tarihinden eski olan Zenci Masonluğu veya özel adıyla Prince Hall Masonluğu oluşum ve işleyiş yönünden Muntazam Masonluk kategorisindedir. Bu nedenle, dünyada başta gelen muntazam Büyük Localar ve ABD'indeki 51 Büyük Locadan 28'i tarafından 1999 yılına kadar tanınmış durumdadır.

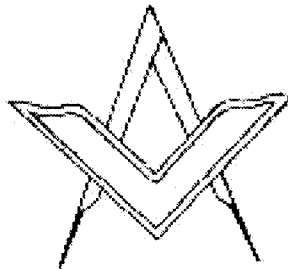
Yazara göre, Zenci Masonluğu ve Beyaz Masonluğu, Masonluğun ünlü sembolü Siyah-Beyaz Mozaik Yer

Döşemesi'nin iki zıt ögesi gibidir. Beyazın varlığı için siyah, siyahın varlığı için beyaz şarttır. Amaç, Masonluğun evrensel uzlaşma ilkesine uygun olarak, siyah ve beyazın, arada bir gri sentezine hiç ihtiyaç duymadan, yan yana ahenkli denge içinde durabilmesidir. Beyaz Localarda renk ayrımı olmadan her Kardeşin yer alması tabii ki en güzel ülküdür. Ama, Zenci Masonluğu da tarihsel bir gerçek olarak vardır ve varlığını başarıyla sürdürmektedir. Bu nedenle, siyahi Kardeşlerin kendilerine özgü Prince Hall Masonluğu, bütün muntazam obediyanlar tarafından, sadece ziyaret serbestisi boyutunda değil, tam manasıyla tanınmalı ve Masonik Sırlar, siyahlar beyazlar demeden, tüm tekrisliler arasında, Masonluğun Hürriyet, Eşitlik ve Kardeşlik ilkesine uygun olarak, Sevgi ve Tolerans'la paylaşılmalıdır.

KAYNAKLAR

- James Jabron, The Life of Prince Hall, 1998
James Abron, Prince Hall History, 1998
James Abron, The York Rite Bodies of Freemasonry, 1998
James Abron, Whe Is and Was a Prince Hall Mason, 1998
Tamer Ayan, Amerikan Masonluğu: Hamtaşın Evrimi, 1998
Tamer Ayan, Shrine: Hamtaşın Evrimi, 1998
Tamer Ayan, Masonik Yan Kuruluşlar: Hamtaşın Evrimi, 1998
Murat Özgen Ayfer, Zenci Locaları: Ansiklopedik Mason Sözlüğü, 1992
Henry Coil, Negroes and Negro Lodges: Masonic Encyclopedia, 1961
George Crawford, Prince Hall and his Followers, 1914
Harry Davis, Extracts Relating to Negro Masonry in America, 1936
Harry Davis, A History of Free Masonry Among Negroes in America, 1946
William Grimshaw, Official History of Freemasonry Among the Colored People in North America, 1903

Stanley Harrison, Dispelling the Myth That Prince Hall Masons are Clandestine, 1992
Tyrone Jackson, Prince Hall Masonry, 1998
Albert Mackey, Negro Masonry: History of Freemasonry, Vol. 6,
Fred.Pick, etc., Negro Masonry: The Freemason's Pocket Reference Book, 1983
Prince Hall Masonic Directory, 4. Edition, 1992
Prince Hall Masonry, The Winchester Freemason
"Prince Hall" Masonry and The Prince Hall Grand Lodge of Massachusetts, İngiltere
Birleşik Büyük Locası, 16 Aralık 1994
Allen Roberts, The Controversy Concerning Prince Hall Masonry, 1959
Allen Roberts, Who Are These Prince Hall Masons, 1995
Charles Sharpe, The Prince of Black Freemasonry, 1999
Tewt of Original Charter, 20 Eylül 1784, Büyük Üstad Kaymakamı Thomas Hall
John Upton, Negro Masonry, Washington Büyük Locası Raporu, 15 Haziran 1897
John Upton, Light on a Dark Subject, Examination of the Negroes in Amerika, 1902
Harold Vorhis, Negro Masonry in United States, 1940
Arthur Waite, Negro Masonry: A New Encyclopaedia of Freemasonry, 1970
Joseph Walkes, Black Square and Compass-200 years of Prince Hall Freemasonry, 1979
Joseph Walkes, Prince Hall Masonic Quiz Book, 1979
Charles Wesley, Prince Hall Life and Legacy, 1977
Harry Williamson, Negroes and Freemasonry, 1920
Harry Williamson, The Prince Hall Primer, 1925
Harry Williamson, A Chronological History of Prince Hall Masonry, 1934
Harry Williamson, Prince Hall Masonry in New York State, 1936

ÇALIŞMADA BASİRET VE BAŞARININ TEMELİ DEMOKRASİ VE HÜR TEŞEBBÜSTÜR

Barlas TOLAN

Bu denemede önce çalışmanın sosyolojik gerçek içerisinde, tarihsel evrimine ve bu süreç içerisinde aldığı değişik anlamlara değinmek gerekecektir.

Daha sonra da çalışma kavramını bilimsel çalışma bağlamında sınırlandırarak, bunun hem demokrasinin, hem de hür teşebbüsün özü olan özgürlük düzeyi ve ölçüsü ile nasıl koşullandırıldığına değinilecektir.

Nihayet özgün bilimin bir ürünü olması gereken teknolojik evrim içerisinde, insan ile âlet, makine ve robot arasındaki ilişkilerin gelişmesine değinerek belki de bizleri o kadar karamsar ve korkutucu bir geleceğin beklemekte olmayabileceği umudunu korumamız gerektiğini bulacağız.

Çağımızda çalışma kavramı, belki de tüm zamanlardan daha fazla gündelik konuşmalara, basın yayın organlarına, felsefi eserlere, bilimsel çalışmalara konu olmaktadır. İnsanın çalışması yoluyla kendi benlik hedeflerini gerçekleştireceği düşüncesi, kuşkusuz modern zamanların kökeninde yatan düşüncedir. Max Weber, sosyolojinin mihenk taşlarından birini oluşturan “protestan ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhu” adlı eserinde, kapitalizmin doğuşu için gerekli ilksel birikimin nasıl oluştuğunu açıklarken Kalvenizm’in barındırdığı bazı değerlerin bu birikimin oluşmasına katkı sağlayacak zihinsel çerçeveleri oluşturduğunu söylüyordu. Çok alışmak ve müsriflik etmeden sâde bir yaşantı sürmek, bu ilksel birikimin oluşmasını sağlamakla modern toplumların temelini atmıştır. Modern bireyi oluşturacak kapitalizmin kurulmasında, kalvenist ahlâk önemli rol oynamıştır: Bireylerin müsriflikten kaçınmak suretiyle yaptıkları birikimi, inanç sistemlerindeki çalışmayı yücelten etik

sebebiyle, hiç harcamadan yatırıma yöneltmeleri olarak açıklanabilir bu rol. Bu yatırımda kapitalizmin doğmasını sağlayacak ilk sermayeyi oluşturmuştur.

Marx'da ise çalışma kavramı, daha çok yabancılaşma kavramı etrafında kurulan bir zihinsel örgüyle gündeme gelir. İnsan, çalışması yoluyla kendisini gerçekleştirir. Yarattığı şey, onun dünya üzerindeki varlığının bir göstergesidir; kendi emeğini ve özünü dış dünyada somutlaştırma biçimidir. Kendi üretimi üzerinde denetimini kaybeden insan yabancılaşır ve dolayısıyla dünya üzerindeki varlığını anlamlandırma yollarından birinden mahrum bırakılır. Bir zanaatkâr ürettiği meta üzerinde hak ve denetim sahibi iken, kapitalist toplumda bir işçi daha başlangıçta emeğini (yâni çalışmasını) sattığı için bu haktan yoksundur.

Bu iki düşünür ile söze girmemin nedeni, her ikisinin de modern toplumun yapısını ve doğuşunu çalışma aracılığıyla açıklamasıdır. Hür teşebbüs ile tanımlanan kapitalizmden önceki dönemde çalışma, temelde aşağı sınıflara özgü bir angarya bağlamında değerlendiriliyordu. Bunun dışında kalan örnek ise dinsel amaçlı çalışma idi. Yâni çalışma nefsin terbiyesine yönelik, oruç ve diğer ibâdetler gibi bir faaliyet olarak görülürdü. Manastırlar kadar tekkeler de bu tür anlayışın örneğini taşırdı. Yunus Emre'ye dair ünlü mesel bize onun tekkeye götürdüğü her dal parçasını kesip düzelttiğini anlatır. Şeyhi Edeb Ali bir gün Yunus Emre'ye nasıl olup da tekkeye getirdiği bütün odunların düzgün olduğunu sorar. Yunus Emre'de onları topladıktan sonra düzelttiğini, tekkeye odunun bile egrisinin girmesine razı olamayacağını anlatır. Ancak bu tür bir manevi arınma aracı olarak çalışma düşüncesinin yüceltildiği yer, toplumun dinsel kesimleriydi. Toplumsal anlamda baskın değerler, üst sınıfların değerleri olduğuna göre, onlar da çalışmadan yaşamakla üstün olduklarına göre, özellikle el emeği alt sınıflara ait bir kategori idi.

Batı dillerinde soyluluğu târif etmek üzere kullanılan “mavi kanlı” benzeyişi aslında köylüler gibi güneşin altında çalışıp derisi kalınlaşmış bronzlaşmamış soyluların ince ve beyaz derilerinin altında görülen mavi damarlarını işaret ederdi. Örneğin Fransızcada çalışma, emek, iş anlamına gelen “travailler” fiili, lâtince “tripaliare”, yâni “tripalium” adı verilen bir âletle işkence etmek anlamına gelen bir kelimeden türemiştir. Feodalitenin ünlü tanımı, toprağı sürenler, dua edenler ve savaşımlar olarak bildirilen toplumsal tabakalandırmaydı. Bu düzen yerini modern topluma bırakmadan önce burjuvazinin yükselişi sırasında aristokrasinin kendini savunma ve bu yükselen sınıfları küçümseme yolu aylaklığın yüceltilmesi

idi. Aristokrasi güzel sanatlar ve felsefeyi sahiplenirken, üretici anlamda çalışmayı küçümserdi.

Ancak modern toplumun doğuşuyla birlikte çalışma, merkezî bir toplumsal belirleyici olarak karşımıza çıkmaktadır. Aydınlanma felsefesinin en önemli kurucusu Kant, **çalışmayı insanı hayvandan farklı kılan temel unsur** olarak tanımlamıştır. İhtiyaçlarını karşılamak üzere çalışan insan aynı zamanda doğayı da değiştirmiştir. Bir arı kovanının mimarisi elbette bir evinki kadar komplekstir; ancak arı ile mimarı farklı kılan şey, birinin güdüsel olarak tekrarladığı davranışları gerçekleştirmesi, diğerinin ise yaptığı plan ve projeler ile geleceği belirlemesidir. Hegel ünlü “Köle ile Efendi” çözümlemesinde, çalışmanın, insanın özgürleşmesi için gerekli koşul olduğunu belirtmiştir. İnsan üretim yoluyla hem yaşamak için gerekli nesnelere üretir, hem de zekâ ve kişilik açısından gelişim gösterir. Freud’da da aynı düşüncenin başka bir yorumuna rastlarız; insan çalışma yoluyla, libidonun saldırganlık ve narsisizm içeren unsurlarını olumlu bir enerji haline getirebilir.

Modern çağın belli başlı düşünürlerini ve zihniyet değişimini vurgularken, aslında Masonluğun modern toplumun doğuşundaki önemli rolüne de dikkat çekmeliyiz istedik. Bu bağlamda yine Weber’e göre modernleşme süreci, aynı zamanda dünyanın büyüünün bozulduğu bir dönemdir. Dünyanın büyüünün bozulması, dünyevî olanın ilâhî olana baskın gelmesidir. Diğer bir deyişle ilâhî değerlerin gündelik hayattan giderek çekilip yerine dünyevî değerlere bırakmasıdır. Bu, aynı zamanda değerler alanında bir boşluğa da karşılık gelir. Gelenekten kopan insan belli bir manevî boşluk içerisinde bulabilir kendisini. Masonluğun çoğu kez temel üslubunu oluşturan geçmişin bilgisi ve simgeleriyle bugün arasındaki köprüyü kurmak, işte bu tür bir manevî kopuşun, bir tür sıkışmanın önünü kesme görevi görebilir.

Bu bağlamda simgesel düzeye dönülerek, Süleyman Mâbedinin yapımı için Lübnan’daki sedir ağaçlarını kesen Dürziler’in baltalarının, neden süreklilik arzeden simgeler olduğunu anlarız. Atena, babası Zeus’un beyninden bir balta darbesiyle çıkar. Balta, ağaçların kesilmesi yoluyla elde edilen uygarlık ürünlerinin yanı sıra, kapalı, gizli, saklı olanın insana açılmasını da temsil eder. Bilgi ağacının meyvelerinden yiyerek sırlara sahip olan insan, kendini giderek daha üst düzeylerde varetme olanağına kavuşur. Dürzîlerin baltalarını ürettikleri çakmak taşı, yıldırımın özdeşlikler taşıdır. Yıldırım ise ilahî kuvvetlerin dünya ile ilişkisini temsil eden simgelerden biridir. İnsan kovulduğu cennet bahçelerine ancak bilgi

ve çalışma arzusu yoluyla kavuşabilecektir. Unutulmaması gereken başka bir unsur, Süleyman'ın Sur Kralı Hiram'dan, sedir ağaçlarını sâdece Mâbedin yapımı için değil, imparatorluğa refah getirecek bir ticaret filosunun yapımı için de istemesidir. Ticaret ise yalnızca hür teşebbüse dayalı bir anlayışla özgürlüğü değil, toplumlararası karşılıklı bağımlılık ve kültür alışverişini arttırmakla barışı da getirecektir.

Simgesel düzeyde gerçekleştirilen bu sürekliliğe göz atıldıktan sonra, iki ana başlık altında devam edilebilir. Bilimsel ilerlemenin, dolayısıyla insanî yükselişin ana eksenini oluşturan bilimsel araştırmada özgürlüğün önemi ve günümüzde çalışma kavramına bakışta gerçekleşen değişiklikler. Fransız bilim felsefecisi Gaston Bachelard “Prometeus kompleksi” diye bir kompleksten söz eder: Oedipus kompleksi nasıl annenin sevgisini babadan kıskanmak anlamına geliyorsa, Prometeus kompleksi de babanın bilgisini kıskanmak anlamına gelmektedir. Bilindiği gibi Prometeus tanrılardan ateşi çalarak yeryüzüne indirmesiyle uygarlığın başlangıcına neden olmuştur; bunun için de tanrılar tarafından cezalandırılmıştır; tıpkı Hayat Ağacının (yâni, Bilgi Ağacının) meyvesini yediği için cenetten kovulan insan gibi... Bu ödünç düzey bir yana, insanlık tarihi, bilimsel araştırmaları nedeniyle özgürlükleri kısıtlanan, yakılan, işkence gören bilim adamlarıyla doludur. Bu anlamda bilimsel özgürlük günümüz uygarlığının en çok değer verdiği unsurlardan biri haline gelmiştir.

Ancak ilerleme doğrultusunda ön koşul oluşturan bilimsel ilerleme için gerekli olan özgürlük, bazen tam da ekonomik özgürlüğün karşılığı olan serbest piyasa koşullarına yenik düşmektedir. Devletin bilimsel araştırmaları kamu yararı için destekleme durumunda olmadığı koşullarda araştırma eğilimleri, o günün piyasa talepleriyle sınırlanmaktadır. Örneğin bir toplumda kırsal kesimde okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması konusunda araştırmalara ihtiyaç duyulabilecekken kentlerde bu konudaki maddî olanaklar daha fazla olduğundan araştırmalar bu yöne kayabilir. Ya da devletin bu alandaki kontrolü tamamen elinde tuttuğu durumlarda araştırmacılar, o günün siyasi yönetimlerinin anlayışına yönelik belli bir eğilime hapsedilebilmektedir. Seçim sistemleri konusundaki araştırmalar, varolan hükümetin eğilimleri doğrultusunda yönlendirilebilir.

Günümüzde bilimsel araştırmalarda zenginlik sağlayabilmenin en önemli koşulunun sağlam bir eğitim sistemi olduğunu biliniz. Bilimsel ilerlemenin hızlanması için olduğu kadar üretken ve sağduyulu bir çalışma ortamının sağlanabilmesi için de güçlü bir eğitim sistemi esastır. Günümüzde eğitim teorilerinde bireyin yaratıcılığını ve özgür düşüncesini

geliştirebilecek eğitim biçimlerine önem verilmektedir. Bunun sebebi, günümüz toplumlarında hür teşebbüsün gitgide daha belirleyici bir yere sahip olmasıdır. Her bireyin yeteneklerini ve kültürel özelliklerini geliştirmesi gereğini öne çıkaran bu eğitim teorileri, bir taraftan da bunu sağlayabilecek modela rayışlarında uygulama zorlukları yaşamaktadırlar. Bu zorluklar günümüz toplumlarının yapısından ileri gelmektedir. Durkheim'dan alınan mirası sorgulayan anglo-sakson eğitim modelleri, Durkheim'ın topluma yararlı olacak, 'toplum için birey' yetiştirme anlayışı yerine, bireysel kabiliyetleri geliştirme yoluna yönelmektedirler. Ancak bu modeller de günümüzde, Fransız modelinin yaşadığı zorlukları yaşamaktan kurtulamamışlardır. Anglo-saxon eğitim modeli bir taraftan hür teşebbüs yeteneği gelişmiş insan yetiştirmeyi hedefler ve bireysel yeteneklerle özgürlükleri geliştirir. Bu bireysel kabiliyetlerin içine kültürel farklılıkları da dâhil eder ve bunların gelişimini bireysel özgürlüğün gelişmesinin teminatı olarak görür. Böyle bir modelde, her zamankinden de fazla, tarafsız bir kurumun hakemliğine, farklılıkların birarada özgürlüklerini yaşamalarını sağlaması için ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bireysel gelişim ve farklı kültürlerin gelişimi idealinin gerçekleşmesi ancak bu ideale zarar verebilecek, diğer bireylerin varoluşlarını tehdit edici, özgür düşüncelerini engelleyici eğilimlerin hakimiyetine ve dayatmacılıklarına engel olmakla mümkün olur. Bu ise, müdahaleci konumdan uzaklaşarak, tarafsız bir kurum kimliğiyle eğitimde hakem rolü oynayacak, herkesin özgürlüğünün teminatı bir devlet kurumunun varlığıyla mümkün olabilir.

Ayrıca bir başka açıdan bakıldığında dar anlamda hür teşebbüsün eğitim alanında, yeterli bir kamu denetimi olmadan ağırlık kazanmasının getireceği sakıncalara toplumumuzun yakın tarihinde tanık olunmuştur. Her ne ad altında olursa olsun, eğitimin dinsel bir çerçeve altına alınması, dogmacı düşünce ve muhakeme yapılarının olgunlaşmasına ve pekişmesine yol açabilmektedir. Bu durum da gerçek anlamda ve hem bireysel hem de toplumsal düzeyde, özgürlük ve demokrasinin kapılarını kilitliyebilmektedir.

Ticarî alanda rekâbet nasıl kaliteyi ve üretkenliği arttıran esas unsur ise, bilimsel alanda da farklı düşüncelerin çarpışabilmesi, yâni özgürce kendini ifade edip daha sonra eğer yetersiz ya da olumsuz görülürse, zaten kendiliğinden dışlanması esastır. Devletin bu aşamadaki rolü ticarete nasıl haksız rekâbeti engellemek ve kamu yararını gözönünde tutmak ise, bilimsel alanda da sağlam bir kurumsal çerçeveyi oluşturmak ve bu çerçeve içindeki tartışma ortamının özgürlüğüne kefil ve "garantör?!"

olmaktır. Ancak böylesi bir bilimsel üretim ortamı ilerlemeyi sağlayabilir. Bu gerçekleştirilmezse ve özgürlükler kısıtlanırsa, ortaya çıkan tabloda bilimsel yaratıcılığa ve özgünlüğe yer olmayacak ve dolayısıyla bu tür toplumlar daha ileri toplumlardan transfer ettikleri teknolojiyle yetinme durumunda kalacaklardır. Transfer edilecek teknolojinin yeniliği konusundaki maddî ve kurumsal kısıtlamalar da elbette mümkün olacaktır. Bu, toplumun yaratıcı dinamiklerinden en önemlisini engellemek ve dolayısıyla toplumun ilerleme potansiyelini baskı altına almakla eş anlamlıdır. Ayrıca gelişmiş ülkeler de her zaman en ileri teknolojiyi vermekten sarfı nazar vaz geçebilirler, ya da diğer ülkelerin bu teknolojiyi satın almaya maddî güçleri zâten bulunamıyabilir.

Teknolojik ilerleme, bilimsel ilerleme ile paralel bir süreçtir ve bugün hayatımızın baş döndürücü hıza ulaşmış bir parçası haline gelmiştir. Bu alanda seyirci kalmayı seçmek mümkün olamaz. Bu teknolojik evrimin çalışma hayatındaki yansımalarına kısa bir göz atmak gerekirse öncelikle işin bileşkelerinden söz edilmelidir: yâni işi yapan insan, işin yapıldığı alan ve iş yapma süreçleri... Bu bakış açısıyla dört aşamalı bir evrimden söz etmek mümkün olabilir:

Basit el emeğinden âlet kullanımına geçiş: Bu aşamada insan, iş alanı ile eylemi arasında bir araç sokmuştur. Madde üzerinde etki yapan insan organlarının yerini âletler almıştır. Artık fiziksel enerji bu âletler yoluyla maddeye dönüşür. Örneğin döner bir tezgâhta çömlek üreten kişi bir yandan ayağıyla pedala basıp tezgâhın dönmesini sağlayacak enerjii verirken, bir yandan da çömleği şekillendirir. Bu aşamada, insan ile ürettiği nesne arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Âletten makinaya geçiş: bu aşamada çalışma alanının eylemleri makinanın yükümlülüğündedir. İnsan iş alanında aldığı bilgi doğrultusunda makineyi yöneltmekle görevlidir. İlk makinelerde insanın daha mekanik bir müdahalesi gerekirken, daha sonra giderek özerkleşen makineler insan müdahalesine daha az yer verir olmuşlardır. İnsan rolü daha çok makinenin açılması, kapanması, düzenlenmesi ve kontrol edilmesiyle sınırlanmıştır. Bu aşamada işi yapanın etkinliği denetime, gözetime ya da yerleştirmeye indirgenmiştir.

Bu aşamadan başlayarak artık emek-âlet-ürün arasındaki bütünlük kopmaya, insan kendine yabancılaşan ürünün bir kölesi olmaya başlıyor. Doğal ihtiyacı karşılayan ürünün bir tüketim malı olarak insanı esiri haline getirmesi gibi... Sonuçta insan da, tüm yetenek, nitelik ve insanî

özellikleriyle emeği gibi alınıp satılabilen bir tüketim eşyası hâline dönüşmüş oluyor.

Yine bu evreden başlayarak toplum, tarımsal ve sınaî üretim yapısından çıkarak bir hizmet toplumu hâline geliyor. Tarımda çalışanların oranı ABD’de % 3’ün, Batı Avrupa’da % 10’ların altına düşüyor. Sanayi için bu oranlar % 15-20’lere doğru geriliyor. Amerikalı sosyolog Ch. Wright Mills daha 1955-60’lı yıllarda bu dönüşümlerin yaratacağı toplumsal ve insanî sorunları ortaya koyuyordu.

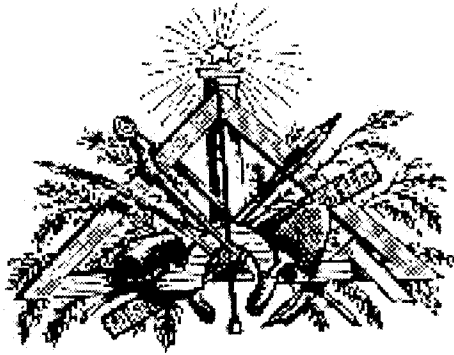
Makinadan robota geçiş: elektronik hesaplayıcıların yoğun bir biçimde devreye girmesiyle üretim süreci derinden etkilenmiştir. Otomatikleşme süreci insan müdahalesinin giderek azaltılması sonucunu doğurmuştur. Bu teknikler elbette ki insanların yerini robotların aldığı karikatürvari bir dünyaya yol açmamıştır ama, otomatik pilotaj gibi tekniklerin artık bizim için alışagelmış hâle gelmesi sonucunu doğurmuştur. Bu noktada sorun fabrikaların insansız hâle gelip gelmeyeceği, insanın denetleme ve gözetleme görevinden de uzaklaşıp uzaklaşmayacağıdır.

Robotlardan akıllı yardım sistemlerine yöneliş; bir çok uzman, insanların denetiminde olmayan otomatik sistemlerin büyük felâketlere yol açabileceği konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Bu nedenle insanın üstlendiği teşhis ve karar alma rollerini yerine getirebilecek akıllı sistemlerin hayata geçirilmesi giderek önem kazanmıştır. Bu noktada insanlar ve otomatik sistemler neredeyse bir işbirliği anlayışıyla çalışmaktadır.

Üretimin vardığı bu aşamada işbölümü, iki kademededen oluşmaktadır: Otomatizasyon belki işçileri basit denetleyiciler haline getirecektir ama, bu karmaşık makinaların tasarlanması, yerleştirilmesi ve bakımı giderek daha nitelikli bir işgücünü gerektirecektir. Diğer önemli bir sonuç ise bugün en gelişmiş toplumların en önemli sorunu olarak karşımıza çıkan işsizlik sorunudur. Gelişen otomatizasyonun insan emeğine giderek daha az yer bırakması, çok sayıda insanın işsiz kalmasına yol açmaktadır. Bugün gelişmiş sanayi toplumlarında bir kuşak, babasının ya da annesinin hiç çalışmadan sâdece devlet yardımıyla yaşadığını görerek büyümektedir. İşsizlik olgusu, insanlar için sâdece ekonomik anlamda değil psikolojik anlamda da bir çöküntü yaratmaktadır. İşe yaramazlık, amaçsızlık ve değersizlik gibi duygularla toplumsal hayatın dışına düşen işsizlik ordusu, bu toplumların düzen ve dengesini tehdit altında bırakmaktadır. Buna karşılık arzın çok, talebin az olması, işin değerini arttırmaktadır. İş

zamanının azaltılması, yarı zamanlı işlerin yaratılması gibi konularla ilgili tartışmalar, demokratik bir platformda gerçekleştirilmeye başlamıştır. Günümüzde nasıl çalışma koşulları eskiye göre daha gelişkin ise (yani sosyal güvenlik sisteminin yaygınlaşması, haftasonu ve yıllık tatil hakkı, iş saatlerinin azaltılması, boş zamanların çoğalması ve değer kazanması, meslek hastalıklarındaki azalmalar, işyeri koşullarının iyileştirilmesi gibi gelişmeler), daha ileri bir toplumsal aşamada da bireylerin yaratıcı potansiyellerine daha çok vakit ayırdıkları ve kendilerini iş yoluyla değil de, iş dışı ilgileri yoluyla gerçekleştirdikleri ve geliştirdikleri bir düzeye gelinebilir. Bu, dünyada hayali kurulan cennet bahçesini kurmasa bile, en azından bu yolda adım atmaya çalışan insanlığın amaçlarından biri olabilir.

Bugün vardığımız toplumsal evrim aşamasında kol emeği giderek önemini kaybediyor görünürken, yaratıcılığa olanak sağlayan yeni sektörler konusunda ümitler ortaya çıkmaktadır. Belki boş zamanımız çoğalacak, belki de o boş zamanda yaptıklarımız çeşitlenecektir. Bu gelişmeler, başlamak üzere bulunan yeni bin yılda çalışma konusunda yeni olanakların habercisi olabilir. Ancak şurası kesindir ki tanımı ve işlevi değişikliğe uğrasa da çalışmak hâlâ uygarlığımızı daha ileriye götürmenin tek yoludur.

EĞİTİM, ÇALIŞMA VE ERİŞME ÜZERİNE

Kopral ÇERMAN

Hür masonluğun ortaya çıktığı sıralarda ortaçağ Avrupasında insanların öğreneceği çok şeyler bulunmasına rağmen bunları halka yayacak bu günkü anlamda eğitim ve medya kuruluşları mevcut değildi. Okullar yoktu. Şuraya buraya dağılmış birkaç manastır, dağıntık dinsel eğitim gurupları, mesleki öğretim yapan az sayıdaki ustalar, bir avuç gence belli konularda temel bilgiler iletmekte idiler. Bunun yanısıra, gündelik gazeteler, haftalık dergiler çıkmazdı. Kütüphaneler yoktu, şimdiki gibi halkın istifade edebileceği ucuz kitaplar satılmazdı. Daha da kötüsü, insanlar bugün olduğu gibi, bileni çok bir toplum içine de doğmazlardı.

Buna rağmen yetişme tarzında öyle isabetli bir şey vardı ki, ortaçağ insanının, bize bugün de hayranlık duyduğumuz harika mimarî yapılar,

şâhâne resim ve heykeller gibi muhteşem san'at eserleri yarattığına şaşar kalırız. St. Mark, St.Peter gibi katedralleri dikebilen, Venedik gibi şehirler yaratabilen, Tintoretto'nun resimleri gibisini yapabilen ve sosyal sahada mesela bir fransisken hareketini yaratabilen ideali ve ruhu anlamaya çalışırken, böyle müsait olmayan bir ortamda, bu gibi eser ve eylemlerin ortaya çıkmasının değişik bir yetişme tarzının meyveleri olabileceğini sezersiniz. O zamanlar böylesine san'at harikaları yaratıp ortaya koyabilen olgunun, insan ruhunun temelinde yatan ve öteden beri yaradılışında var olan bir öğrenme özlemi ve disiplini olduğuna da şüpheniz kalmaz. İşte bu şevk ve disiplinin iyi yönlendirilip, iyi kullanılmasıyla erişilebilen insanî değerlere biz yetişmişlik, olgunluk veya kemal diyoruz.

Ortaçağda insanların okulu dahi olmadığı halde bu yeti, bu yetişmişlik nereden geliyor? Nasıl olup da san'at alanında bu olgunluğun meyvalarına erişilebiliyordu? İşte bu sorunun cevabı, evrensel bir meslek olan çıraklıkta yatmaktadır. Venedik'i bir dantel gibi işleyen, nefis katedralleri birer san'at anıtı olarak diken, o şâhâne resim ve heykelleri yaratan işte bu eylemsel öğrencilik, bugün de Amerikalıların çok sahada özellikle havacılıkta kullandıkları OJT (on the Job training; yani çalışırken öğrenmek) diye ortaya koydukları çıraklık mesleğidir. O devirde gençler eğitim ve öğrenim için şimdiki okullar yerine bir meslek grubuna katılırlardı. Onların önünde; sırtını koltuğuna yaslamış, elinde tuttuğu kitaptaki kalıplaşmış bilgileri öğrencilerine aktaran bir öğretmen yerine, işi bizzat yaparak gösteren ustalar vardı. Bu öğrenciler usta olup kendilerine bir iş ararken de ellerinde okul diploması taşımaz, kuzu derisine itinayla yazılmış ustalarının adını taşırlardı. Bu ad, her yerde geçerli bir bonservisti. Bu insanlar işte bu yüzden yaptıkları işi, san'at ürünü haline sokacak, inanılmaz dehaya sahip olabildiler.

Şimdi kendinizi katedral yapımına girişmiş bir ortaçağ mimarının yerine koyun. Öyle bir san'at eseri yapacaksınız ki, eseriniz nesiller boyu ayakta kalacak ve onu sizden sonraki nesillerin san'atkârları bile gelip gıptaıyla ve imrenerek seyredecekler. Bu işi başarabilmek öyle kolay bir iş olmasa gerektir. İlk

önce çok kabiliyetli, çok marifetli ustalarınız olması gerek. Öyle yetişkin ustalar ki; ocaktan çıkan taşlardan en uygun olanları seçebilen, bunları istenilen biçimde yontarak yerinde kullanabilen, çizdiğiniz, planları en ince detaylarına kadar hemen anlayıp, onu pratiğe aktarabilen, karşılaşılabilecek en karmaşık geometri problemlerini çözebilen, bunun yanında oyma işleme ve tezyinat san'atında ihtisaslaşmış ustalarla koordinasyon sağlayabilen, dahası iskeleler, kemerler kurabilen ve bütün bu işleri yaparken, diğer yandan ilerde aynı işin devamını sağlayacak çırakların yetişmesini organize edebilen harika ustalar. Böyle ustaları nereden bulacaksınız?.. Elbet, en akıllı, en kabiliyetli, kavrayış derecesi yüksek gençler arasından, ateş gibileri bulup seçerek onları işe almanız gerekecektir. Üstelik bu gençler, meslek sırlarınızı da emanet edebileceğiniz sağlam karakterli, üstün kişilik sahibi kimseler olmalıdırlar. Bu yüzden onları çalışmalarında olsun, özel yaşamlarında olsun nasıl ihtimamla takip etmeniz gerekeceğini varın siz düşünün. Aksi halde işleriniz aksayacak, meslek sırlarınız dışarı kaçacaktır. İşte gençlerin hem böylesine becerikli, hem böyle sağlam karaktere sahip insanlar olarak yetişmesini sağlayacak eğitim ihtiyacı Masonluğun kuruluş sebeplerinden birisi olmuştur. Bu ihtiyaç sa ancak çırak, kalfa ve ustaların birarada bulunduğu localar içersinde sağlanabilmiştir. Çünkü

orada insanlar öğrenme ve öğretmenin gururu ve bir eser yaratmanın heyecanı içerisinde birbirini anlayıp severek, birbirlerine kardeşçe bağlanabiliyorlardı. Bu localar geniş bir sahaya yayılmış diğer başka localarla da loncalar şeklinde organize olmuş idiler.

Bir işi öğrenme yoluna giren insana çırak denir. Çıraklık bütün lisanlarda bu anlamda kullanılır. Eski çağlarda çırağın eline, ona işini öğreten kitap verilmezdi. Onların kitabı ustaları, ustalarının işi ve ustalarının çalışma tarzı idi. Genelde çıraklar toplu halde bulduklarından, ustaları onlara karakter asaletine yönelik nazari dersler de verirlerdi. Tabii katedraller dinî yapılar olduğundan, bu verilen derslerde ruhanî değerler, saygı, sevgi, dürüstlük ve bağlılık gibi, insanı insan yapan kavramlar, dini yüceliklerin bakışı altında sunulurdu. Böylece çıraklar mukaddes bir duygu olarak benimsedikleri sevgiyi, tanrının en büyük nimeti olan akılları ile birleştirerek işlerine bu güçle sarılır, bu şevk ve dinamizmle hem öğrenir hem çalışırlardı. İşte Masonluğun gelişmesi bu yollardan geçerek olmuştur.

Operatif Masonluk, tarihte çizdiği bu denli büyük san'at basmaklarına eriştiğinde, artık ağırlık yavaş yavaş Spekülatif dediğimiz yola, yani sosyal ve psikolojik konularda bilgilenmeye ve bilgilenme yoluyla, insanın düşünce yapısında, soylu bir

yüceliğe ulaşmanın yollarını arama çabalarına kaydı. Bu değişim yönünü; “sembolik Masonluk” yada “nur ve ziya” veya “aydınlanma” gibi terimlerle ifade ediyoruz . İşte eski operatif localarda kardeşçe bir arada toplanıp san'at abideleri yapan eğitim, öğrenim ve çalışmalar, gereği gittikçe azalan katedral yapımı yerine, insanî değerlere yönelik böyle soyut bir çalışma alanına yöneldi. Hedef; bizlere tanrının en büyük armağanı olan kafamızdaki akıl, kalplerimizdeki sevgi ve ruhumuzdaki öğrenme disiplininin gücüyle san'atların en büyüğü olan insan olma san'atının sırlarını aramak ve bu yolda çalışmaktı.

18 nci yüzyıl başlarında operatif Masonluk, sembolik Masonluğa dönüşürken tutulan eğitim yolunun başında yol gösterici olarak William PRESTON kardeşimizi buluyoruz. O devirde İngiltere’de ancak zengin çocuklarının devam edebileceği birkaç okul vardı. Halka açık okullar yoktu. İşte Masonluğun bu yeni yönelişi doğrultusunda, halk eğitimini sağlamak Preston’un ana gayesi oldu. “Gelin, localarımızı eğitim yuvası haline sokalım, isteyen çıraklara evrensel bilgilerin ana unsurlarını öğretilim.” Sözleri onundur. Bu görüşten yola çıkarak Preston, beş duyu algılamasından, düşünme aşamasına oradan da bilim, teknik ve güzel san'atları, yani estetiği anlamaya varan yücelme yolunda, katedilecek bilgi basamaklarını özenle hazırladı. Masonlukta ikinci derecenin temeli,

onun bu soylu çıkışı ile atılmıştır. Bu derece, karanlıktan gelip nur'a kavuşan çırağı, nur'un kaynağına götüren yolun rotasını çizer. Hür Masonluk bizlerin bugün bulduğu şekliyle yapılandığı sıralarda, o devrin büyük bir eğitim müessesesi idi. İngiltere büyük locasının kuruluşundan sonra Masonluğun kazandığı yeni çehre, onu hakla yönelik bir bilgi odağı ve büyük çaplı bir eğitim merkezi haline sokmuştur.

Masonluğun başlangıçtan beri aradığı şey "nur" dur. Gayesi, kalpleri ve kafaları "daha çok nur" la doldurmaktır. Bugün de burada bizler, aynı ideal, aynı gaye uğruna gayret sarfediyoruz. Çalışmalarımız, daha aydın insan olmak, daha kamil insan olmak için ve bu yolla ölümsüzlüğe ulaşmak içindir. Bu yüzden Mason olarak hep tekrarladığımız "nur arayışı" sloganı gelişi güzel söylenivermiş bir laf değil, bizden beklenen bir bilgilenme ve yeteneklenme çabasına dönük irade ve azmin adı, bu anlamıyla da kutsal bir yol ve bir çalışma kılavuzudur. Nur ve ışık Masonik yapının temeli ve bir Masonun ana hedefidir.

Tabii, Masonluğun nur ve ışıkla ilintisi ne ise, nur ve ışığın bekçiliğine titizlenmesinin sebebi de odur. Bundan en küçük şüphe duyanlar, meraklarını gidermek için Masonluğun doğuşu, büyümesi ve gelişmesi ile ilgili tarihini ve bugünkü varlık sebeplerini iyi araştırıp incelemelidirler.

Şimdi bunları söyledikten sonra akla şu gibi sualler gelebilir; acaba insan olmaya yönelik eğitim ve çalışmalarla varılacak son nokta neresidir? Kâmil insan kimdir? Yetişmişlik terimi ile neyi kastediyoruz?.. Elbet, bu kavramların izafiliği ve bu gibi suallere cevap denemelerinin sonuçsuz kaldığı bir gerçektir. Ne var ki, bu suallere kesin cevaplar veremesek de, bu konularda bildiğimiz ve hepimizin söyleyebileceği çok şeyler vardır. Bir zamanlar eğitim ve öğretim denilince, geçmiş nesillerden miras kalan, örf ve adetlerle sınırlanmış ve otoritelerce doğruluğu tasdik edilmiş bilgi kümesini, bir takım metodlarla öğrencilerin kafasına sokmak akla gelirdi. Bu bilgi kümesinin, öğrencilerin özellik ve kabiliyetlerine bakılmaksızın, hepsine aynı şekilde öğretilebileceği varsayılır, öğrenemeyenlere de ahmak, ya da dalgacı gözüyle bakılırdı. Günümüzdeki eğitimcilerin de kolayca kabul edebilecekleri bu sistemde, belki gerçek payı yüksek de olabilir, ama gelişen dünyamızda bu, yine de terkedilmesi gereken bir konsepttir. Çünkü; öğrenilmesiyle herşeyin bitip tamamlanacağı ve tamamlanınca da kemâle ermiş olunacak belli bir bilgi yumağı yoktur. Dahası; eğitim, öğretim, tahsil, kültür, adam olma san'atı v.s. ne dersiniz deyin, bunlar günümüz psikologlarının bize öğrettiğine göre yukarıda belirtilen konseptten çok daha başka bir olgudur.

İnsan yavrusu bu dünyaya kafaca boş bir sahife ve yardıma muhtaç bir yaratık olarak doğar. Başkasına o denli muhtaçtır ki, “yavru” sözcüğü, kendi işini göremeyenlere verilen argo bir addir. Yavru, kendi başına konuşamaz, yürüyemez, çalışamaz, beslenemez, giyinemez, yalnız yaşama imkânı da yoktur. Diğer taraftan olgun bir insan, eğer normal bir ruh ve fizik yapısına sahipse, öyle bir çalışma ve iş görme yetisine erişmiştir ki, yaptığı işler için ona para da ödenir. O, bildiklerini söyler, arzularını açıklar ve başkaları tarafından takdir görmek ister. Baktığı bir ailesi, idâme ettirdiği bir yuvası vardır. Vatandaşlık görevlerini bilir ve kendisi gibi binlerce insanla birarada, normal hayatın günlük faaliyetlerinde çevresi ile ahenk içerisinde yaşar gider. Hattâ belki, tarihin akışını bile değiştirebilir. İşte öğrenme ve eğitim denilen şey “yavruluktan-olgun insanlığa” uzanan bir köprü, bu köprü üzerinde edinilen bir olgudur. Anne-baba, okullar-öğretmenler, kitaplar, çevre, sağlık ve tecrübeler, bunlar hepsi eğitime tesir eden önemli faktörlerdir. Fakat, bu faktörlerden hangilerinin insan eğitime daha çok destek çıktığından daha önemli olan şey, kişinin toplum içerisinde ne denli ahenk ve ne gibi yeteneklerle ona ayak uyduracak hâl gelebildiği gerçeği, şu veya bu şekilde edinebildiği insanî kalite formasyonunun derecesi, kısaca olgunluğa doğru katedebildiği yoldur. Şahsın özel olarak yöneleceği bilgi ve bilim dalı,

edebiyat, san’at, felsefe, ne olursa olsun, bunlar şahsın kabiliyetine göre, şartlara, isteklere göre değişebilir, ama olgun insan, mükemmel insan denebilecek bir nitelik formasyonunda ölçü; şahsın hayata ve çevreye uyumu, insanlığa ve topluma faydası ve toplum içinde mutluluğu bulabilme derecesidir.

Bu söylenenlerden şu netice çıkıyor ki; eğitim ve öğretim, tabiatında sosyal birşeydir. O herkesi, çevresindeki diğer insanlarla birlikte hayata hazırlar. İnsanlara birlikte çalışmayı, birlikte eser yaratmayı, birbirlerini sevip sayıp anlamayı ve toplumun refahı yönünde çalışmayı telkin eder. Eğitim; “insanlar arasında ahenk sağlayan, sevgi ve birlik bağı kuran bir şeydir.” Desek de yanılmış olmayız sanırım. Böyle olunca gençlerin eğitimi, toplumun kaderini belirleyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. Bu yüzden her toplum, kendi selâmeti için eğitimde uygulanacak yolu, yüce Atamızın belirttiği gibi “en hakikî mürşit olan” bilimsel verilerin ışığında hazırlayıp, uygulayabilmelidir. Toplum içerisinde şu veya bu grubun eğitimi bilimsellik dışına taşınmasına, ya da anti sosyal bir yöne çekmesine ve neticede bir grup insanın birkaç anti sosyal kişiye hizmet etmesine meydan verilmemelidir. Çünkü bu durum toplumda yolunu bulamayan guruplar doğmasına yol açar ki, neticede toplumsal birlik bozulur ve anarşi başlar. İşte bu gerçeği bildiği içindir ki Masonluk, eğitimin kalitesini dikkatle gözler ve

gençliğin eğitimiyle yakından ilgilidir.

Mâbetlerimiz, insanların sevgi, saygı ve mutluluk içerisinde nasıl bir arada çalışabileceklerini gösteren güzel bir örnektirler. Hürriyet, eşitlik, adalet ve demokrasi gibi Mason olarak arka çıktığımız büyük kavramlar, bütün insanların hep birlikte kardeşçe elele yaşayabileceği ortamı sağlayacak kavramlar olduğu içindir. Bunları reddeden, bilim ve medeniyet dışı düşünce tarzlarını benimseyip, diğer görüşleri suçlayan ve insanlar arasında düşmanlık, ayrılık ve nifak tohumları serpen, üstelik bu yönde eğitim yapan mihraklar, hâlen yeryüzünde mevcut olduğu içindir ki; Masonluk mücadelesine devam etmektedir. Demokrasi üzerine titreyen her kurum ve kuruluş da Masonluğun yaptığını yapmalı, öncelikle eğitim ve insan yetiştirme sorunları üzerine eğilip, düşünmelidir.

Eğitim idealine böyle sıkı sıkıya bağlı olan Masonluğun, dışarıda neler yaptığını bakarsak; A.B.D.de “National Masonic Research Society” ile İngiltere’deki “Quatuor Coronati Lodge” ve “Dormer Masonic Study Circle” kuruluşlarını birer misâl olarak görebiliriz. Bu kuruluşların yayınlarından, eğitime duyulan ilginin derecesini anlayabilir, eğitimle ilgili daha ne gibi kaygıların bulunduğunu öğrenebiliriz. Şu kesin bir gerçektir ki; Masonlukta bizi birdenbire nurlandıracak sihirli bir mucize

yoktur. Geçmiş öğrenmek isteyen kimse, nasıl tarih kitaplarını açar okursa, Mason olmak isteyen kimse de onu öğrenmek için okur ve çalışır. Masonlukta gerçek yükseliş derece yükselmesiyle olmaz. Gerçek yükseliş; en yüksek rütbenin çıraklık olduğu bilincine varabilmektir. Masonluğun nurları; onun âdetlerinde, tarihinde, davranışlarında, landmarklarında ve hepsinin üzerinde ritüellerinde gizlidir. Lâkin, nasıl ki bir yabancı dili çalışıp çabalamadan gayretsiz öğrenmek mümkün değilse, Masonluğun gizli hazinelerine de gayret göstermeden erişmek mümkün olamaz. Bu çalışma ve araştırmaları yaparken de gözden uzak tutulmaması gereken en önemli şey; antik toz duman içerisinde, değerli gerçekleri bulup çıkarmak değil, bulunan bu gerçeklerden bu gün nasıl ve ne şekilde istifade edebileceğimizi ortaya koymak olmalıdır.

Düşünce derinliklerinde nur’a doğru bir adım bile atmadan, elde edilecek Masonik unvan ve dereceler, sonunda ideallerimize zarar verir. Herbirimiz, burada edindiğimiz sıfat ve derecelerimiz ne olursa olsun, zaman zaman kendi kendimize; edindiğim derecelerin felsefesinden ne anladım? Kemal yolunda bana ne kattı? Hayat görüşümde neyi değiştirdi? Lâyık mıyım? Diye sormalıyız. Eksiklerimizi gidermek için ortaçağ çırağının heyecanı içerisinde, kardeşlerimizle el ele çalışmalıyız. Masonlukta yardımlaşma budur. San’atların

san'atı olan Masonluğu her gün yeniden öğrenmek ve bunları hayattaki kimliğimize taşımak yine ayrı bir san'attır.

Kemal yolunda ilerleme kutsaldır. Dilerim "daha çok nur" sloganı içimizde yaşayan bir özlem olur. Çabalarımızın meyvaları gözle görülür. Görülür de, gelecek çıraklar

da Masonluk san'atını sırf okuyarak değil, hem de ustalarının davranışlarından, onların hayata bakışlarından, değer verdikleri şeylerden, kısaca kâmil insanın yaşayan örneklerinden gözleriyle görerek öğrenirler.

Dilerim öyle olur.

Not: Ana hatlar H.L. HAYWOOD kardeşimizin THE GREAT TEACHINGS OF MASONRY isimli eserinden alınıp bize adapte edildi. Diğer Masonik kitaplardan da istifade edildi.

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL KÜLTÜR	Gürdal Çeliköz	Bitmeyen Özlemimiz Vefa	09.06.2000
	Neşet Arzan	6.Bü.Üs.: En Muh.: Dr. Besim Ömer Paşa K.:	29.09.2000
ÜLKÜ HÜRRİYET	Remzi Sanver	Amerikada Masonluk	08.06.2000
	Hayati Mitrani	Ben-Benlik	03.10.2000
SEVGİ	Bülent Nart	Masonlukta Rehberlik	25.09.2000
ATLAS	Nuri Çaycızade	Gizemli (Ezoterik) Rakamlar	07.06.2000
MÜSAVAT	Can Gökdoğan	Mason Kimdir?	22.09.2000
LİBERTAS AHENK	Heinz Gebauer	Bilgi Çağında Milenyum	07.06.2000
	Kaya Paşakay	Kudüsten İzlenimler-slide gösterisi	27.09.2000
DELTA	Güven Önal	Türkiye'nin Enerji Politikaları ve Sorunları	05.06.2000
ÜLKE HULUS	Tanju Koray	Masonluğun Çağa Uyumu	19.09.2000
	Lefter Karakaş	Güneşin Yaz Değişikliği	21.06.2000
DEVİRİM	Ahmet Erman	İtalya'da Masonluk	14.06.2000
	Abdurrahman Erginsoy	Spekülatif Masonlukta Orijin Davası	20.09.2000
ÜÇİŞİK GÜN	Uğut Yiğiter	İnternette Masonik Bir Gezinti	25.09.2000
	Özdoğan Anbar	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları	08.06.2000
ÖZLEM NİLÜFER	Atila Aykol	Depremler Önlenemez, Önlemler Alınabilir	14.09.2000
	Musa Yahya	Güzellik ve Çirkinlik	25.09.2000
ANADOLU	Ertem Kalaycıoğlu	Hakikat	13.06.2000
	Cihat Ekimeri	Yeni Çalışma Dönemine Başlarken	12.09.2000
SEZGİ AKIL VE HİKMET	Raşit Temel	Buraya Ne Yapmaya Geldik? Amacımız Nedir?	03.10.2000
	Yunus Borhan	Bilim ve Masonluk	12.09.2000
BOĞAZIÇI	Yıldırım	Sembolizm, Masonluk ve Ezoterizm	01.06.2000
	Ekmeççiler	Hayatın Kalitesini Yükseltmek	20.09.2000
	Tuğrul Şavkay	Arkeolojik Kalıntılarda Masonik İzler	04.10.2000
	Mehmet Beyazyürek		

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
YEDİTEPE	Yusuf Nomal	Mason Anıları	28.09.2000
GÜZEL İSTANBUL	İltan Süer	Türk Masonluğunda Önemli Toplumsal Olaylar Dizisi 5: V. Murat ve Çırağan Olayı	02.06.2000
SADAKAT	İbrahim Baytekin, Metin Aycıl, Sadullah Bulut, Süleyman Şahin	Ezoterizm ve İnisiasyon	19.09.2000
SABAH GÜNEŞİ	Tuncay Yılmazlar	Zaman ve Çalışma	12.06.2000
	İlhan Doğan	Felsefe-Masonik Felsefe	25.09.2000
DOSTLUK	Engin Eker	Günümüzde Agresyon	05.06.2000
	Ahmet Örs	Kardeşlik	09.10.2000
GELİŞİM	Aydın Ekinci, Okan Gürsel, Fahri Tavşanlı	Ritler	06.06.2000
	Galib Dolun	Aramıza Hoşgeldiniz	26.09.2000
	Mehmet Topakoğlu	İnisiasyon	10.10.2000
YAKACIK	Yaşar Aysev	Geçmişten Geleceğe Türk Masonluğu	12.06.2000
KADIKÖY	Tuncay Altuğ	Felsefede Gelişmeler	29.05.2000
ÜLKÜM	Nusret Semi	Akıl ve Gönül	19.09.2000
UFUK	Koray Yanç	Masonik Sohbet	21.09.2000
DORUK	Tuncay Gürtuna	Masonluk ve Sanat	26.09.2000
ATAYOLU	Süha Aksoy	İnsan ve Toplum	18.09.2000
ALTAR	Dursun Buğra	Kutsal Kitaplar ve Masonluk	03.10.2000
YÜCEL	Murat Canyürek	Açık Toplum Değerleri İtibariyle Karl Popperin Felsefesi	28.09.2000
KÜRE	Cengiz Canpolat ve İsmail Kuran	Bilgi, Bilgelik, Akıl ve Hikmet	18.09.2000
ÇEKİÇ	Yaşar Onay	Türk Dış Politikasının Temel Sorunlarına Genel Bir Bakış	12.09.2000
	Yılmaz Suner	İnanç ve Masonluk	26.09.2000
	Tamer Ayan	24 Bölümlü Cetvel	10.10.2000
TAŞOCAĞI	Murat Bilgen	Masonlukta Sırlar 1. derece	04.10.2000
	Ali Candan	An-Devam	18.10.2000
	Büyükcelen		
KÖRFEZ	Koray Darga	Andre Chenier	28.09.2000
ZEYTİNDALI	Orhan Fıratlı	Anadolu Uygarlıkları	16.06.2000
IRMAK	Nihat Eligür	Akhenaton ve Amama dönemi	06.06.2000
	Şarman Gençay	Enerji Darboğazı	26.09.2000
VEFA	Namık Omağ	Arif ve İrfan Sahibi Olmak	02.06.2000
	Güngör Önal, Faruk Sargın, Mustafa Ünal	Masonik Davranış Biçimi	16.06.2000
	Hasan Akdeniz	Aklın Gelişimi Çabasındaki Yerimiz	06.10.2000
AKASYA	Nezih Atalay	Masonik Kimlik	21.09.2000
	Fuat Altınsoy	Locada Ahengi Bozan Unsurlar	05.10.2000

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
ANKARA			
UYANIŞ	Öner Çakar	Altın Oran	16.06.2000
DOĐUŐ	İbrahim Kasap	Gönye ye Uygun Davranmak	13.06.2000
	Uğur Tarhan	Sanatın Felsefesi ve M.:lukla İliintiler	27.06.2000
BİLGİ	Özgür Ecevit	Günümüzde Katolik kilisesi ve M.:luk	20.09.2000
BARIŞ	Rıfat Çağatay	Parapsikolojik Açıdan Masonluk	19.06.2000
	Yavuz Güven	Őamanizm ve Őamanizm'in Tefekkürü	18.09.2000
YILDIZ	Ertuğrul Ergün	STOA Felsefe Okulu	28.09.2000
ÇANKAYA	Yavuz Güven	Evren ve İnsan	08.09.2000
ÜÇGÜL	Orhan Sağcı	III. D.: Sembolizması	31.05.2000
	Ünsal Yavuz	Gündemin İçinden	13.09.2000
AHİLER	Metin Aytaç	Toprak	14.09.2000
ÇAĞ	Çetin Gülovalı	Akıl Bilimi	05.06.2000
	Abdullah Dörtlemiz	Kültürel Yaşam	19.06.2000
	Abdullah Dörtlemiz	Kültürel Yaşam	04.09.2000
EŞİTLİK	Asım Ak'in	Özgürlük, EŞitlik, Kardeşlik	13.06.2000
	Çetin Gülovalı	Masonluk ve Din	30.06.2000
	Ahlak ve Eğitim	Őaban Gencel	26.09.2000
ANKARA	Gürol Gören,	Eflâton-Machiavelli ve Yusuf	16.06.2000
	Özdemir Çakıner,	Has Hacıb'de Devlet Anlayışı	
	Rıza Doğan		
YUNUS EMRE	Derya Yücel	Düşünce Üstüne	26.06.2000
	Necati DurmuŐ	Günümüzde Masonluk ve Laiklik	25.09.2000
İLKE	Altay Birand	Masonluk Mesleğinin Kaynakları ve İdealleri	26.05.2000
	Necdet Ottekin	Düşüncenin Evriminde Bilim ve Metafizik	09.06.2000
	Uğur Özdilekcan	Sır Saklamak	22.09.2000
ATANUR	Engin Bellisan	Atatürk Yolu	19.06.2000
	Bedii Durham	Mason Sembolizmasında Kılıç	18.09.2000
	Deniz Utkuğu	Dergi Sayfalarından: COGİTO	12.09.2000
DOĞAN GÜNEŞ	Okan İŞin	Aydınlanma ve Aydınlatmanın Gereği	12.06.2000
TOLERANS	Kadri Yamaç	Masonluk ve Değişim	14.06.2000
	Kaynak Küçükpınar	Zekânın Esaretten Kurtulması	21.09.2000
ÜÇ NUR	Engin Bellisan	Atatürk Yolu	24.04.2000
	Uğural Gafuroğlu	Estetik Kavramı	12.06.2000
	Seyhun TunaŐar	Hz. İsa ve Ülkü Mâbedi	11.09.2000

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
BAŞKENT	Sełçuk Mert	Hukuk ve Masonluk	19.06.2000
	Okan İŞin	Aydınlanma Hareketi ile Spekűlatif Hűr Masonluk, Birbirlerine Hizmet Ederek GeliŐmiŐlerdir	02.10.2000
GŖKKUŐAĐI	Alptekin Kűçűkçelen	Masonik Yapı	02.06.2000
HOŐĐŖRŪ	Zafer Yalçın	Adaletin Kefesinde Demokrasi ve Sorumluluk	21.06.2000
EKİN	Altay Birand	Yakınçağ M.:luğunun Orta Avrupa'da Gelişmesi	30.05.2000
	Arhan İŐik	Değişim	06.06.2000
	Engin Bellisan	Eski İnançların Gűncel Yansımaları	19.09.2000
PERGEL	Ethem Sena Çınar	Akıl, Hikmet ve Sezgi	06.06.2000
	Ūnal Sakıncı	Kalfalık Avadanlıkları	20.06.2000
	Kenan Çınar	K.:lere Karşı GŖrev ve Sorumluluklar	19.09.2000
UYUM	Tanju Gűltekin	M.:luk Pratiği	22.06.2000
GŪNEY YILDIZI	Ahmet AteŐok	Taassup ve Boş İnanç	22.06.2000
AND	Yaşar Aysev	Teklif, Tahkikat ve Rehberliğin M.:lik Ŗnemi	08.06.2000
	Hamdi Mehter	Masonluğun Topluma Açılması	22.06.2000
ESKİŐEHİR	Tarık Çaga	Microcosmos	01.05.2000
	Yıldırım Beyazıt Doğan	Kişiler Arası İlişkiler ve Masonluk	15.06.2000
ÇINAR	Teoman Alptűrk	Sevgi ve Dostluk	01.06.2000
	Hayri BektaŐ	Doğruya YŖnelmek	15.06.2000
EVRİM	Ufuk Elçin	GŖnűl GŖzű	18.09.2000
ODAK	Erol Alpay	Masonik Yemin	21.09.2000
PUSULA	Alptekin Kűçűkçelen	Masonik Yapı	07.06.2000
	Asım Akin	Felsefemizin KŖkenleri	20.09.2000
DEFNE	Turgay Ateş, Mehmet Necati Kutlu	Tűrkiye İçin 20. Yűzyıl Dosyası – Tűketilen Kaynaklar ve Çevre	21.06.2000
BİLİM	Serdar Ertun	Kal.: D.:si Avadanlıkları	28.06.2000
	Halit Yıldırım	Yazılı Olmayan Kurallar	28.06.2000
	Tevfik Umut	İnsan Sevgisi Bűtűn Yasaların Temelini OluŐturur	13.09.2000
	Akıl N. AltunıŐler	19. Yűzyıl Felsefe Akımı ve M.:lik EtkileŐimi	27.09.2000
	Yalçın Gűrdal	Ma.:deki Műcevherler	27.09.2000

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
ÖZGÜRLÜK	Erkan Yücel	Giordano Bruno-Özgür Düşünce	13.06.2000
	Erdel Bilgen	Tekris	27.06.2000
	Abdullah Keskin	Aydınlanma Düşüncesi	26.09.2000
MOZAIK	Alparılan Özdoğru	Huzursuz Dünyamız	10.10.2000
	Erdoğan Noyan	Evren İçinde İnsan ve Masonluk	22.09.2000
GÜNEŞ	Rasim Ceylan Satuk	Hakikati Aramak	08.06.2000
	Güven Akyürük	Masonlukta Temsil ve Temessül	22.06.2000
	Nusret Semi	Felsefi ve M.:lik Açıdan ATATÜRK	14.09.2000
	Bülent Kuzu	M.:lukta Disiplin ve Hürriyet	28.09.2000
İZMİR			
GÖNÜL	Erhan Atav	Yüreklilik Bize Destek Olsun	08.06.2000
ÜMİT	Ayhan Yalay	M.:luğun Bireyselliği ve Evrenselliği	06.06.2000
EPHESUS	Fikret Koçlular	M.:ların Çalışma Zamanı	20.06.2000
	Ömer Akyüz	Gül Bahçesi	19.06.2000
EYLEM	Haldun Özerten	Nur-u Ziya'dan Esinlenen M.: Müzik Adamları	05.06.2000
	Levent Atay	Bir Kardeşin Kefil Olması Bize Yeter	19.06.2000
	Nadir Kızılgüneőler,	M.:luk ve Görev Anlayışı	14.06.2000
MANİŐA	Fırat Var,		
	Erdoğan Bulur		
ÜÇÖTÜN	Mete Damargüç	Cumhuriyet Döneminde Laiklik Karşıtı Teőebbüsler	15.06.2000
KARŐIYAKA	İsmet Suna	Masonik Faziletlerden Nitelikli İnsana	05.06.2000
	Erdoğan Çiner	Vahdet-i Vücut	19.06.2000
KORDON	Tunç Heybeli	Semboller-Yorum Güçlüğü ve Aydınlanma	01.06.2000
	Abidin Yeni	Dönem ve Değerlendirme	15.06.2000
OCAK	Kamuran Zerener	Telekomünikasyon Global İletiőim ve M.:luğa Yansımaları	25.05.2000
	Nail Tenli	M.:luğun Yazılı Olmayan Kuralları	08.06.2000
	Ümit İőgörür	Adalet ve Sevginin Timsali Bir Eser Yaratmak	12.06.2000
MARMARİŐ	Erol Aydın	M.:luğun 90. Yılı	01.06.2000
	Hayati Sevgen	M.:lukda Etiket Hakkı	06.07.2000
IŞIK	Necmi Durmaz	T.C.Vatandaőı Olarak Gelecekten Ne Bekliyoruz	12.06.2000

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Mücahit Beşer	İstanbul 1929	21.02.1972	Üçşık	13.04.2000
Münir İlgen	Kahramanmaraş 1945	24.02.1982	Manisa	18.04.2000
Murat Burçoğlu	Bursa 1948	04.02.1984	Sabah Güneşi	21.04.2000
Yavuz Saral	İstanbul 1940	12.02.1985	Pınar	29.04.2000
Halil İbrahim Göktürk	Isparta 1920	25.11.1970	Gönye	29.04.2000
Sabahattin Arıç	İstanbul 1911	10.10.1960	Sevgi	07.05.2000
Merih Besim Akgün	İstanbul 1929		Ülkü	10.05.2000
Ergun sümer	Afyon 1959	14.10.1992	Boğaziçi	10.05.2000
Mesut Ulubey	Elazığ 1931	11.11.1963	Piramit	15.05.2000
Sadettin Çelikaksoy	Afyon 1941	23.05.1985	Başkent	15.05.2000
Reşat Kınacıgil	Ankara 1914	01.02.1955	Ümit	16.05.2000
İbrahim Küçükyumuk	Aydın 1937	14.03.1985	Yıldız	20.05.2000
Melih Avcar	İstanbul 1920	12.06.1975	Üçşık	22.05.2000
Mete Ecevit	Merzifon 1944	30.10.1997	Güven	27.05.2000
Orhan Gazanfer Sönmez	İstanbul 1927	05.02.1974	Antalya	30.05.2000
Necati Erkurt	İstanbul 1920	27.04.1979	Kültür	04.06.2000
Orhan Evcimen	Kocaeli 1925	14.05.1970	Yıldız	08.06.2000
Aziz Çöl	Zonguldak 1921	18.06.1964	Burç	14.06.2000
İlhan Güngören	Antalya 1922	15.05.1950	Piramit	19.06.2000
Fuat Zadil	İstanbul 1920	02.06.1962	Akl ve Hikmet	26.07.2000
Melih Kazmirci	İzmir 1954	24.10.1975	Ümit	06.08.2000
Suphi Göksu	Diyarbakır 1909	04.10.1957	Antalya	08.08.2000
Zeki Belgin	İstanbul 1901	12.05.1927	İnanış	09.08.2000

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb.. Maş..a intikal eden kardeşlerimize Ev..in Ul.. Mi..ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

7. Message From the Deputy Grand Master..... Demir SAVAŞÇIN
10. Most Worshipful Grand Master Brother
Şahir Talat Akev's Brief Biography
13. Selected Paragraphs From Most Worshipful Grand Master Brother
Şahir Talat Akev's various talks on occasion of Masonry's 90 th
Anniversary in Turkey..... Mimar SİNAN
19. Gavel that Knocks with Love..... Remzi SANVER
22. Comte de Cagliostro and Egyhtian Masonry..... Reşit ATA
37. George Washington and his Revolutionary
Amerikan Masons..... Sayhan BİLBAŞAR
46. An Incident during the Installation Years
of the Grand Lodge in England..... Abdurrahman ERGİNSOY
49. On Speculative Masonry..... Semih TEZCAN
64. To be an Enlightened and Virtuous Person..... Namik OMAÇ
68. "The Great Architect of the Univers", how this Concept was
perceived by the Philosophical World
of the Middle Ages..... Haluk FEYZİOĞLU
75. Negro "Prince Hall" Masonry..... Tamer AYAN
91. Democracy and Free Enterprise are the Bases of
Insight and Success at Work..... Barlas TOLAN
99. On Education, Work and Attainment..... Koparal ÇERMAN
106. New from Lodges..... Mimar SİNAN
112. Obituaries..... Mimar SİNAN

Adress: 25, Nuruziya Sokağı – Beyoğlu/İSTANBUL

YEAR: 2000

NO: 117

